

Fieldmanager

HET VAKBLAD VOOR SPORTVELDBEHEER

AANKOOP EN SELECTIE van een hockeyveld

**Hockeyclub
Zevenbergen**
Waterveld

Hockeyconstructies
Behoefte aan
transparantie

Greenlive tour
Herkeuringen
voetbalvelden

In het Stadion te Bordeaux maait
de groundsman de grasmat met
FABIAN-4turf®.

Jan Delemarre, gemeente Koggenland: 'Door het nieuwe 4turf mengsel is de korte herstelperiode nu lang genoeg'

4turf zaait succes op EK : Acht van de tien velden met dit unieke sportveldgras

Op het WK in Brazilië was het gros van de grasmatten ingezaaid met 4turf van DLF. Dit jaar zijn acht van de tien stadionvelden van het EK in Frankrijk ingezaaid met het tetraploïde raaigras 4turf. Dat is een succes te noemen, maar betekent niet het eindstation voor deze Nederlandse vinding: 4turf-mengsels blijven zich verbeteren. Extramaster en zijn nieuwere broertje Balancemaster zorgen voor een nog snellere opkomst, onder meer doordat het Balancemaster-zaad is voorzien van de nieuwe stikstof-coating ProNitro.

Misschien geeft 4turf wel een nieuwe betekenis aan het woord 'supergras': boeren wisten al jarenlang dat hun voedergrassen supersterk worden en een ultieme stress- en ziekte-tolerantie hebben als ze gebruik maken van de tetraploïde zaadtechniek. Traditioneel hebben raaigrassen voor sportvelden twee sets chromosomen aan erfelijk materiaal.

4turf is een Engels raaigras dat sneller opkomt, fijnbladiger is, een betere stresstolerantie en diepere beworteling heeft dan de gangbare diploïde Engelse raaigrassen. Het zorgt ook nog eens voor minder uitspoeling, dus voor een duurzamer beheer. De soort kiemt al bij lagere temperaturen en is duidelijk meer droogtebestendig. 4turf-ras-

sen zijn daarbij vele malen sterker dan de diploïde rassen.

Op het EK in Frankrijk zijn acht van de tien velden ingezaaid met de 4turf-mengsels van Top Green Eurosport en Johnsons Sports Seed. 'Top Green Eurosport combineert de fijnheid van het blad, de

zodedichtheid en de bespelingstolerantie van de topassen diploïde Engels raaigras met de volharding, stresstolerantie en de ziekte-tolerantie van 4turf. Op de lijst van de Franse grasgids voor sportgrassen staan ook de twee 4turf-variëteiten Fabian en Tetrastar van DLF heel hoog,' verklaart Hendrik Nagelhoud van DLF.

4turf succes op Nederlandse bodem

Maar ook al heeft DLF met deze Nederlandse vinding weer het grootste deel van de velden ingezaaid – eigenlijk net zoals op het WK in Brazilië – en zaait 4turf daarmee internationaal succes, het bedrijf staat niet stil. In Nederland wint het 4turf-mengsel Extramaster aan bekendheid en respect. Het mengsel is sinds een paar jaar op de markt en bestaat voor veertig procent uit diploïde Engels raaigras, vijftien procent veldbeemd en 45 procent 4turf.

De degelijkheid van Extramaster blijkt uit gebruikersverhalen. Jan Delemarre van de gemeente

Jan Delemarre, gemeente Koggenland

Koggenland heeft om twee redenen baat gehad bij Extramaster: de korte herstelperiode tijdens het groot onderhoud bleek met Extramaster ineens lang genoeg te zijn, maar ook het relatief droge klimaat in deze periode was geen bottleneck meer. Gemeente Koggenland heeft in totaal twintig natuurgrasvelden, waarvan de trainingsvelden er eerder uit gaan en dus een langere herstelperiode hebben. Zij worden doorgezaaid met SV7/SV8. 'Vorig jaar hebben we begin juni, wanneer het groot onderhoud wordt opgestart, al onze natuurgrasvelden doorgezaaid met Extramaster. Het resultaat was verbluffend: vooral in de doelgebieden, die kaal gespeeld waren, zagen we met Extramaster al snel resultaat. Ze kregen een prachtige kleur en een dichte mat. Extramaster is kostprijs technisch zeer interessant: door het percentage 4turf is de mat meteen klaar voor gebruik.' Hoe zien zijn velden er een jaar later uit? Delemarre: 'De doelgebieden zijn minder uitgespeeld dan het jaar ervoor. Daarnaast is ons probleem opgelost met het relatief droge klimaat tussen juni en medio augustus. Wij zijn gelegen tussen de Noordzee en het Markermeer. Buien trekken vaak ten noorden of zuiden langs ons weg, waardoor de natuurgrasvelden niet altijd van neerslag kunnen profiteren. Extramaster is droogtebestendig, waardoor de mat sterk blijft.'

Doorontwikkeling naar Balancemaster

Het snel dichtgroeïende 4turf-mengsel Extramaster is doorontwikkeld naar het mengsel Balancemaster. In dit mengsel is het veldbeemdgras – ook wel het betonijzer onder de grasmat genoemd – gecoat met de nieuwe door DLF ontwikkelde grascoating ProNitro. ProNitro is een doorontwikkelde variant van de al eerder op de

markt gekomen iSeed coating. iSeed bevatte de elementen stikstof en fosfaat, maar de ProNitro coating bestaat enkel uit stikstof. Aan het eindproduct wordt 10 kg N per 100 kg ProNitro graszaad toegevoegd. Hendrik Nagelhoud vertelt daarover: 'Proeven hebben laten zien dat een coating die alleen uit stikstof bestaat, een gelijke prestatie levert als wanneer er ook fosfaat wordt toegevoegd. Het fosfaat is niet echt nodig voor de kiemplant. Door deze ontwikkeling is de coating prijstechnisch interessanter geworden.'

Stikstof uit ProNitro helpt de graskiemplant met haar groeistart en komt direct bij de kiemplant vrij, waardoor de wortels van de plant er niet naar hoeven te zoeken. Door de snellere ontwikkeling van de kiemplanten beconcurreren ze de kiemplanten van onkruidzaden heftig. Ook is er door efficiënter gebruik een minimale uitspoeling van stikstof. De ProNitro coating is beschikbaar op de grasmengsels Balancemaster en Recreamaster ProNitro. DLF adviseert van het mengsel Balancemaster om per sportveld 225 tot 250 kg in te zaaien en bij doorzaaien 115 tot 125 kg zaad te gebruiken. De mengselsamenstelling is 40 procent Engels raaigras (sportveldtype), 35 procent Engels raaigras (4turf) en 25 procent veldbeemdgras (sportveldtype gecoat). In het mengsel Balancemaster is het 4turf-graszaad nu gecombineerd met het ProNitro gecoate veldbeemd, dat juist extra brééd wortelt. Hiermee wordt de doorgroei van veldbeemdgras gestimuleerd met als resultaat een sterkere mat.

Delemarre is enthousiast over zowel Extramaster als ook Balancemaster: 'De herstelperiodes worden echt steeds korter en de druk wordt daardoor hoger. Het laatste toernooi in onze gemeente is eind mei pas voorbij en half augustus beginnen de eerste toernooien en vriendschappelijke wedstrijden alweer. Coatings met meststoffen zijn perfect. Het is het allerbeste wanneer de bemesting direct bij het zaadje terecht komt. Dat geeft een goede start. Hoe meer de 4turf-mengsels worden doorontwikkeld, hoe beter.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5878

ProTurf®

De meststof met snelle impact!

ProTurf is een geavanceerde gecontroleerd vrijkomende meststof, speciaal ontwikkeld voor sportvelden, fairways en tees.

De sterke punten van ProTurf:

- Geeft een snelle reactie, zelfs bij lage temperaturen
- ProTurf werkt 2 tot 3 maanden
- Bevat Calcium en Magnesium voor gezond en groen gras
- Mini korrel zakt snel weg in de graszode en zorgt voor een goede verdeling
- Minder gevoelig voor ziekten, minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen
- Sterke prijs/kwaliteitsverhouding

Gebruik ProTurf voor:

- ✓ Sportvelden
- ✓ Fairways
- ✓ Tees
- ✓ Openbaar groen

www.icl-sf.nl

Tel: +31 418 655780 Email: info.benelux@icl-group.com

ICL
Where needs take us

48 De kampioen verdient het beste van het beste

Sinds nog maar een paar weken bestaan de Eindhovense clubs Oranje Zwart en Eindhovense Mixed Hockey Club (EMHC) niet langer, maar zijn deze verenigd in de nieuwe fusieclub Oranje Rood. Bij zo'n fusie hoort natuurlijk ook een nieuw complex. Vakblad *Fieldmanager* bracht het bouwteam bij elkaar dat bezig is het complex voor Nederlandse herenhockeykampioen Oranje Rood te realiseren.

COLOFON

Fieldmanager -een uitgave van NWST NeWSTories
bv- wordt in een gemiddelde oplage van 1.900
exemplaren verspreid onder sportveldbeheerders
in dienst van gemeentes, sportclubs en aannemers.
Fieldmanager is het belangrijkste Nederlandse
vakblad voor sportveldonderhoud waarbij de
praktisch ingestelde vakman centraal staat.

Redactie & commercie

NWST NeWSTories bv
Fransesstraat 41
6524 HT Nijmegen
T 024-3602454
F 024-3602464
I www.fieldmanager.nl
M info@fieldmanager.nl

Hoofdredacteur: Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Redacteuren: Santi Raats (santi@nwst.nl)
Kelly Kuenen (kelly@nwst.nl)
Vormgeving: StudioBont
Advertenties: Alberto Palsgraaf
(alberto@nwst.nl)
Peter Jansen (peter@nwst.nl)
Rik Groenewegen
(rik@nwst.nl)

Abonnementen

€73,- per jaar. De abonnementsperiode loopt van
1 januari tot en met 31 december van ieder jaar en
uw abonnement zal jaarlijks automatisch worden
verlengd, tenzij uw schriftelijke wederopzegging
uiterlijk 31 oktober voorafgaand aan de nieuwe
abonnementsperiode in ons bezit is.

ISSN: 2212-4314

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van
(de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voor-
behouden. Deze berusten bij Greenkeeper c.q. de betref-
fende auteur. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke
toestemming van de uitgever worden vervoelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, scan, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook. Greenkeeper
wordt tevens elektronisch opgeslagen en geëxploiteerd.
Alle auteurs van tekstbijdragen in de vorm van artikelen
of ingezonden brieven en/of makers van beeldmateriaal
worden geacht daarvan op de hoogte te zijn en daarmee
in te stemmen e.e.a. overeenkomstig de publicatie- en/of
inkoopvoorwaarden. Deze zijn bij de redactie ter inzage of
op te vragen.

Voldoende vrijwilligers vinden blijft een probleem

Afgaande op de geluiden van de overheid is
Nederland gezegend met een bevolking die
actief is in het vrijwilligerswerk. Toch klagen clubs
steen en been dat ze onvoldoende mensen kunnen
vinden die bereid zijn te helpen om het complex en
de velden in goede staat te houden. Waar ligt dat aan
en hoe kan daar verandering in worden gebracht?

Kunstgras wacht groot budgetprobleem in 2018

Een nieuwe maatregel om kunstgrasvelden
gebouwd vanaf 2010 na acht jaar te her-
keuren, gaat in 2018 van start. Terwijl de
KNVB vanuit Zeist strenge taal laat horen,
boog een zaal vol met fieldmanagers zich
onder leiding van een keuringsexpert over
de gebruikersnorm voor die herkeuring. 'Dit
gaat budgetproblemen geven', was de con-
clusie tijdens een seminar op sportpark De
Toekomst (Ajax) dat deel uitmaakte van de
Greenlive Tour.

Aankoop en selectie van een hockeyveld

Stel: je wilt als gemeente of hockeyvereniging een nieuw kunstgrashockeyveld aanleggen of een bestaand kunstgrashockeyveld renoveren of ombouwen. Waar begin je als je voor deze keuze staat? En waar moet je allemaal rekening mee houden? Er zijn legio mogelijkheden, met meerdere oplossingen voor uiteenlopende situaties. De sportvloerenlijst staat er vol van. Wat is het beste veld? Zijn er alternatieven? Hoe voorkom je dat je appels met peren vergelijkt?

30

74

Markt heeft behoefte aan meer transparantie als het gaat om prijzen voor hockeyconstructies

De hockeywereld heeft traditioneel een veel grotere input bij aanleg en onderhoud van velden dan de voetbalwereld. Volgens sommigen hangt dat sterk samen met de kwaliteit van bestuurders. Anderen duiden vooral op het aspect dat de gemeente, als belangrijkste investeerder in sport, de portemonnee vaak angstvallig dichthoudt als het om hockey gaat.

VOLG ONS

twitter.com/fieldmanagement

facebook.com/bladfieldmanager

EN VERDER

- 8 Nieuws
- 15 Veredeling. Wat zit er nou eigenlijk in de zak?!
- 20 Branche pakt vraagstuk microplastics op
- 28 Een perfect hockeyveld gaat verder dan de toplaag
- 42 Hockeyclub Zevenbergen switcht naar semiwaterveld en bij nader inzicht toch naar water
- 54 Altijd maar die algen!
- 64 Hockeykunstgras nog lang niet uitontwikkeld
- 82 Heeft u het licht al gezien?
- 92 Perfect Pitches
- 106 Hoofredactioneel

Polytan scoort in Groesbeek

Veel fieldmanagers zijn terecht bezorgd over de opkomst van kunstgras in BVO-land. Uiteindelijk speelt er toch niets zo lekker als het 'eggie', is dan de gedachte. Maar misschien mag er een uitzondering gemaakt worden voor het veld van Achilles in Groesbeek.

Deze club scoort al twee jaar op rij met het dubieuze predicaat van het slechtste natuurgrasveld van de Jupiler League.

Binnen de club bestond daarom al langer de wens om over te schakelen naar kunstgras, maar dat was gezien het budget van club niet mogelijk. Inmiddels is nu met de ombouw begonnen van het hoofdveld naar een kunstgrasveld van Polytan. Polytan is bekend vanwege haar atletiekbanen, maar ook om haar kunstgrassystemen. Naast voetbal levert Polytan ook hockeysystemen voor onder andere de Olympische Spelen in Rio.

Als relatieve nieuwkomer in Nederland is het veld van Achilles voor Polytan een mooie opsteker. Het bedrijf levert niet alleen de top laag, maar is als aannemer ook verantwoordelijk voor de aanleg van het systeem.

In Groesbeek wordt een systeem volgens de Polytan-filosofie aangelegd. Het gaat hier om een mat met een vezelhoogte van 40 mm die gelegd wordt op een e-layer en een onderbouw van zand en lava. De totale bouwhoogte is 50 cm. Gezien het specifieke karakter van het werk wordt het leggen van de e-layer en de mat verzorgd door eigen, Duitse medewerkers van Polytan.

Voorzitter Harrie Derks meldt tijdens de persconferentie dat de planning is dat het werk eind

juni moet zijn opgeleverd. Dat is exclusief een uitlooperperiode van twee weken voor onvoorziene omstandigheden. Ook dan heeft het team van Achilles nog voldoende tijd om te wennen aan het nieuwe veld voordat de competitie begint. Het veld zal intensief gebruikt gaan worden. Geschat wordt ongeveer 1500 uur per jaar. Achilles'29 speelt met ingang van het nieuwe seizoen naast het eerste team ook met een team in de Eredivisie vrouwen. Jong Achilles'29 zal uitkomen in de Derde divisie. Vanaf 1 juli heeft Achilles'29 ook de status van regionale jeugdopleiding behaald, wat betekent dat er ook gespeeld wordt door alle jeugdteams.

Facelift voor doorzaaimachines

Vredo heeft een nieuwe look gegeven aan zijn laatste generatie doorzaaimachines. De eerste nieuwe modellen, waaronder de Vredo Sport-serie met het DDS-systeem, zijn reeds afgeleverd en gefaseerd zullen de overige modellen snel volgen. Exportmanager Pieter-Teunis Hoogland: 'Het deksel en de achterkant van de zaadbak hebben ronde vormen gekregen. Ledverlichting en nieuwe strepen geven de machine een stoer uiterlijk.' Ook functioneel is de machine verbeterd. Het doel is om het precisiedoorzaaien nog makkelijker te maken. 'De nieuwe rondingen van de zaadbak zorgen ervoor dat het zaad nog gemakkelijker zijn weg vindt naar de nokkenraderen,' legt Hoogland uit. 'Op de aandrijfkast, waarmee de zaaddosering traploos wordt ingesteld, is een nieuwe spindelverstelling gemonteerd, wat kalibreren van de machine gemakkelijker en heel nauwkeurig maakt. De begrenzingkettinkjes van het deksel zijn vervangen door gasveren, waarmee het deksel nu eenvoudig en heel soepel opent en sluit.' Optioneel is er voor bescherming van de roeras en het meenemen van extra zakken graszaad een zaadrooster verkrijgbaar dat tevens dient als zeef. Bij de Agri-serie bestaat de afdraaibak nu uit twee delen, waardoor de handeling vereenvoudigd is.

Ervaar de schoonheid
en charme van
écht gras

melspring

www.olmix.com/plant-care

VGR voert renovatie Achilles Veen uit

Onlangs werd gestart met de renovatie van het natuurgrasveld van Achilles Veen op Sportpark De Hanen Weide (Noord-Brabant). In opdracht van Arcadis verzorgt VGR-Groep de bodemverbetering op het veld. Daarvoor werd eerst alles afgegraven. Vervolgens werd de grond ter plaatse gezeefd om een optimale bodem te krijgen. De bovenlaag van het veld wordt gerenoveerd omdat de club problemen ondervond met de grond. VGR verzorgt ook het reguliere onderhoud op het complex, waar Achilles Veen sinds 2013 huist.

J&E legt veld aan bij Catalaanse hockeytopper

J&E legt binnenkort een waterveld van Edel Grass aan bij de high-end hockeyclub Real Club de Polo

in Barcelona, dat net zo famous is als de voetbalclub FC Barcelona. De precieze startdatum voor de aanleg is nog niet bekend. J&E levert de machines, lijm en tape. De lokale aannemer zorgt voor de mat. John van Gennip: 'Wij leveren twee specialisten. Zij krijgen technische assistentie van de lokale aannemer.' Het project betreft een renovatie. Het oude waterveld heeft J&E destijds ook gelegd. Real Club de Polo is opgericht in 1897 en was met traditie. De Nederlandse hockeyers Sander van der Weide en Christian Wein kwamen uit voor het eerste team.

Bij Terrasso, eveneens een exclusieve hockeyclub in Barcelona, legt J&E op 11 juli ook een waterveld aan, van AstroTurf. 'Ik hoop dat de startdatum van het veld bij Real Club de Polo enigszins in de buurt van 11 juli ligt. Dat zou voor wat betreft transportkosten niet verkeerd zijn. Maar we zullen zien hoe het loopt,' aldus Van Gennip.

Marathon

Geeft constante groei
zonder verbranding

melspring

www.olmix.com/plant-care

Fabian Storm naar Prograss

Fabian Storm versterkt per 1 oktober a.s. het ProGrasS-team en is daarmee naar eigen zeggen terug bij zijn 'oude liefde' gras. Storm begon zijn carrière in het groen als weekend- en vakantiekracht op een golfbaan. Hij gaf vervolgens les in het groenonderwijs, werkte als assistent hoofd-greenkeeper op een 27-holes-golfbaan en was de laatste jaren vertegenwoordiger van een dealer van professionele machines in de groene sector. Met het aantrekken van Storm wordt de ontstane vacature, die ontstond door het vertrek van Olaf Bos naar Barenbrug Holland, weer opgevuld en is het team weer op volle sterkte, aldus ProGrasS.

Import Argo Tractors naar Argi Didam

Argo Tractors heeft overeenstemming bereikt met Argi te Didam om de distributie van de trekkermerken Mc Cormick, Landini en Valpadana voor de gehele Benelux te verzorgen.

Argi is nu een distributiebedrijf van voornamelijk landbouwwerktuigen. Het bedrijf is tweeënhal jaar geleden opgericht door Gerard Zweers. De genoemde merken, die allemaal geproduceerd worden onder de paraplu van Argo Tractors, werden eerder geïmporteerd door Louis Nagel. Begin dit jaar werd de samenwerking eenzijdig verbroken door Argo.

Argo Tractors maakt een range trekkers van 25 tot 300 pk. Argo Tractors beschikt nu over drie productiefabrieken in Noord-Italië. Er wordt gebruikgemaakt van een honderdtal zeer moderne en geavanceerde CNC-productieplatformen en bewerkingsmachines om de componenten voor versnellingsbakken, achterbruggen en voorassen te maken.

Voor de grootste series wordt gebruikgemaakt van Powershift- en variotransmissies van ZF. De toegepaste motoren komen voornamelijk van FPT/NEF. Voor de distributie van de Argo-merken zal het team van Argi op korte termijn uitgebreid worden met een aantal personen die verantwoordelijk worden voor de service en voor de verkoop van onderdelen en trekkers.

Marathon

Stimuleert bacterieel
bodemleven

melspring

www.olmix.com/plant-care

Uw sportvelden altijd in topconditie?

Wij hebben **water** in de hand

Uw sportaccommodatie is tot in de puntjes verzorgd. Met fraaie banen en velden, waarop sporters het beste uit hun spel kunnen halen. Aquaco helpt daarbij. Met innovatieve systemen voor natuurgras, kunstgras én gravel. Aquaco ontwerpt, installeert en onderhoudt efficiënte en kwalitatief hoogwaardige beregeningsinstallaties van alle professionele merken. Deskundig, betrouwbaar en met oog en oor voor uw wensen en eisen. Wilt u uw sportvelden in topconditie houden? Maak dan kennis met de specialisten van Aquaco. Wij hebben water namelijk écht in de hand. Al meer dan 30 jaar!

www.aquaco.nl | 0481 - 377 177

AQUACO
Specialist in H₂O

HIGH-TECH MACHINES VOOR GROENONDERHOUD

✓ Maai-laadwagens

✓ Veegmachines

✓ Verticuteermachines

SCHOUTEN

Uddel

+31 (0)577 40 80 80

www.schouten.ws

Thuis op uw terrein

Oude Heijningsedijk 30, Heijningen.

Telefoon: (0168) 46 28 56.

E-mail: info@gbf-bras.com www.gbf-bras.com

BRAS FIJNAART
CULTUURTECHNIEK

LOZEMAN
Tuinmachines bv

Importeur van o.a. Gianni Ferrari in Nederland en Duitsland.
Kijk voor meer informatie of voor de dealer bij u in de buurt op
www.ferrari-frontmaaiers.com/verkooppunten of bel ons:
0481-371423

Advanced grounds care solutions

De Gianni Ferrari machines met **grascollectie** zijn uitermate geschikt om uw terrein schoon te houden. De Gianni Ferrari machines behoren tot de **absolute top** als het gaat om maaien met grascollectie. Zo houdt u met het **grootste gemak** uw terrein **schoon**.

Nieuw veld voor FC Twente ondanks perikelen

Mark Timmerman van Prograss zit in de auto op weg naar FC Twente om het groot onderhoud te begeleiden. Business as usual voor de Twentse eredivisieclub, ondanks alle onzekerheden die de club momenteel teisteren. 'De club is van mening dat het veld op topniveau moet blijven, welke perikelen er ook spelen,' vertelt Timmerman. De uitvoering van het groot onderhoud wordt gedaan door De Ridder. 'Het groot onderhoud bestaat uit bewerking met de Recycling Dresser, voorraadbemesting met onder meer Vitalphos, doorzaaien met de DDS Vredo met het grasmengsel Duo Doorzaai bestaande uit zeventig procent veldbeemd en dertig procent Engels raaigras, en ook met RPR.' Hoe heeft de topklaag de hoosbuien van afgelopen maandag doorstaan? 'Met de 60 mm neerslag die is gevallen, is de topklaag vandaag, de dag erna, al weer prima in orde,' aldus Timmerman.

Maaiproef Automower op voetbalvelden

Husqvarna bekijkt samen met de beheerders van sportaccommodaties in Ermelo en Didam de effecten van het maaien van voetbalvelden met de nieuwe Automower 450X. Steeds meer gemeenten worstelen met de keuze van kunstgras of natuurgras op sportaccommodaties. Daarbij zijn kosten van onderhoud, duurzaamheid, milieueffecten en blessuregevoeligheid van groot belang. Om tot een zo goed mogelijk onderbouwde keuze te

komen, gaat Husqvarna onderzoek doen. De kwaliteit van het speelveld, de eventuele kostenreductie en de praktische toepasbaarheid op sportvelden van de Automower worden gemeten. De 450X is geschikt voor grasoppervlakten tot 4500 m². Per voetbalveld zijn twee Automowers actief. General Manager Husqvarna Benelux Hugo van Bijsterveldt: 'De proef is actueel omdat tegenwoordig steeds meer natuurgrasvelden vervangen worden door kunstgras. Vaak worden kosten van het onderhoud van het kunstgras alsmede de kosten bij vervanging flink onderschat. We hopen dat onze Automowers een oplossing bieden.' Belangrijk onderdeel van het onderzoek is de duurzaamheid van het onderhoud van sportvelden. Van Bijsterveldt: 'Samen met de gemeenten Ermelo en Didam zijn wij bijzonder benieuwd hoeveel CO₂-uitstoot per jaar bespaard wordt met onze Automowers ten opzichte van conventionele maaiers met een verbrandingsmotor. Ook verwachten wij een flinke reductie in arbeidsuren en brandstofkosten.' De robotmaaier rijdt ook 's nachts en in weer en wind. De maaiproef bij voetbalclub DVC '26 in Didam wordt geïnstalleerd en geprogrammeerd door Husqvarna-dealer P. Palm & Zn. uit Groessen. Van Steeg Tuinmachines VOF uit Putten zorgt voor installatie en programmering bij voetbalclub DVS '33 uit Ermelo. Husqvarna verwacht in mei 2017 de maaiproef op de velden af te ronden.

‘De grond wordt goed losgeschud, maar de grasmat blijft intact’

Krachtige beluchter Imants Shockwave bewerkt de ondergrond tot 38 centimeter diepte

Beluchten maakt een belangrijk onderdeel uit van het reguliere veldonderhoud, zo weet iedere fieldmanager. Al enige tijd is de branche bekend met de Imants Shockwave, de schudfrees van de gevestigde naam Campey Turf Care Systems, verkrijgbaar bij VGR uit Almkerk.

Auteur: Kelly Kuenen

De Imants Shockwave snijdt de toplaag met roterende messen door tot op grote diepte. Hierbij wordt de grond ertussen losgeschud, zonder dat de grasmat wordt beschadigd. Dit gebeurt met ronddraaiende messen die om beurten door de grond snijden, de grond zijdelings verplaatsen en heen en weer schudden. Aan weerszijden van de messen bevinden zich sleden die voorkomen dat de grasmat tijdens deze behandeling mee omhoog komt.

De machine is van Nederlandse makelaardij en

al jaren getest en doorontwikkeld. Op de tandwielkast na, welke gemaakt is door een Duitse fabrikant, zijn alle onderdelen in Nederland geproduceerd, zelfs de messen. De Imants Shockwave is verkrijgbaar in verschillende werkbreedtes en daardoor bruikbaar op elk veld. Jongste telg van de familie is de Shockwave 275 met een werkbreedte van bijna drie meter.

Firma Meiberg Bedrijfsverzorging uit Zwolle houdt zich bezig met het onderhoud van onder meer diverse sportvelden en heeft al geruime tijd erva-

ring met het Imants Shockwave-model 275, die het verkreeg via importeur VGR. Het apparaat werd in 2014 aangeschaft en sindsdien ingezet op sportvelden bij verschillende gemeenten, waaronder de gemeente Zwolle. De Shockwave wordt gekoppeld aan de Fendt Vario 309 met een vermogen van 95 pk. Afhankelijk van de werkdiepte resulteert dat in een werksnelheid van 1,5 kilometer per uur.

Werkdiepte

Meiberg is te spreken over de resultaten. Het apparaat vormt volgens hem bovendien een

goede aanvulling op de behandeling met de vertidrain die het veld bewerkt in de lengte. De Imants Shockwave schudt de grond in de breedte, waardoor beide elkaar goed aanvullen. De Imants Shockwave 275 snijdt dieper de grond in ten opzichte van andere apparaten, zoals een vertidrain, waardoor het veel lucht en zuurstof de grond in brengt. 'De vertidrain werkt tot 20 à 25 centimeter diepte. Aan het einde van de pinnen vormt zich na verloop van tijd ploegsel. Dit kan verholpen worden door de grond zo nu en dan dieper te behandelen.' De ronddraaiende messen van de Shockwave 275 gaan ongeveer 38 centimeter diep de grond in plaats van de traditionele 25 centimeter.

De messen staan 20 centimeter van elkaar af, snijden de grond in tijdens hun rondgang en duwen en schudden daarbij de grond licht opzij. 'De grond wordt daardoor wel los geschud, maar de grasmat zelf blijft mooi intact.' Het resultaat is volgens Meiberg: mooie egale en stabiele velden die na behandeling direct bespeelbaar zijn. De Imants Shockwave wordt één à twee keer per jaar ingezet bij regulier onderhoud, bij slechtere velden twee keer per jaar: eens in het voorjaar en eens in het najaar. Volgens Meiberg kwam bij behandeling van slechte velden naar voren dat inzet van de Shockwave er ook voor zorgt dat er meer zuurstof vrijkomt en dat meststoffen beter worden opgenomen.

Uitgebreide range

Bij VGR is de Imants Shockwave verkrijgbaar in vijf modellen: Imants Shockwave 100, 155, 210, 220 en 275, verwijzend naar de werkbreedtes. De

**'Bewerking resulteerde in
meer zuurstof en een
betere opname van
meststoffen'**

werksnelheid varieert van 200 tot 1500 meter per uur, afhankelijk van de omstandigheden en de werkdiepte. Afhankelijk van het model heeft de Imants Shockwave werkdieptes tot 38 centimeter.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5873

**De Imants Shockwave 275
heeft een werkdiepte van
38 centimeter**

GRASMEESTERS
meesters in grasmanagement

www.grasmeesters.nl
info@grasmeesters.nl
tel: +31 6 22 52 19 14

ADVIESBUREAU VOOR DE GROENE OPENBARE BUITENRUIMTE EN BUITENSPORTACCOMODATIES.

We opereren landelijk en hebben expertise in aanleg, beheer en onderhoud van de groene buitenruimte en buitensportaccomodaties. Onze opdrachtgevers zijn voornamelijk gemeentes, woningcorporaties, projectontwikkelaars en aannemers, die we op cultuurtechnisch gebied ondersteunen met planvorming (beleid & beheer), bestekvoorbereiding, aanbestedingen en directievoering & toezicht. Dit doen we voor o.a. sportcomplexen, speelvoorzieningen, begraaftplaatsen en openbaar groen.

greenengineers
adviseurs voor sport en groen

Kauwenhoven 76a
6741 PW Lunteren

Postbus 765
6710 BT Ede

T (0318) 654 124
E info@greenengineers.nl
I www.greenengineers.nl

HOFMEIJER

CIVIEL- EN CULTUURTECHNIEK B.V.

De specialist binnen de vakgebieden Sport en Cultuurtechniek. Met enthousiaste vakmensen en een modern, specialistisch machinepark maken wij van uw probleem onze uitdaging. Of het nu gaat om een complete veldrenovatie, lasergestuurd toplevellen, DDS doorzaaien of water/zand beluchten met de Topchanger. Samen met onze ontwerpafdeling kan vanaf de eerste schets tot en met het onderhoud kwaliteit worden geleverd.

HOFMEIJER
CIVIEL- EN CULTUURTECHNIEK B.V.

Enkweg 37 | 7383 CW Voorst | Kleine Enkweg 1a | 7383 DE Voorst
Tel: (0575) 50 22 77 | info@hofmeijervoorst.nl | hofmeijervoorst.nl

VCA** NEN-EN-ISO 9001:2008

GEEF UW KUNSTGRASVELD EEN TWEEDE KANS!

Vaak worden complete kunstgrasvelden vervangen, terwijl slechts een **klein deel** van het veld versleten is, of omdat het veld niet meer aan de huidige **normen** voldoet. Wij zijn van mening dat ieder veld een tweede kans verdient. Met een relatief **kleine investering** kunnen wij uw veld opwaarderen volgens de KNVB en FIFA normen en de **gebruiksduur** van uw veld met **3 tot 5 jaar verlengen!**

Waarom zou u een heel veld vervangen als alleen de doelgebieden versleten zijn. Wij kunnen, geheel naar uw wensen, een deel van het penalty gebied vervangen met nieuw kunstgras dat geschikt is voor deelrenovaties van kunstgrasvoetbalvelden.

Transplantatie is ook een mogelijkheid. Vaak is het veld namelijk versleten rond de penaltystip en in de doelgebieden, terwijl het kunstgras van de achteruitlopen nauwelijks versleten is. Het kunstgras van het doelgebied wordt dan omgeruild met het kunstgras uit de achteruitlopen. Op deze manier zal het gehele speelveld bestaan uit hetzelfde kunstgras en ontstaat er ook geen kleurverschil.

Uiteraard kunnen er ook **kwaliteitsverbeteringen** worden toegepast, zoals het vervangen of vervangen van uw huidige zand en rubber infill. Hierdoor worden er weer betere speelleigenschappen gecreëerd. Daarnaast neemt ook de kans op blessures af en neemt het spelcomfort toe.

Door het toepassen van één van bovenstaande revitaliserings komen de speelleigenschappen van het bestaande veld ook weer dichterbij de speelleigenschappen van uw nieuwe velden te liggen. Daarbij zal een opgeknapt veld weer vaker gespeeld worden, waardoor een betere spreiding van het gebruik van de velden ontstaat.

J&E SPORTS
AANLEG | ONDERHOUD | LANDSCAPING
WWW.JENESPORTS.COM

INTERESSE?
Vraag dan onze
folder aan of neem
contact met ons op
voor een geheel
vrijblijvende
offerte.

Spaanderstraat 30 | 5348 LA Oss | (0412) 64 79 37 | info@jenesports.com

Veredeling. Wat zit er nou eigenlijk in de zak?!

In Plantum zijn bedrijven verenigd die actief zijn in de veredeling, vermeerdering, opkweek en handel van zaden. Hieronder vallen ook de bedrijven die actief zijn in de veredeling van graszaden. Maar wat wordt er eigenlijk veredeld en wat ziet men terug in de zak graszaad?

Auteur: Jan van den Boom, Barenbrug Holland BV, namens Plantum

Voor de sport-, groen- en recreatiemarkt wordt er door de kweekbedrijven veredeld op sport-technische eigenschappen als betredingstolerantie, standvastigheid en herstellingsvermogen. Daarnaast wordt er veredeld op cultuurtechnische eigenschappen, zoals zodedichtheid, fijnheid van blad en ziektegevoeligheid. Andere kenmerken waarop men veredelt, zijn onder andere maaioogte, beworteling, onderhoudsbehoefte, zaadproductie en kiemtemperatuur. Dit alles om de ultieme grasplant te kweken voor elk gebruikstype.

Enkele kerncijfers

Elk kweekbedrijf heeft vele verschillende plots liggen voor eigen onderzoek en voor officiële onderzoeken zoals die van de Grasgids. Zo liggen er meer dan 1800 plotjes op verschillende kweekbedrijven alleen al voor officiële testen voor rassenlijsten in de EU en Nederland.

Om één ras te veredelen voor de Grasgids, zijn ongeveer 20.000 planten nodig. Kortom, door een zeer strenge selectie in kwaliteit en zaadproductie vallen 19.999 planten af. Dit ras wordt dan aan-

gemeld voor de Grasgids. Maar enkel als het bij de top 6 hoort, zal dit ook daadwerkelijk worden opgenomen in de Grasgids.

Om één ras te veredelen en hier zaad van te kunnen verkopen, is ongeveer twaalf á vijftien jaar nodig.

Rassen die in de Grasgids opgenomen worden, liggen minimaal drie jaar in officiële proefvelden.

Kwaliteit

De meest hoogwaardige rassen worden opgenomen in de Grasgids. Deze rassen zijn onafhankelijk getoetst op verschillende eigenschappen. Op drie verschillende locaties in Nederland worden rassonderzoeken gedaan. Deze rassen worden op verschillende grondsoorten getest en dit geeft een gemiddelde weer om een kwaliteitsvergelijking te kunnen maken.

De laatste twintig jaar is maar liefst 30% winst behaald uit pure genetica. Dit houdt in dat bij het jaarlijks doorzaaien van gazons en/of sportvelden er elk jaar een verbetering van 1,4% wordt meegevoerd in het grassenbestand.

Duurzaam

Door intensieve veredeling van bestaande en nieuwe grasrassen maken kweekbedrijven het elk jaar weer mogelijk om betere genetica in uw gazon, berm, green of sportveld te krijgen. Tegenwoordig kunnen wedstrijdvelden meer dan 300 á 350 uur gespeeld worden. Grassen voor gazons en greens zijn steeds meer ziekteresistent en hebben daardoor minder gewasbeschermingsmiddelen nodig. Deze selectiecriteria van de veredeling zorgen ervoor dat grassen elk jaar weer meer bijdragen aan een duurzaam beheer en een duurzame toekomst voor berm, gazon, green en sportveld.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5874

Afgaande op de geluiden van de overheid is Nederland gezegend met een bevolking die actief is in het vrijwilligerswerk. Toch klagen clubs steen en been dat ze onvoldoende mensen kunnen vinden die bereid zijn te helpen om het complex en de velden in goede staat te houden. Waar ligt dat aan en hoe kan daar verandering in worden gebracht?

Auteur: Guy Oldenkotte

Clubs hebben moeite voldoende vrijwilligers te vinden die kleine werkzaamheden op zich willen nemen.

Voldoende vrijwilligers vinden blijft een probleem

Clubs zullen vrijwilligers op een andere manier moeten benaderen

Eind vorig jaar publiceerde het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) cijfers waaruit blijkt dat ongeveer de helft van de bevolking van vijftien jaar of ouder zich in 2014 ten minste één keer heeft ingezet als vrijwilliger voor een organisatie of vereniging. Volgens het CBS zouden de meeste vrijwilligers actief zijn bij een sportvereniging. Politieke partijen kunnen blijkbaar juist op de minste vrijwillige hulp rekenen.

De cijfers zijn bemoedigend in een tijd waarin egoïsme en het 'wij-zij-denken' de boventoon voeren in de verschillende debatten. Sportbestuurders kopen er echter weinig voor wanneer het onderhoud van hun sportcomplex ter sprake komt. Al jaren kampen zij met het probleem dat onvoldoende leden bereid zijn mee te helpen bij het klein onderhoud van de

accommodatie. 'Leden zijn doorgaans wel bereid om een bardienst te draaien, maar zijn ook van mening dat het onderhoud van de accommodatie en de velden gedaan moet worden vanuit contributie die ze betalen,' zegt Tim 'S Jongers, coördinator van kenniscentrum PEP Den Haag. De organisatie wil een verbindende schakel zijn tussen organisaties en bedrijven enerzijds en vrijwilligers anderzijds. 'S Jongers komt tot z'n conclusie nadat PEP Den Haag vorig jaar zo'n 150 organisaties in de hofstad hadden bezocht. 'Het gaat me te ver om de gegevens direct te extrapoleren naar de situatie in het hele land, maar het is wel zo dat we vaak dezelfde geluiden horen wanneer we spreken met mensen elders in het land.' De houding maakt de situatie lastig nu gemeenten en clubs in toenemende mate gedwongen worden (kosteloze) alternatieven te

zoeken voor bepaalde werkzaamheden. Het klein onderhoud van veel sportvelden is zo'n taak. Voor het verwijderen van organisch materiaal is geen kennis of kunde noodzakelijk. Desalniettemin leunen veel clubs en gemeenten nog altijd (gedwongen) op derden.

Generatie Y versus vergrijzing

De aanwezigheid van een nieuwe generatie maakt het er niet makkelijker op. Zogenaamde generatie-Y-leden, zij die na 1980 zijn geboren, vormen met 58% een groot en belangrijk deel van de groep waarop sportverenigingen zouden willen leunen. Maar uitgerekend deze generatie kenmerkt zich door een houding waarbij de vraag 'wat brengt het mij?' centraal staat, terwijl juist deze groep ook van mening is dat anderen zichzelf moeten redden. 'Waardering en wederkerigheid is erg belangrijk

Nederland leunt sterk op vrijwilligers.

voor deze generatie,' zegt 'S Jongers. 'Daarnaast denken ze bovenal projectmatig, worden ze geconfronteerd met een leven lang leren, kunnen ze mantelzorger zijn of dienen ze zich in te zetten voor hun naasten en hun omgeving. Ook worden ze aangespoord om gezond te leven, door te sporten bijvoorbeeld, waarbij men ook nog graag ziet dat ze zich daar vrijwillig inzetten. Structurele inzet wordt dan wel heel moeilijk.' Dat maakt het, zo zegt 'S Jongers, dat het zo lastig is om op deze groep te leunen bij continue werkzaamheden, zoals klein onderhoud van sportaccommodaties. Vergrijzing onder de groep 'betrokken clubleden' lijkt dus onomkeerbaar. 'Dat hoeft echter niet direct een probleem te zijn,' stipt 'S Jongers aan. 'Waar veel clubs de mist ingaan, is dat ze niet duidelijk zijn in de communicatie naar de leden. Verenigingen zijn tegenwoordig meer bedrijven geworden. Echter, leden zijn er nog steeds op vrijwillige basis en gaan er vaak van uit dat de contributie de kosten dekt. Besturen zouden er dan ook goed aan doen om beter te communiceren: welke kosten worden gedekt door de contributie, welke werkzaamheden

dienen echt vrijwillig te gebeuren, etc. Kortom, wat zijn de verwachtingen en op basis van welke argumenten staaf je die verwachtingen?' Ook raadt 'S Jongers clubs aan te investeren in het behoud van vrijwilligers door het aanbieden van cursussen en trainingen.

Welcome beloning

Volgens Marloes Aalbers van Kenniscentrum Sport zijn sportbonden, gemeenten en veel sportverenigingen in hoofdlijnen op de hoogte van de wettelijke kaders rondom het belonen van vrijwilligers. 'Ik betwijfel echter of vrijwilligers zelf goed weten wat de mogelijkheden zijn voor bijvoorbeeld een onkostenvergoeding,' zegt ze daarover. Een woordvoerder van de Belastingdienst wijst erop dat vrijwilligersvergoedingen vrijgesteld zijn van belasting- en premieheffing. 'Vrijwilligers mogen daarbij niet meer verdienen dan 4,50 euro per uur met een maximum van 150 euro per maand voor maximaal tien maanden per jaar.' Clubs hebben er dus een belang bij om hier open en duidelijk over te communiceren. Marloes

Aalbers benadrukt dat verenigingen te allen tijde er goed aan doen om duidelijke afspraken te maken en zich te verdiepen in een mogelijke 'arbeidsrelatie'. 'Vastgelegd moet worden wat de taken, rollen en verantwoordelijkheden van de betrokkenen zijn en hoe het zit met aansprakelijkheid en verzekeringen. Het is verstandig om afspraken vast te leggen in een zogenaamde vrijwilligersovereenkomst.' Dergelijke afspraken zijn belangrijk om discussies later te voorkomen. Elders in deze editie leest u bijvoorbeeld hoe gemeenten en sportveldenbouwers nog altijd niet goed weten welke afspraken gemaakt moeten worden om de kwaliteit van kunstgrasvoetbalvelden voor lange tijd te garanderen. Juist omdat de kwaliteit van het klein onderhoud hier een grote rol speelt, is het belangrijk dat discussies achteraf worden voorkomen.

Sport verbreedert

Wanneer klein onderhoud weinig tot geen kennis vergt, maar juist uitgevoerd dient te worden op momenten dat men doorgaans aan het werk is,

Vertegenwoordiger (full time)

VGR Groep is een jong en groeiend bedrijf. Wij richten ons op het aanleggen en onderhouden van groen en gras.

Wij zijn partner en leverancier van onder andere gemeenten, waterschappen, golfbanen en sportclubs. Ons motto 'de bodem als basis' is het vertrekpunt voor onze activiteiten. Dit betekent dat wij gedegen kennis hebben van de bodem en het bodemleven. Hierdoor zijn wij in staat optimale situaties te creëren voor beheerders van groen.

Functieomschrijving

Wij zoeken een vertegenwoordiger voor de regio Midden en Noord-Nederland; een gebiedsgrootte van ongeveer 250 relaties. Je realiseert de afzet van producten en/of diensten op het gebied van grasonderhoud zodanig dat er een optimale bijdrage wordt geleverd aan de ondernemingsdoelstellingen ten aanzien van de marktpositie, omzet en rendement. Je opdrachtgevers bestaan uit golfbanen, sportvelden, hoveniers, aannemers, gemeenten, e.d.

Taken

- ✓ Onderhouden en optimaliseren van contacten met nieuwe en bestaande relaties;
- ✓ Voeren van verkoopgesprekken en onderhandelen over tarieven, betalingscondities e.d.;
- ✓ Behandelen van klachten van afnemers;
- ✓ Demonstreren van machines;
- ✓ Analyseren / uitwerken van opdrachten en projecten;
- ✓ (Laten) uitvoeren van calculaties en opstellen van offertes;
- ✓ Verrichten van de aan de functie verbonden administratieve werkzaamheden;
- ✓ Uitvoeren van aftersales.
- ✓ Uitvoeren van incidentele werkzaamheden zoals het organiseren van beurzen.

De vertegenwoordiger rapporteert rechtstreeks aan de directeur.

Functie-eisen

- ✓ MBO/HBO-opleiding;
- ✓ Aantoonbare werkervaring als vertegenwoordiger; bij voorkeur in een technische organisatie;
- ✓ Affiniteit met golf en sport
- ✓ Uitdrukkingsvaardigheid voor het geven van een gepast advies aan (mogelijke) klanten;
- ✓ Communicatief sterk;
- ✓ Kennis van MS Office en relatiebeheerprogramma's;
- ✓ Flexibel;
- ✓ Klantgericht;
- ✓ Het verschil willen maken.

Wat bieden wij?

Werken bij VGR Groep betekent werken in een dynamische omgeving. Wij bieden jou

- ✓ een uitdagende en zelfstandige functie;
- ✓ marktconforme arbeidsvoorwaarden;
- ✓ uitzicht op een vast dienstverband;
- ✓ bedrijfsauto en -laptop.

Acquisitie n.a.v. deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

Solliciteren?

Ben je enthousiast en voldoe je aan onze voorwaarden?
Stuur dan je CV en motivatie voor 1 juli naar:

✉ info@vgr.nl

Voor vragen over de functie of de sollicitatieprocedure kun je contact opnemen met de heer A. Verschoor, directeur, op:

📞 **0183 - 401 306**

Sport verbreedert niet alleen op het veld; ook asielzoekers mogen gevraagd worden vrijwilligerswerk te doen.

is het logisch om te zoeken naar leden die overdag tijd hebben. Studenten en werklozen liggen voor de hand, terwijl uit de cijfers van het CBS blijkt dat vrijwilligersparticipatie van gepensioneerden niet substantieel toeneemt. Dat komt omdat alleen gepensioneerden die actief waren als vrijwilliger voordat ze met pensioen gingen, actief zullen zijn wanneer ze eenmaal gepensioneerd zijn. Degene die daarvoor niet actief vrijwilligerswerk verrichtte, zal ook na het pensioen weinig tot niet vrijwillig betrokken willen zijn. Maar ook mensen uit de recente toestroom asielzoekers mogen worden ingezet als vrijwilliger. Uit cijfers van het CBS blijkt dat de participatie van allochtonen niet veel groter is dan die van autochtonen. Het CBS stelt dat autochtonen zich vaker inzetten als vrijwilliger (52%) dan westerse allochtonen (42%) en niet-

'Alleen gepensioneerden die actief waren als vrijwilliger voordat ze met pensioen gingen, zullen actief zijn wanneer ze eenmaal gepensioneerd zijn'

westerse allochtonen (39%). Dit blijft zo als er rekening mee gehouden wordt dat autochtonen op enkele persoonskenmerken verschillen van allochtonen. Zo zijn autochtonen gemiddeld hoger opgeleid en gaat een hogere opleiding gepaard met meer participatie in vrijwilligerswerk. Het Centraal Orgaan Asielzoekers (COA) juicht de inzet van asielzoekers voor vrijwilligerswerk toe. 'Zolang het niet ten koste gaat van een betaalde baan die plotseling wordt opgeheven omdat een asielzoeker gratis kan worden ingezet, mogen asielzoekers zeker vrijwilligerswerk verrichten,' zegt Alet Bouwmeester van het COA daarover. Net als andere vrijwilligers mogen ook asielzoekers hiervoor beloond worden, zolang de beloning voldoet aan de wet. Volgens Bouwmeester werkt het COA veelvuldig samen met vacaturebanken en organisaties voor vrijwilligers om zo asielzoekers te helpen een nuttige daginvulling te vinden en misschien een eerste stap te zetten naar integratie en een toekomst. Dat lijkt te werken. 'Ik weet bijvoorbeeld dat de Cascaderun in Hoogeveen verschillende asielzoekers inzet als vrijwilliger.' En in Den Bosch worden vluchtelingen ingezet en opgeleid tot 'citytrainer'. Volgens Marloes Aalbers van Kenniscentrum Sport is het zeker bij asielzoekers van belang dat de betreffende organisatie formulieren zoals de 'aanvraag verklaring vrijwilligerswerk' van het UWV invult. Ook dient het werk een maatschappelijk belang te dienen en mag de organisatie geen winstoogmerk hebben.

EVEN WAT CIJFERS OP EEN RIJ

- De 25.000 sportaanbieders in ons land leunen tezamen op 1 miljoen vrijwilligers om zo 5 miljoen mensen te laten sporten.
- 20% van de sportaanbieders lukt het niet om voldoende kader te vinden.
- 46% heeft vacatures voor vrijwilligers.
- Gemiddeld zijn er 48 vrijwilligers en 2,3 betaalde medewerkers per vereniging.
- Vrijwilligers spenderen 4 uur per week aan vrijwilligerswerk.
- Het zijn met name mannen die helpen op sportclubs.
- In Friesland en de Achterhoek zijn bijna 6 op de 10 inwoners actief.
- In Den Haag, Groot-Rijnmond en Zuid-Limburg slechts 4 op de 10.

Demografische aspecten maken dat de problematiek omtrent vrijwilligers bij verenigingen in de toekomst niet zal wijzigen. Clubs doen er dus verstandig aan om die problematiek op een andere manier te benaderen, zonder dat ze daar echt de buidel voor hoeven te trekken. Die andere insteek zal lang niet overal in goede aarde vallen, maar waar een wil is, is een weg.

Marloes Aalbers

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5875

Branche pakt vraagstuk microplastics op

Nieuw ingestelde werkgroep kondigt onderzoek en pilots aan

Voetbalvelden van kunstgras verspreiden jaarlijks een miljoen kilo kunststof in het milieu en niemand bekommert zich over deze enorme berg microplastics. Een artikel met deze strekking in de Volkskrant leidde in februari van dit jaar tot vragen op landelijk en lokaal niveau van de politiek. De branche richt nu een werkgroep op om een antwoord op deze vragen te krijgen. Ook aan een oplossing wordt gewerkt, met praktijkproeven in Heemskerk en Amsterdam.

Auteur: Peter Voskuil

Eén miljoen kilo aan rubbergranulaat en vezels is veel. Heel veel. Bij veel voor dit artikel geïnterviewden hangt boven dit cijfer een vraagteken. Een van hen is adviseur sport en cultuurtechniek Gerrit de Koe: 'Waar dat getal op gebaseerd is, weet niemand. Ik geloof er in ieder geval niet in. Door zulke hoeveelheden te noemen, speel je in op emotie.'

Wij nemen hiermee onze verantwoordelijkheid als sector. Het artikel roept allerlei vragen op waarop we een antwoord willen

Kamervragen

De cijfers in het artikel van de Volkskrant worden aangedragen door onderzoeker Ulbert Hofstra van SGS Intron. Een veld van 8000 vierkante meter wordt volgens hem jaarlijks aangevuld met 500 kilo kunststof. De journalist van de Volkskrant vermenigvuldigt vervolgens dat getal (volgens eigen zeggen heel conservatief) met 2000 en komt zo op minstens een miljoen kilo aan microplastics per jaar uit. De Partij voor de Dieren stelde er inmid-

dels Kamervragen over. In Den Haag, Utrecht en Amsterdam kwamen ook raadsragen uit lokale fracties (onder andere ook van GroenLinks).

Ben Moonen, directeur van branchevereniging Sport en Cultuurtechniek, vindt het belangrijk dat er op korte termijn eerst eens duidelijkheid over dit getal komt. Hij bereidt een onderzoek voor waarvan hij de uitslagen nog voor 1 oktober op zijn bureau hoopt te hebben. 'Wij nemen hiermee onze verantwoordelijkheid als sector. Het artikel roept allerlei vragen op waarop we een antwoord willen. Het is eerste wat we willen, is inzicht krijgen hoe deze afvalstromen er in de praktijk uitzien.' Twee bedrijven gaan in opdracht van de nieuwe werkgroep, die voorlopig bestaat uit zo'n tien experts, monsters bij een aantal velden nemen. Op basis van die metingen kunnen ze de daadwerkelijke hoeveelheden nauwkeurig berekenen.

Inloopsluizen

Gerrit de Koe is een van de drijvende krachten achter de nieuwe werkgroep Microplastics kunstgrasvelden. Als kunstgrasadviseur in Amsterdam en nog wat andere gemeenten zag hij de discussie over de microplastics al aankomen. Nog voor het stuk in de Volkskrant hoorde hij op een forum in Berlijn dat in Amerika in een aantal staten het microplasticsvraagstuk al voor commentaar gezorgd had. De Koe: 'Toen heb ik in de Big 7, het overlegorgaan van de grootste zeven gemeenten, al gezegd dat we er rekening mee moesten houden dat de discussie ook hiernaartoe zou kunnen overwaaien.'

De Koe is ook de drijvende kracht achter de pilots die tegelijk met het onderzoek door de werkgroep zijn aangekondigd. Den Haag, Utrecht,

William van Diemen

Rotterdam en Amsterdam zijn als vier grote gemeenten meteen in de nieuwe werkgroep gestapt en ondersteunen die. In Heemskerk zijn inmiddels twee gloednieuw opgeleverde velden (bij de clubs ADO'20 en Odin) uitgerust met ieder drie inloopsluizen.

Bij iedere ingang zijn inloopmatten met opvang neergelegd om vuil (op de heenweg) en microplastics (op de terugweg) op te vangen. Omdat er

Jaap Nieuwenhuis

Gerrit de Koe

PRAKTIJKGELUIDEN

We hielden een korte aanvullende belronde langs enkele fieldmanagers en andere praktijkmannen om te vragen wat zij van de kwestie vinden.

Ad van de Luitgaarden, gemeente Zwijndrecht:

'We zijn er helemaal niet mee bezig. Van de twintig voetbalvelden zijn er bij ons twee van kunstgras. Dus wij slaan deze discussie over. Ik zou bijna zeggen: leg natuurgras aan dan is het probleem opgelost.'

Henri Beckers, Fieldmanager of the Year en sportveldbeheerder in 's-Hertogenbosch:

Er zijn vragen uit de lokale politiek over gesteld. Ik volg het om op de hoogte te blijven en wacht tot de oplossing er is. Ik vind 500 kilo per jaar overigens wel heel veel.'

Eric Pladdet, Greenengineers:

'Je kunt zeggen wat je wilt, maar zo'n artikel heeft toch impact. Ik had er voordat die vraag werd opgeworpen nog niet van gehoord. Niet vanuit verenigingen en niet vanuit gemeenten. Het zal moeten blijken of dit nou een groot probleem is of niet.'

hekken bij de sluisen staan, doet iedere sporter minimaal drie stappen over de uitlopmatten wanneer deze het veld afgaat.

Bij ADO'20 zijn deze inloopsluizen met dispensatie binnen de vier meter uitloop van het veld aangelegd, maar de KNVB heeft al laten weten dat in het vervolg erbuiten niet meer toe te staan. De Koe denkt erover om de inloopsluis bij Odin in een hoek aan te leggen of de sluis zo te verlengen, dat het wel binnen de regelgeving past. Het systeem met de inlopmatten is ontwikkeld door W&H Sports, inrichter van stadions en voetbalvelden. Typenummer van de nieuwe inlopmat is WH1468, desgewenst leverbaar in verenigingskleuren. Directeur William van Diemen: 'De aanleg van kunstgras is als een komeet gegaan natuurlijk, dus is er in het begin niet bij stilgestaan dat het niet milieuvriendelijk genoeg is. Het is goed dat daar nu alsnog naar gekeken wordt. Een klip-en-

klaar antwoord is er niet, maar dit zal zeker helpen om de microplastics op de velden te houden.' De borstelmatten zijn gemaakt van hoogwaardig nylon en gerecycled materiaal, zodat het vuil er extra in blijft hangen. Daarnaast heeft W&H Sports reinigingsborstels, waaraan sporters hun schoenen kunnen schoonvegen, in haar leveringsprogramma.

Slagplanken

De Koe is in Amsterdam bezig met nog een tweede pilot. Op sportpark Middenmeer probeert hij met de firma Duvano een van kunstgras gerecyclede slagplank te ontwikkelen. In zijn oorspronkelijke plannen waren die nog 30 cm hoog, inmiddels denkt hij aan 90 cm, de hoogte die zo ongeveer de reclameborden ook hebben. Slagplanken zijn een bekend fenomeen bij het hockey, maar bij het voetbal kunnen ze ook hun waarde hebben om de infill op het veld te houden, denkt De Koe. Met name op momenten dat met bladblaasmachines

velden schoongeblazen worden. Afwachten is het nog of het betaalbaar is om het hele veld te omkaderen met uit kunstgras gerecyclede slagplanken. Anders wil De Koe het veld met gewone planken omringen.

De Koe tekent wel nadrukkelijk aan dat deze pilot echt geëvalueerd zal moeten worden. 'Je krijgt toch een ander spelletje. Meer een Cruyff-court-idee met die boardings.' Bijkomend voordeel van het omkaderen is dat er dan geen nieuwe reclameborden hoeven te worden aangeschaft voor iedere nieuwe sponsor; je kunt met bestickering/folie gaan werken.

Pierre Groen van Struyk & Verwo levert sinds acht jaar schoonloopplaten (ijzeren roosters in betonnen platen met een opvangbak eronder). Hij merkt dat er duidelijk meer vraag naar die platen is. De kwestie speelt. Opdrachtgevers vragen hem ernaar.

Jacco Meijerhof, Hofmeijer Civiel- en Cultuurtechniek:

‘Ik ken de discussie. Het is wellicht iets wat we onderschatten. De markt heeft te weinig aandacht voor dit soort fenomenen. Uiteindelijk hebben we met elkaar de zorg voor het milieu. Maar het is een lastig probleem dat zich niet heel makkelijk laat vangen.’

Bob Westhoven, sportbedrijf Arnhem:

‘Ik heb zelf geconstateerd dat je wat rubber en vezels ziet zwerven in bossages, maar dat blijft volgens mij beperkt tot een paar meter om het veld. Hoe schadelijk is het dat er een paar korreltjes rubber om een plant liggen daar? Wij hebben overigens een veld ingestrooid met cryogeen rubber; dat is iets minder statisch en blijft toch meer liggen, is mijn ervaring.’

‘Dat is toch een stuk bewustwording van de laatste twee, drie jaar. Als iets slecht is voor het milieu, moeten we er gewoon meer geld in stoppen om het op te lossen,’ vindt hij.

Jaap Nieuwenhuis, directeur/projectleider van adviesbureau BAS, heeft zo zijn vraagtekens bij de hele discussie. ‘Dat kunstgras slijt is zeker, maar het zijn allemaal maar gissingen. Ik denk dat verreweg de meeste rubberstof langs de wegen zwerft en van autobanden afkomt. Dat verdwijnt ook in het milieu en daar hebben we het gemakshalve nooit over.’

Er zijn volgens hem al gemeenten die de infill schoon willen houden en daarom pertinent geen SBR (gemalen autobanden waar zware metalen in zitten) als infill willen. Zij vragen om alternatieven: kurk en kunstrubbers (TPE/EPDM).

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5876

ahvrij
Groen, Grond en Infra

Het beste uit drie werelden

Groen, grond en infra zijn de drie terreinen waarop AH Vrij zich in ruim vijftig jaar heeft ontwikkeld tot een betrouwbare partner van onder meer gemeenten, provincies, verenigingen, ingenieursbureaus en aannemers. Met een compleet en vernieuwd machinepark in eigen beheer is AH Vrij toonaangevend in haar branche.

- Aanleg en onderhoud van sportaccommodaties
- Milieuvriendelijk en gecertificeerd
- Natuur- en kunstgrasvelden
- Levering van dressgrond en dresszand

Stoelmatter 41
2292 JM Wieringen
0174 712 555
info@ahvrij.nl
www.ahvrij.nl

onkruidbestrijding
**MET 100%
HEET WATER**

Chemievrij

**Alles zit erop.
Nu u nog!**

De duurzame en chemievrije oplossing
voor onkruidbestrijding

- Milieuvriendelijke onkruidbestrijding
- Sensor gestuurd dus zeer effectief en efficiënt
- Veilig en schadevrij werken
- Laagste TCO in de markt!

WAVE WEED CONTROL

0318 - 469 799 | info@waveonkruidbestrijding.nl
www.waveonkruidbestrijding.nl

All things considered the best in weed control.

Klaar voor het toekomstbestendig beheer van sportvelden?

De wereld is volop in ontwikkeling denk hierbij aan bezuinigingen die ons dwingen efficiënter te werken, de invoering van de greendeal en daarmee het streven naar chemievrij beheer én de ontwikkelingen rondom GPS (sensing) en precisiebeheer. Welke keuzes maak jij om te komen tot efficiënt en toekomstbestendig beheer van sportvelden?

HAS Kennistransfer biedt twee-daagse cursussen op het gebied van het beheer van sportvelden. Actualiteiten en ontwikkelingen in het beheer anno 2016 vormen de rode draad door alle cursussen.

In het komende najaar staan de volgende cursussen op het programma:

Cursus de bodem in topconditie

De bodem is de basis onder de vitaliteit van het gras en de kwaliteit van de speelvloer. Optimale groeiomstandigheden worden bereikt door bij de aanleg van de grasmat te zorgen voor een goede uitgangssituatie om vervolgens door goed beheer dit te behouden. De trend hierbij is meer met minder!

Cursus Duurzaam waterbeheer

Waterbeheer is een steeds belangrijker deel van het onderhoud van sportvelden en golfbanen. Door het maken van de juiste keuzes en continuïteit in het beheer wordt water, energie en tijd bespaard!

Cursus de grasmat als optimale speelvloer

Natuurgras is milieuvriendelijk en duurzaam, een goede reden om bij de aanleg van sportvelden te kiezen voor natuurgras. Echter, sportvelden worden veel belopen en bereden, de druk op sportvelden is door de jaren heen steeds groter geworden. Welke keuzes maakt u om de kwaliteit te borgen?

Cursus smart and clean beheer toekomstbestendig beheer van golfbanen en sportvelden

Ontwikkelingen op het gebied van het onderhoud van sportvelden, hebben betrekking op maatregelen om het milieu te beschermen door het gebruik van meststoffen, bestrijdingsmiddelen en water voor beregening, te beperken. Deze maatregelen sluiten aan bij de de Greendeal. Daarnaast zijn er mogelijkheden om met behulp van GPS zeer gerichte onderhoudsmaatregelen (precisietechnieken) uit te voeren die leiden tot efficiënter gebruik van middelen!

INFORMATIE EN AANMELDEN

Kijk voor meer informatie over de cursus op onze website www.haskennistransfer.nl en meld je aan, er zijn nog een aantal plekken beschikbaar!

Geschreven onder de verantwoordelijkheid van de HAS.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5877

EEN KRACHTIGE COMBINATIE

SL **staadegaard**
Op grond van kwaliteit sinds 1933
0499-422435

GROENNOORD
050-5445360

KR **Kraakman Perfors B.V.**
Landbouw-, tuin- en parkmachines
0252-211288

JOHN DEERE

AGRI
MACHINES
by VERVAET / STEHOUWER
0115-481710

GREVE B.V.
1922
0527-630970

JAN de WINKEL
0547-288440

www.gkbmachines.com

HOCKEY SPECIAL

- 28** Een perfect hockeyveld gaat verder dan de top laag
- 30** Aankoop en selectie van een hockeyveld
- 42** Hockeyclub Zevenbergen switcht naar semiwaterveld en bij nader inzicht toch naar water
- 45** Nieuw veldtype Domo Ultimate maakt Domo-familie compleet
- 46** Edel ID. het nieuwe kunstgras voor watervelden
- 48** De kampioen verdient het beste van het beste
- 52** Fielddrain is herbruikbaar in een nieuwe constructie, dus volledig 'cradle to cradle'
- 54** Altijd maar die algen!
- 60** CondorGroup zorgt voor herintrede AstroTurf
- 62** KG Reiniger zet in op volledig biologische bestrijding van algen
- 63** Column Eric Pladdet
- 64** Hockeykunstgras nog lang niet uitontwikkeld
- 70** 'We moeten af van het idee dat water vanzelfsprekend is'
- 72** Lichtpunt in het Amsterdamse bos
- 74** Markt heeft behoefte aan meer transparantie als het gaat om prijzen voor hockeyconstructies
- 79** MHC Forestate heeft primeur met 'Olympisch veld'
- 80** Berekening is een wezenlijk onderdeel van de bespeelbaarheid
- 82** Heeft u het licht al gezien?
- 86** Sallandse United en ActGlobal, teamspelers in aanleg van uw sportaccommodatie!
- 89** Klemsysteem W&H Sports maakt gebruik van aanwezig materiaal
- 91** Algen Control verlost velden van 'groene monstertjes'

Een perfect hockeyveld gaat verder dan de toplaag

Kunstgras is door inzet van de FIH inmiddels geaccepteerde standaard bij hockey

De Olympische Spelen deze zomer in Rio kunnen worden gezien als een belangrijke mijlpaal voor de hockeysport. Het is veertig jaar geleden dat hockeywedstrijden tijdens de Olympische Spelen voor het eerst op kunstgras werden gespeeld. Het was een gedurfd maar ook inspirerend besluit van de International Hockey Federation (FIH) om in 1976 afscheid te nemen van natuurgras en over te gaan naar kunstgras tijdens de Olympische spelen in Montreal. Sindsdien heeft hockey zich ontwikkeld tot een spel dat door zeker drie miljoen mensen wordt gespeeld in minimaal 100 landen. Een sport bovendien waarin Nederland sportief gezien toonaangevend is.

Auteur: Alastair Cox (FIH)

Door de positieve reacties van spelers, toeschouwers en de media stelde de FIH in 1976 dat kunstgras de toekomst zou worden. De overgang naar kunstgras betekende dat hockey op alle continenten gespeeld kon worden op een consistente en snelle ondergrond, waardoor er een nieuwe dynamische en veel aantrekkelijkere versie van het spel

ontstond. Een innovatie dus die de sport nieuwe kansen bood. Belangrijk was wel dat dat de veranderingen in lijn waren met wat de sport nodig had. Belangrijk daarbij was de rol van kunstgrasontwikkelaars. Deze moesten goed geïnformeerd worden over hetgeen van hun verwacht werd. Voor de internationale hockeyfederatie was het ook dui-

delijk dat een kunstgrashockeyveld een complexe ontwikkeling was. Niet alleen moesten de juiste speeieigenschappen geboden worden. Het veld moest daarnaast een veilige omgeving bieden voor de spelers. Tevens moest het kunstgrasveld duurzaam zijn, om intensief gebruik te weerstaan in gebieden met een zwaar klimaat. Dit was reden

dat de FIH nog een andere radicale stap nam. Het werd de eerste internationale sportbond die *performance* en kwaliteitsstandaarden opstelden voor de kunstgrasvelden waarop gespeeld werd. Het model van de *performance*-standaarden dat later ook door Fifa en andere internationale sportbonden werd overgenomen, werd door de FIH voor kunstgras-hockeyvelden in 1986 gepubliceerd.

De internationale hockeyfederatie is er zich bewust dat een nieuw hockeyveld een grote en belangrijke investering is en dat het van belang is dat aan de verwachtingen van de spelers, bonden, clubs, gemeenten en financiers wordt voldaan. De FIH heeft recentelijk de *performance*, duurzaamheids- en constructiestandaarden voor kunstgrasvelden opgenomen in haar internationale erkende kwaliteitsprogramma: *the FIH Quality Programme for Hockey Turf*. Dit kwaliteitsprogramma biedt duidelijke en betrouwbare industriestandaarden, die zorgen voor de noodzakelijke kwaliteit voor het beoogde spelniveau, of dit nu een lokaal initiatief is, een internationale competitie of iets daartussen. Het kwaliteitsprogramma beschermt de investeringen van de eigenaren van sportvelden en zorgt ervoor dat het kunstgrasveld aan de verwachtingen van alle betrokkenen voldoet.

Hockey heeft zich enorm ontwikkeld sinds het eerste Olympische toernooi op kunstgras in 1976

Kunstgrastechnologie heeft een lange weg afgelegd sinds het eerste Olympische veld in Montreal werd aangelegd. De eerste velden werden gemaakt door het breien van nylon garens. Dunne dempende lagen werden onder het kunstgras gelegd. Tegenwoordig is er een breed aanbod van kunstgras voor hockey. In de top van de hockeysport zijn getufte en getextureerde monofilament-

watervelden de norm geworden. Deze werden toegepast tijdens de Hockey Worldcup van 2014 in Den Haag en gaan ook gebruikt worden tijdens de Olympische Spelen in Rio 2016. Veel hockeyclubs op lager niveau gebruiken zand ingevulde en semi-zand ingevulde hockeyvelden. Deze zijn gemaakt van monofilament of gefibrilleerde tapijtvezels en zijn gedeeltelijk ingevuld met rond zand. Deze types kunstgras bieden een duurzame en economische optie voor veel gemeenten om hockey beschikbaar te maken voor hun burgers.

Voor velen is het kunstgrastapijt de ondergrond waar het allemaal om gaat. Dit is echter maar een deel van het kunstgrassysteem. De schokabsorberende laag onder het kunstgras speelt een essentiële rol in de controle van de balstuit en bepaalt het gevoel van veiligheid voor de spelers als ze rennen en vallen op het kunstgras. Vandaag de dag zijn er veel verschillende schokabsorberende onderlagen op de markt zoals gesloten cell-polyethyleen-foam op rol, open cell-polyurethaan-foam op rol, gerecyclede foamplaten en polyurethaan-gebonden rubbergranulaat dat ter plaatse wordt geïnstalleerd als een continue laag met een kleine asfaltmachine. Het belangrijkste doel van het testprogramma van de internationale hockeybond is zorgen dat de combinatie van kunstgras en de schokabsorberende laag voor het benodigde spelcomfort en bescherming zorgen.

Om zeker te stellen dat de schokabsorberende laag hergebruikt kan worden nadat de eerste laag van het kunstgras vervangen wordt, is het belangrijk dat de duurzaamheid bepaald wordt. Dit belang van duurzaamheid wordt onderkend door *Shockpad Working Group* van de *European Synthetic Turf Organisation* (ESTO). Deze werkgroep heeft 'performance richtlijnen' voor schokabsorberende lagen opgesteld. De leden van de werkgroep zijn de belangrijkste Europese producenten van schokabsorberende onderlagen, enkele kunstgras-producenten en een aantal onafhankelijke testinstituten. De werkgroep heeft in 2013 richtlijnen opgesteld die de minimale prestaties en kwaliteitsniveau van schokabsorberende lagen beschrijven. De richtlijnen worden opgenomen in de 2017-editie van het *FIH Handbook of Requirements for Synthetic Turf Pitches* en vormen de basis van de nieuwe Europese (EN) standaard voor schokabsorberende lagen. Dit handboek wordt op dit moment geschreven.

Hockey heeft zich enorm ontwikkeld sinds het eerste Olympische toernooi op kunstgras in 1976. Veel van deze veranderingen zijn het resultaat van

de continue ontwikkeling in de kunstgrasindustrie. De leidende producenten en installateurs profiteren nu van een FIH-goedkeuring. *FIH Preferred Suppliers*, *FIH Certified Builders* en *FIH Certified Manufacturers* zijn samen met de FIH, de KNHB en brancheorganisaties als ESTO, dat kunstgras de favoriete ondergrond is voor hockey. Bij voetbal is de situatie wellicht anders, maar bij hockey kunnen sporters zich al niet meer voorstellen dat ze op een andere ondergrond dan kunstgras spelen. Ook deze zomer zullen we dat weer gaan zien in Rio.

Het belangrijkste doel van het testprogramma is zorgen dat de combinatie van kunstgras en de schokabsorberende laag voor comfort en bescherming zorgen

De auteur Alastair Cox is Facilities and Equipment Manager van de FIH. Eerder werkte hij bij het gerenommeerde testinstituut Labosport.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5899

Aankoop en selectie van een hockeyveld

Hoe kom je tot de juiste keuze?

Stel: je wilt als gemeente of hockeyvereniging een nieuw kunstgrashockeyveld aanleggen of een bestaand kunstgrashockeyveld renoveren of ombouwen. Waar begin je als je voor deze keuze staat? En waar moet je allemaal rekening mee houden? Er zijn legio mogelijkheden, met meerdere oplossingen voor uiteenlopende situaties. De sportvloerenlijst staat er vol van. Wat is het beste veld? Zijn er alternatieven? Hoe voorkom je dat je appels met peren vergelijkt?

Auteur: Bart Bongers en Seth van der Wielen (Kybys)

1. Doelen

Een antwoord willen geven op 'wat is nu het beste veld?' is als antwoord willen geven op de vraag 'wat is de beste auto?' Een concreet en eenduidig antwoord valt niet te geven. Voor de een is dit een snelle Audi R8, voor de ander een zuinige stadswagen zoals de Suzuki Splash. Leg de vraag voor aan een autoverkoper en hij zal direct doorvragen: wat vind je belangrijk? Topsnelheid, rijcomfort, brandstofverbruik, veiligheid? Zo werkt het bij de investering in een nieuw hockeyveld ook. Het is dus belangrijk om na te denken over het doel dat je nastreeft met het nieuwe veld.

Dit zijn vragen die van invloed zijn op de keuze voor een bepaald veld. Naast het doel zijn er randvoorwaarden die invloed hebben op je keuze. Wat willen we maximaal betalen voor een veld? Hoe lang moet het meegaan? Wie draagt zorg voor het onderhoud en wat mag het jaarlijks kosten?

2. middle-aged-man-in-lycra

In de praktijk horen we vaak maar één ding: wij willen een goed waterveld. Een wens die qua ambitie past binnen de hedendaagse cultuur en, toch nog steeds, conjunctuur. Een tiener wil de nieuwste

voetbalschoenen waar hij Messi of Ronaldo op ziet voetballen en hordes mamils (middle-aged-man-in-lycra) rijden op extreem lichte en peperdure fietsen. Je kunt je hier afvragen of het niveau van de gebruiker altijd overeenkomt met hun hightech materiaal? Wie het weet mag het zeggen.

3. Speelniveau en ambitieniveau

Speelniveau versus veldtype

De KNHB geeft geen bindende richtlijnen voor het type hockeyveld in relatie tot het speelniveau. De keuze voor het veldtype is naast het speelniveau namelijk ook afhankelijk van het ambitieniveau van de vereniging en de financiële middelen waarover de vereniging, of de eigenaar van het sportpark, beschikt.

Omdat de relatie tussen speelniveau en veldtype impliciet wel bestaat, hebben we hiervoor kaders gesteld. Deze kaders zijn gebaseerd op Kybys' kennis van de sportvloerenmarkt en contacten met (top)hockeyverenigingen en de hockeybond. *Tabel 1* geeft de kaders weer.

4. Totaalpakket

De vraag wat het beste veld is, vliegen wij als adviseur in eerste instantie aan vanuit een technische

invalshoek. Dat begint dan met het delen van basiskennis van velden als totaalsystemen. Denk aan het type velden, de verschillende toplagen, onderbouwconstructies, aanlegkosten, afschrijvingstermijnen en onderhoud. Vervolgens zoomen we in op de specifieke situatie van de vereniging, de doelstellingen en de randvoorwaarden in relatie tot het nieuwe hockeyveld: wat vindt de vereniging belangrijk, wat is het budget en hoe ziet de toekomstige situatie eruit? Zo kunnen we de overvloed aan keuzemogelijkheden trechteren tot een maatwerkoplossing en worden de verschillende alternatieven helder met elkaar vergeleken. Bovendien geven we aan welke keuzes op andere plaatsen zijn gemaakt en op welke grond deze beslissingen zijn genomen. Dit resulteert in een totaalpakket aan onderwerpen die een rol spelen bij de keuze. Resultaat? De keuze voor het beste veld, passend bij de specifieke situatie.

5. Type kunstgrasvelden

Een belangrijke stap bij de keuze voor een kunstgrasveld is om te bepalen naar welk veldtype de voorkeur uitgaat. Veel kunstgrashockeyvelden zijn globaal in te delen in vier veldtypen: zandkunstgras, semizandkunstgras, semiwaterkunstgras

12 min. leestijd

SPEELNIVEAU	SENIOREN
Hoofdklasse	Waterkunstgras met gebonden fundering en e-layer
Overgangsklasse	Waterkunstgras met gebonden fundering en e-layer
1e klasse	Waterkunstgras met ongebonden fundering en e-layer of foam
2e klasse	Zandkunstgras (bij ambitie tot 1e klasse waterkunstgras met ongebonden fundering en e-layer of foam)
3e klasse	Zandkunstgras
4e klasse	Zandkunstgras

SPEELNIVEAU	JUNIOREN
Topklasse	Waterkunstgras met gebonden fundering en e-layer
Subtopklasse	Waterkunstgras met gebonden fundering en e-layer
1e klasse	Waterkunstgras met ongebonden fundering en e-layer of foam
2e klasse	Zandkunstgras
3e klasse	Zandkunstgras
4e klasse	Zandkunstgras

Tabel 1

en waterkunstgras. De veldtypen onderscheiden zich door sporttechnische eigenschappen, onderhoudsbehoefte, verwachte levensduur en investeringsomvang.

Wedstrijden op hoog niveau worden gespeeld op waterkunstgras ('watervelden'). De jeugd speelt veelal op zandkunstgras ('zandingestrooide velden'). Binnen de veldtypen zijn weer verschillende

varianties mogelijk. Zo is voor hockey op professioneel niveau een waterkunstgrasveld op een gebonden fundering (asfalt) met een e-layer de norm. Maar dat is dan ook gelijk een tamelijk dure variant. Tabel 2 bevat een overzicht van de kenmerken per veldtype.

6. Vlees noch vis?

Semizandkunstgras- en semiwaterkunstgrasvelden zijn ontwikkeld voor verenigingen waarvoor de investering in waterkunstgras te hoog is, maar die wel willen spelen op een veld dat meer een waterkunstgrasveld benadert dan een zandkunstgrasveld. In veel gevallen zijn we echter van mening dat semizand/waterkunstgrasvelden niet interessant zijn voor verenigingen. De sporttechnische eigenschappen van semizandkunstgras komen over het algemeen meer overeen met zandkunstgrasvelden dan met watervelden. Semizandkunstgrasvelden vragen echter om een hogere investering, hebben een kortere levensduur en verlangen meer onderhoud. Semiwaterkunstgrasvelden benaderen met de sporttechnische eigenschappen over het algemeen

TYPE	ZANDKUNSTGRAS	SEMIZAND/WATERKUNSTGRAS	WATERKUNSTGRAS
Subtypen	• Ongebonden fundering met foam • Ongebonden fundering met 'zachte' onderbouw	• Ongebonden fundering met foam • Ongebonden fundering met 'zachte' onderbouw	• Gebonden fundering met e-layer • Gebonden fundering met foam • Ongebonden fundering met e-layer • Ongebonden fundering met foam
Klemsysteem	Geen	Alleen noodzakelijk met foam	Noodzakelijk
Berekening	Geen	Aanbevolen	Noodzakelijk
Sporttechnische eigenschappen	0 * Basis voor hockey * Lage balsnelheid * Niet alle technieken mogelijk	+ * Benadering speeleigenschappen van waterkunstgras * Grote verschillen tussen de diverse soorten * Lagere balsnelheid dan waterkunstgras	++ * 3-D hockey * Minder kans op blessures * Minder geschikt voor jonge kinderen
Specialistisch onderhoud per jaar*	++ € 2.500	-- Algenbestrijding is een veel voorkomend probleem € 7.000	0 € 5.000
Levensduur	++	+	0
<i>Kunstgrasmat</i>	12-14 jaar	10-12 jaar	8-10 jaar
<i>Foam</i>	1 cyclus	1 cyclus	1 cyclus
<i>Lava of alternatief Zandonderbouw</i>	30 jaar	30 jaar	30 jaar
<i>Drainage</i>	30 jaar	30 jaar	30 jaar
<i>Verlichting</i>	30 jaar	30 jaar	30 jaar
<i>Beregeningsinstallatie</i>	Nvt	15 jaar	15 jaar
<i>Speelafrastering</i>	15 jaar	15 jaar	15 jaar

Tabel 2: In bovenstaand overzicht zijn op basis van deze onderdelen de type velden onderling vergeleken. Door middel van een vijfpuntsschaal (+++, +, 0, -, --) zijn deze onderdelen gewaardeerd.

Standaard met mooi maaibeeld

Roberine is terug op de markt met de F3 klepelmaaier en de R3 kooimaaier. Welke versie u ook kiest, u beschikt over de ideale werkplek en heeft de zekerheid van een perfect maaibeeld. Verder kunt u rekenen op hoge prestaties, compacte afmetingen, betrouwbare techniek en een gunstige aanschafprijs. Meer weten? Stuur een mail naar sales@roberine.com of bel 0534 83 83 22.

The Mowing Company since 1951

Roberine

Goolkatenweg 65, Postbus 818, 7500 AV Enschede, Nederland. Tel.: +31 (0)53 4 83 83 83, Fax: +31 (0)534 83 83 33, e-mail: info@roberine.com
Roberine maakt samen met Conver, Herder, Precision Makers en Votex deel uit van Dutch Power Company.

voor **MEESTERLIJK KUNSTGRAS**

*Gegarandeerde kwaliteit en marktwerking
voor uw specifieke veld!*

Plannen voor een nieuw kunstgras sportveld?

Wij zorgen al jaren voor gemeenten, stichtingen en verenigingen voor:

- Een gedegen voorbereiding op locatie.
- Een maatwerk Programma van Eisen/bestek.
- Een aanbesteding die afgestemd is op uw budget.
- Deskundige uitvoeringsbegeleiding.
- Doordacht onderhoud.
- Meesterlijk kunstgras en jarenlang speelplezier!

**Ook voor verenigingen het juiste advies.
B.A.S. voor meesterlijk kunstgras!**

Plannen? Bel of mail Marianne de Gelder en maak een afspraak met een van onze adviseurs bij u op locatie.

B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen

Delftsestraatweg 51
2645 CA Delfgauw

Telefoon: 015-285 22 11
info@bas-sport.nl

www.bas-sport.nl

wel de waterkunstgrasvelden. Het prijsverschil tussen een semiwaterkunstgrasveld en eenvoudige variant van waterkunstgras is echter minimaal. Daarnaast kennen semiwaterkunstgrasvelden relatief vaak problemen met het onderhoud, waardoor de exploitatiekosten in veel gevallen zelfs hoger liggen dan die van eenvoudige waterkunstgrasvelden. Hierdoor zijn we van mening dat het in veel gevallen niet loont om een semiwaterkunstgrasveld aan te leggen. Op grond van deze conclusies beperkt het artikel zich met name tot de veldtypen met zandkunstgras en waterkunstgras.

Naast de keuze voor een bepaald type veld is het van belang om een aantal principiële keuzes te maken, bijvoorbeeld welk vezeltype heeft onze voorkeur, op welke ondergrond willen we spelen en waar moeten we rekening mee houden bij het onderhoud? Om deze vragen te kunnen beantwoorden, gaan we nu wat dieper in op deze onderwerpen.

7. Vezeltype

Gefibrilleerde vezel

Van oudsher is de gefibrilleerde vezel het meest bekend. Gefibrilleerde vezels worden vervaardigd uit polyethyleen (PE-) of polypropyleen (PP-)korrels die samen met verschillende additieven (onder

andere uv-stabilisatoren en kleurstoffen) in een trechter worden gestort, waarna ze verhit worden tot het smeltpunt, ongeveer 150 °C. Vervolgens worden de samengesmolten korrels tussen twee rollen geperst waarna een soort folie ontstaat. Deze folie wordt vervolgens in reepjes gesneden. In die reepjes worden inkepingen gemaakt in de vorm van een honingraatstructuur. Bij aanleg vindt de eerste mate van fibrillatie plaats. Bij gebruik zal de vezel verder fibrilleren in een aantal sprietjes volgens de vooraf aangebrachte 'honingraatinkepingen'.

Monofilamentvezel

Een ander type vezel betreft de zogenaamde monofilamentvezel. Net als bij de gefibrilleerde vezels worden PE-korrels of PP-korrels samen met additieven (onder andere uv-stabilisatoren en kleurstoffen) verhit. Het verschil is dat deze samengesmolten korrels niet tot een folie worden geperst, maar als het ware door een mal worden geperst. Op die manier ontstaat een soort spaghetti-structuur. Deze vezels hebben direct hun uiteindelijke vorm. Een monofilamentvezel heeft dus, weliswaar op microscopisch niveau, een grotere dikte dan een gefibrilleerde vezel. Dit type vezel wordt de laatste jaren meer gebruikt.

De voordelen van monofilamentvezels ten

opzichte van gefibrilleerde vezels zijn:

- de vezel is in de sterkst mogelijke vorm te produceren;
- de vezel splijt niet en is dus duurzamer;
- door het ontbreken van slijtgedrag behoudt de mat een 'open structuur' en is dieptereiniging beter mogelijk.

Nadelen:

- door de dikte en vorm van de vezels bezitten deze een groter resiliënt vermogen; in normaal Nederlands bedoelen we hiermee dat de vezels minder snel plat gaan liggen; ze hebben dus een terugverend vermogen; een gevolg hiervan is dat een bal met name in de beginperiode beter wordt geremd door de weerstand van die rechtopstaande vezeltjes, waardoor het spel minder snel is;
- mindere inkapseling van de zandvulling bij zand kunstgras, semizandkunstgras en semiwaterkunstgrasvelden.

Bij watervelden zien we de laatste jaren een duidelijke verschuiving van de toepassing van gefibrilleerde vezels naar monofilamentvezels. Bij zandingestrooide velden worden beide vezeltypen toegepast en naar verwachting zal dit in de nabije toekomst niet veranderen.

Eric Pels bezig met aanleg van het WK hockeyveld in het ADO Stadion.

GRONTMIJ HEEFT EEN NIEUWE NAAM: SWECO

SWECO

MP SERIE 3-DELIGE CIRKELMAAIERS

Laagste brandstofgebruik door licht gewicht (Domex®)

Grootste werkbreedte (300, 330 of 350 cm)

Hoogste motorvermogen (49 - 65pk Kubota® Commonrail turbodiesel)

Smalste transportbreedte (1.65 meter transportbreedte)

Luxe cabine met airco

RANSOMES
A Textron Company

Pols Groep | +31 (0) 181 45 88 45 | info@pols.nl | www.pols.nl

Blaast uw kunstgras nieuw leven in!

silica nova

onderhoud | revitalisatie | demontage

Onderhoud kunstgras

Wij zijn gespecialiseerd in het onderhouden van alle soorten kunstgrasvelden. Van tennisbaan tot hockeyveld en van korfbal- tot voetbalveld. Wij verzorgen de meest effectieve onderhoudsmethode.

Revitalisatie

Revitalisatie is een goede oplossing als de technische eigenschappen van een kunstgrasveld zijn afgenomen. Door het veld te revitaliseren kan het weer 3 tot 5 jaar mee.

Demontage

Een intensief gespeeld kunstgrasveld gaat ongeveer 12 jaar mee. Na deze periode zal het kunstgras moeten worden verwijderd voor recycling of hergebruik. Wij nemen dit proces graag voor u uit handen.

Silica Nova | 0525-621223 | www.silicanova.nl | Zwarteweg 62 Oosterwolde (GLD)

NIEUW
ISEKI TG 6000
SMARTGEAR

Dát zit wel goed.

37 / 67 PK

8-TRAPS

POWERSHIFT

SEMI-AUTOMAAT

AFTAKAS

MANAGEMENT

smart-gear

HH

VAN DER HAEGHE BV

De Elzenhof 7 G, 4191 PA Geldermalsen
0345 - 788 104, info@vanderhaeghe.nl

ISEKI

www.iseki.nl

Verlijmen van hockeymat op HC De Hondsrug.

8. Fundering onder kunstgras

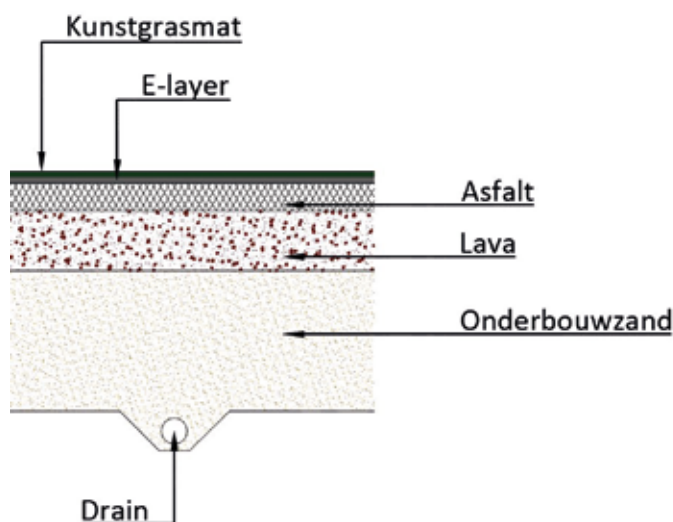
Watervelden

Het toepassen van een gebonden fundering (onder kunstgras) geeft het beste resultaat in speeleigenschappen. Door het tweemaal in situ aanbrengen van de funderingslagen (asfalt en e-layer) ontstaat een prachtig strak en vlak veldoppervlak. Door het toepassen van een gebonden fundering kan een dunne e-layer toegepast worden. Deze dunne e-layer zorgt voor optimale speeleigenschappen.

Het toepassen van een e-layer op lava (ongebonden fundering) is een financieel voordeliger type fundering ten opzichte van een gebonden fundering. Door het in situ aanbrengen van de e-layer is sprake van een goede vlakheid. Een dergelijke constructie levert echter een enigszins mindere speelkwaliteit op. Doordat de e-layer op een ongebonden constructie wordt aangebracht, moet deze dikker worden gemaakt om daarmee de duurzaamheid en stevigheid te kunnen garanderen. De dikte van de e-layer levert echter een hogere demping op. De hockeyer verliest hierdoor kracht en het veld wordt als 'zwaar' ervaren.

De laatste jaren is in Duitsland een alternatief voor de e-layer op lava ontwikkeld: de zogenaamde ET-Decke. Dit is een e-layer waarbij tijdens het mengen van de laag steenslag wordt verwerkt. De laag wordt hierdoor stabiel. Naar onze mening zal deze funderingslaag in de toekomst in toenemende mate worden toegepast. Zeker omdat de dempende eigenschappen van deze laag een gebonden funderingslaag met dunne e-layer

sterk benaderen. De kunstgrasvelden gebouwd op een shockpad zijn budgettair de meest voordelige types. Als fundering van deze velden wordt een harde lavalag toegepast. Zodra deze laag is afgewerkt en goedgekeurd, wordt een dempende laag (de shockpad) over de fundering uitgerold of neergelegd. Doordat deze laag wordt uitgerold en/of neergelegd, volgt deze de vlakheid van de onderliggende laag. Dit type velden is veel min-

Opbouw waterveld

der vlak dan voorgaande types. Het is echter wel een goed alternatief voor verenigingen met een beperkt budget en speelniveau. Met de komst van deze funderingen zijn de *life cycle*-kosten van de watervelden op een shockpad lager dan die van de semizand- of semiwatervelden.

Wij raden aan bij diverse verenigingen in de regio te informeren welke middelen effectief zijn

Zandingestrooide velden

De zandingestrooide velden en (meeste) semi-zand- semiwatervelden zijn aangelegd op een lava-rubberconstructie. Dit is een laag van lava die is doorgemengd met gemalen (vracht)autobanden-rubber. Deze funderingslaag heeft goede eigenschappen (sporttechnisch zowel bij aanvang als op langere termijn). Het is echter wel een laag waar in geval van een eventueel benodigde ombouw geen ander type (hockey-)veld op gebouwd mag en kan worden. Hierdoor wordt bij de zandingestrooide velden steeds vaker harde lava met een shockpad toegepast. Nadeel van de shockpadfundering is een minder stabiel oppervlak en het omhoogkomen van het infillzand.

Semi-waterveld voor Hockey Heeze.

9. Onderhoud

Kunstgrashockeyvelden hebben intensief onderhoud nodig. We maken hierbij een onderscheid in dagelijks, periodiek en groot onderhoud. Dit onderhoud is in grote lijnen gelijk bij alle veldtypen. Bij de zogenaamde infillvelden (zand-kunstgras, en semizand/waterkunstgras) is het belangrijkste onderhoud het schoonhouden en in beweging houden van het veld om daarmee te voorkomen dat onkruid zich ontwikkelt. Onder schoonhouden verstaan we hoofdzakelijk het verwijderen van blad en bij het in beweging houden gaat het om het vegen van het veld. Echter, bij toepassing van de beregening blijft de infill altijd vochtig. Hierdoor ontstaan algen en onkruid. Gevolg hiervan is dat extra onderhoud nodig is. Een waterveld bevat geen infill; dit betekent voor het onderhoud dat het makkelijker te reinigen is, waardoor sprake is van lagere onderhoudskosten. Ook is het resultaat van de reiniging effectiever.

Algenbestrijding

Specifiek probleem bij semizandkunstgras-, semiwaterkunstgras- en waterkunstgrashockeyvelden zijn algen. Een hockeyveld kun je nog zo vrijhouden van blad en zaden, maar op sommige zaken hebben we geen invloed. Bacteriën (algen) veroorzaken in combinatie met fijnstof, stuifmeel, uitwerpselen van vogels en overige vervuilingen een slijmerige laag, waardoor velden glad worden en de risico's op blessures toenemen. Hier geldt het devies: voorkomen is beter dan genezen (reinen). Bij de keuze van het veld wordt hiertoe een eerste aanzet gegeven. Vanwege de aanwezigheid van een zandinvulling is de algenreiniging op een semizandkunstgras- en semiwaterkunstgrasveld aanzienlijk moeilijker dan op een invullingvrij waterkunstgrashockeyveld.

Waterveld Greenfields

Bij toepassing van beregening is het van belang om middelen toe te voegen waardoor de algenvorming wordt geremd. De toepassing en effectiviteit van de toegevoegde middelen is deels afhankelijk van de locatie van het veld; aan de kust is immers sprake van andere algensoorten dan bijvoorbeeld in Zuid-Limburg. Deze algen reageren anders op de bestrijding.

Installatie Ten Cate Total Solutions shockpad op De Zweef, Nijverdal.

Overigens is de bestrijding sterk in ontwikkeling; de uitrol van de Green Deal is hierin grotendeels bepalend (ontwikkeling alternatieven). Om het beste resultaat te bereiken, raden wij aan om de bestrijdingsmiddelen toe te dienen op het moment dat het niet regent, zodat het bestrijdingsmiddel in de juiste verhouding wordt aangebracht. Er zijn systemen waarbij een weerstation is gekoppeld aan de doseerinstallatie. Wij adviseren echter om de bestrijdingsmiddelen handmatig toe te dienen (met spuitboompje handmatig aanbrengen) omdat dit vooralsnog de meest effectieve methode blijkt te zijn.

10. Investeringskosten

Aan elk type veld hangt een prijskaartje. Vaak zijn de investeringskosten best bepalend in een keuze. Tabel 3 overzicht bevat een kostenraming van kunstgrasvelden op basis van het prijspeil 2016 met kengetallen van Kybys (bedragen zijn exclusief btw). In het investeringsoverzicht is een onderscheid aangebracht in de drie typen water-kunstgrasvelden (alle met toepassing van een ongebonden fundering):

- lava met shockpad;
- lava met e-layer;
- lava met asfalt en e-layer.

De volgende werkzaamheden/kosten zijn niet meegenomen in de raming:

- het uitvoeren van opruimwerkzaamheden en grondwerkzaamheden;
- het aanbrengen van verhardingen;
- engineeringkosten;
- de aanvraag van vergunningen en leges;
- uitvoeringsbegeleiding.

11. Overige aandachtspunten

Naast bovengenoemde aspecten speelt er nog een aantal zaken die een rol spelen, zoals keuringen, garanties en de sportvloerenlijst. In de volgende paragrafen zetten we deze op een rij.

Contractbeheer en garantie

Veel verenigingen zijn voldoende kundig en goed in staat om een veld te kiezen. We zien dat binnen een vereniging vaak kennis aanwezig is van (type) velden, de leveranciers, etc. Waar we het in de praktijk echter wel eens zien misgaan, is in het contractbeheer en rondom de garantiebepalingen. In sommige gevallen ligt er een eenzijdig contract of is er zelfs helemaal geen contract. Hierdoor is niet geborgd dat de afgesproken kwaliteit ook daadwerkelijk wordt geleverd. Dit kan zich uiten in problemen op de korte termijn (bij de aanleg van het

veld) en op de langere termijn (onenigheid met de aannemer bij veldschade). We maken ook mee dat discussie op het gebied van garantie ontstaat, bijvoorbeeld omdat de afgesproken levensduur van de kunstgrasmat in de praktijk korter blijkt te zijn als gevolg van onvoldoende of onjuist onderhoud.

Een goede adviseur kan de gemeente en de vereniging hierin begeleiden, zowel in het voortraject als tijdens de uitvoering en in het onderhoud, en eventueel bij renovatie en herstelwerkzaamheden.

Keuren

Nieuw te bouwen, te renoveren of om te bouwen hockeyvelden dienen te worden goedgekeurd door een door NOC*NSF- en KNHB-geaccrediteerd keuringsinstituut, voorafgaand aan ingebruikname. De keuringen hebben betrekking op de materiaaltechnische en sporttechnische eigenschappen van de hockeyveldconstructie. Bij deze keuringen wordt iedere constructielag separaat gekeurd op materiaaltechnische samenstelling en sporttechnische eigenschappen. Indien de opdrachtgever besluit de opdracht rechtstreeks bij een geaccrediteerde instantie onder te brengen, wordt hij als opdrachtgever volledig geïnformeerd over het resultaat van monsteranalyses en keuringen. Ook de rapportage van het keuringsresultaat wordt rechtstreeks aan de opdrachtgever aangeleverd. Belangrijk is hierbij wel dat de coördinatie en afstemming van de keuringsmomenten bij de opdrachtnemer (aannemer) wordt ondergebracht. Wanneer de opdrachtgever de keuringen door de aannemer in opdracht laat zetten, hoeft hij zelf geen inspanningen te verrichten om de keuringen te begeleiden. Nadeel is wel dat de opdrachtgever geen directe inzage heeft in de keuringsresultaten en dat de rapportage bij de aannemer wordt aangeleverd. De opdrachtgever is dus afhankelijk van de aannemer. Wij bevelen aan als opdrachtgever zelf de keuring in opdracht te zetten bij een geaccrediteerde instantie. Daarnaast adviseren wij bij alle deel- en eindkeuringen in het veld aanwezig te zijn.

Garanties

Om de sporttechnische eigenschappen van de hockeyveldconstructie na aanleg te borgen, raden wij aan een garantie te vragen. In de meeste gevallen gaat de opdrachtgever een garantieverbintenis aan met de aannemer/leverancier voor een periode van acht of tien jaar. Gedurende deze periode dient de hockeyveldconstructie te blijven voldoen aan de sporttechnische eigenschappen. Wij adviseren tussentijds het veld enkele malen op de normen te laten beoordelen door een NOC*NSF- en

INDICATIE DE AANLEG VAN KUNSTGRAS HOCKEYVELDEN (EXCL. BTW)
TOTAAL
ZANDKUNSTGRAS HOCKEYVELD
€ 265.000,00

Drainagesysteem	€ 6.000,00
Onderbouw - zand	€ 39.000,00
Sporttechnische laag - lava/rubber	€ 33.000,00
Kunstgrasmat	€ 90.000,00
Speelveldafrostering (ballenvangers, leunhekwerk, slagplanken)	€ 28.000,00
Veldinrichtingen (dug-outs, doelen, hoekvlaggen)	€ 10.000,00
Veldverlichting	€ 37.000,00
Diversen (keuringen, verharding uitloop, etc.)	€ 22.000,00

SEMI-WATERKUNSTGRAS HOCKEYVELD - LAVA MET SHOCKPAD
€ 350.000,00

Drainagesysteem	€ 6.000,00
Onderbouw - zand, lava	€ 60.000,00
Sporttechnische laag - shockpad	€ 35.000,00
Kunstgrasmat	€ 110.000,00
Klemsysteem	€ 10.000,00
Beregeningsinstallatie	€ 33.000,00
Speelveldafrostering (ballenvangers, leunhekwerk, slagplanken)	€ 28.000,00
Veldinrichtingen (dug-outs, doelen, hoekvlaggen)	€ 10.000,00
Veldverlichting	€ 37.000,00
Diversen (keuringen, verharding uitloop, etc.)	€ 21.000,00

WATERKUNSTGRAS HOCKEYVELD - LAVA MET SHOCKPAD
€ 375.000,00

Drainagesysteem	€ 6.000,00
Onderbouw - zand, lava	€ 60.000,00
Sporttechnische laag - shockpad	€ 35.000,00
Kunstgrasmat	€ 135.000,00
Klemsysteem	€ 10.000,00
Beregeningsinstallatie	€ 33.000,00
Speelveldafrostering (ballenvangers, leunhekwerk, slagplanken)	€ 28.000,00
Veldinrichtingen (dug-outs, doelen, hoekvlaggen)	€ 10.000,00
Veldverlichting	€ 37.000,00
Diversen (keuringen, verharding uitloop, etc.)	€ 21.000,00

WATERKUNSTGRAS HOCKEYVELD - LAVA MET E-LAYER
€ 435.000,00

Drainagesysteem	€ 6.000,00
Onderbouw - zand, lava	€ 68.000,00
Sporttechnische laag - e-layer	€ 85.000,00
Kunstgrasmat	€ 135.000,00
Klemsysteem	€ 10.000,00
Beregeningsinstallatie	€ 33.000,00
Speelveldafrostering (ballenvangers, leunhekwerk, slagplanken)	€ 28.000,00
Veldinrichtingen (dug-outs, doelen, hoekvlaggen)	€ 10.000,00
Veldverlichting	€ 37.000,00
Diversen (keuringen, verharding uitloop, etc.)	€ 23.000,00

WATERKUNSTGRAS HOCKEYVELD - LAVA MET ASFALT EN E-LAYER
€ 495.000,00

Drainagesysteem	€ 6.000,00
Onderbouw - zand, lava, asfalt	€ 145.000,00
Sporttechnische laag - e-layer	€ 70.000,00
Kunstgrasmat	€ 135.000,00
Klemsysteem	€ 10.000,00
Beregeningsinstallatie	€ 33.000,00
Speelveldafrostering (ballenvangers, leunhekwerk, slagplanken)	€ 28.000,00
Veldinrichtingen (dug-outs, doelen, hoekvlaggen)	€ 10.000,00
Veldverlichting	€ 37.000,00
Diversen (keuringen, verharding uitloop, etc.)	€ 21.000,00

Tabel 3 (Zie voor toelichting hoofdstuk 10).

KNHB-geaccrediteerde instantie.

Bij eventuele onvolkomenheden dient herstel te worden uitgevoerd conform de afspraken in de garantieverklaring. Hierbij maakt een herkeuring eventueel onderdeel uit van de herstelmaatregelen. Daarnaast is het raadzaam om jaarlijks een inspectie met de aannemer uit te voeren. Door gezamenlijk een rondgang op het kunstgrasveld te maken kan in samenspraak met de aannemer worden beoordeeld of het onderhoud volledig en juist plaatsvindt. En indien er verbeterpunten worden gesignaleerd, ben je er in dat geval vaak nog op tijd bij ter voorkoming van grotere schade en het niet van toepassing zijn van de garantie.

Sportvloerenlijst

Op de NOC*NSF Sportvloerenlijst staan onder andere alle erkende en gecertificeerde hockeyveldconstructies met de bijbehorende normen. In de reglementen van de KNHB staat dat wedstrijden georganiseerd door de KNHB alleen kunnen plaatsvinden op hockeyveldconstructies die gecertificeerd zijn. Hockeyveldconstructies die op de NOC*NSF Sportvloerenlijst staan, zijn daarmee impliciet door de KNHB goedgekeurd voor toepassing voor hockeywedstrijden. De NOC*NSF Sportvloerenlijst wordt gezien als een belangrijke eerste stap bij het bepalen van de juiste kwaliteitscriteria en de selectie van aannemers voor een bepaald product. Deze lijst voorziet in aannemers die de betreffende hockeyveldconstructie kunnen en mogen bouwen. Aannemers die op de NOC*NSF Sportvloerenlijst staan met een erkend en gecertificeerd product, hebben laten zien te

kunnen bouwen conform de geldende normen en kwaliteitseisen. De NOC*NSF Sportvloerenlijst maakt onderdeel uit van het 'kwaliteitssysteem sportvloeren en sportvloerconstructies' zoals in Nederland wordt gehanteerd en dat is vastgelegd en staat beschreven in het Procedurehandboek Kwaliteit Sportvloeren & Sportaccommodaties. NOC*NSF voert namens onder andere de KNHB de regie en het beheer over de sportvloerenlijst. De NOC*NSF Sportvloerenlijst is te benaderen via de link <http://sportvloerenlijst.nocnsf.nl>.

12. Keuze voor het beste veld

De moraal van het verhaal? Houd bij de keuze voor een hockeyveld rekening met een totaalpakket aan relevante criteria, waaronder ambitie, budget, de gewenste levensduur en wie het onderhoud verzorgt. Als vertrekpunt voor het hoofdveld wordt vaak gekeken naar wat het niveau is waarop men speelt of graag zou gaan spelen. Waar de wens voor een waterveld in negen van de tien gevallen direct kenbaar wordt gemaakt, weten we dat er verschillende varianten watervelden zijn. De verschillen in de duurste en goedkoopste variant zijn groot. Niet alleen in financiële zin. Want naast het beschikbare budget zijn er andere afwegingen die gemaakt moeten worden.

Door in ieder geval aandacht te hebben voor deze aspecten kom je tot een heldere vergelijking van alternatieven en daarmee tot een weloverwogen keuze voor het beste veld.

De auteur Bart Bongers
bart.bongers@kybys.nl is werkzaam als
projectleider sport bij Kybys in Bostel

De auteur Seth van der Wielen
seth.vanderwielen@kybys.nl is directeur binnen
Kybys.

Aanleg van een e-layer door Ten Cate Greenfields.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5879

Hockeyclub Zevenbergen switcht naar semiwaterveld en bij nader inzicht toch naar water

Uiteindelijke keuze voor waterveld door goedkoper onderhoud

Het is een scenario dat veel hockeyclubs bekend in de oren zal klinken: je hebt de beschikking over een oud en versleten zandveld dat op de nominatie staat om vervangen te worden. Welk type veld kies je dan en wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende systemen? Hockeyclub Zevenbergen heeft deze exercitie zojuist achter de rug.

Auteur: Hein van Iersel

Als ik afsprek op hockeyclub Zevenbergen zijn net die ochtend de enveloppen voor de aanbesteding van het nieuwe veld ingeleverd. En als dit blad is verschenen, zal de uitslag hoogstwaarschijnlijk ook bekend zijn. Voor de strekking van dit verhaal is het niet belangrijk welke aannemer er met de buit vandoor is gegaan: CSC Sport, Antea Group, Topgrass of Domo. Het gespreksonderwerp is hoe de clubbestuurders Wim van Broekhoven en Geert van Zuilekom tot hun beslissing voor een waterveld zijn gekomen. Zij werden hierin

ondersteund door de adviseur van de gemeente: Eric Pladdet van Greenengineers. Hij schreef het bestek en stond gemeente en vereniging bij met raad en daad.

Dat er een veld moest komen, was duidelijk. Hoewel het oude zandveld, als we later op het veld gaan kijken, zeker nog niet tot de draad versleten is, stond het oude veld volgens de investeringsplannen van de gemeente wel op de nominatie om vervangen te worden. Er was budget beschik-

baar en wie ben je dan als vereniging om nee te zeggen? Geert van Zuilekom hierover: 'Daarnaast wil de club graag een stap vooruit maken en afscheid nemen van het zandveld.'

Wim van Broekhoven: 'Voor onze club is dat een ingewikkeld proces. Wij hebben gewoon niet de kennis om de juiste beslissing te nemen.'

Uit onderzoek bleek al snel dat de onderbouw rond de twintig jaar oud is en bestaat uit een combinatie van zand, steagran en rubber. Deze constructie voldoet weliswaar nog prima onder

5 min. leestijd

het huidige zandveld, maar zou afgekeurd worden bij een renovatie. Te hard en te weinig stabiel, zou het oordeel van de keurmeesters waarschijnlijk luiden. Pladdet: 'Wij hebben toen gekeken of we de bestaande onderlaag konden opmengen. Dat was echter niet mogelijk.' Pladdet doelt op het feit dat je alleen met extra rubber de te harde onderlaag kunt opkalefateren. Extra rubber leidt in dit geval onherroepelijk tot extra instabiliteit. Daarnaast ziet Pladdet een trend naar 'schoner' bouwen. Het is veel duurzamer om met schone materialen als lava te werken. Dat kun je zelfs na dertig jaar nog probleemloos hergebruiken.

Pladdet: 'We hebben KIWA Isa Sport onderzoek laten doen naar het toepassen van de bestaande materialen. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de zand steagran onderbouw met rubber niet meer aan de normen van NOC*NSF voldoet en daarmee niet hergebruikt mag worden.'

Algemene ledenvergadering

In 2015 heeft de algemene ledenvergadering van HC Zevenbergen vervolgens besloten om onderzoek te doen naar het vervangen van het veld. De te verwachten uitslag was dat gekozen zou worden voor semiwater. Deze velden zijn voldoende goed bespeelbaar voor een club als HC Zevenbergen,

die met Heren 1 in de vierde klasse speelt en met Dames 1 in de derde klasse. Ook hiervoor zou de club overigens in de eigen buidel moeten tasten. De gemeente stelde zich, zoals gebruikelijk, op het standpunt dat het om een rechttoe-rechtaanvervanging zou gaan. Dus het oude zandveld inruilen voor een nieuw zandveld. Wilde de club meer, dan zou deze het zelf moeten gaan betalen. Hier kwam de gebrekkige kwaliteit van de onderbouw de club te hulp. Deze zou sowieso vervangen moeten worden, voor welk type mat er ook gekozen zou worden. Dit viel dus buiten de investeringsplannen van de club.

De gemeente stelde zich, zoals gebruikelijk, op het standpunt dat het om een een-op-een vervanging zou gaan. Dus het oude zandveld omruilen voor een nieuw zandveld

Pladdet legt uit welke aspecten op dat moment de revue passeerden: 'De club had de keuze voor een semiwater- of een waterveld. Natuurlijk is semiwater aanmerkelijk goedkoper, maar de laatste jaren zie je de kosten van watervelden steeds meer in de richting van semiwatervelden kruipen. Er bestaat nog steeds een prijsverschil, maar dat zal in veel gevallen niet meer dan 15.000 euro bedragen. Veel geld voor een kleine club met slechts driehonderd leden, maar overkomelijk. Een semiwaterveld heeft verder het nadeel dat de onderhoudskosten stevig zijn. De zandlaag maakt dat het veld lastig is schoon te houden. Geen enkele constructie is zonder onderhoud, maar semiwatervelden zijn notoir lastiger te reinigen dan een waterveld. Wordt dat niet of niet goed gedaan, dan krijg je onherroepelijk problemen met algen. De toplaag verstopt dan en bij hevige regenbuien kan het water niet

worden afgevoerd naar de drainage. Dat kan ook gebeuren bij een waterveld, maar dit is dan beter te verhelpen dan bij een semiwaterveld.' Pladdet vervolgt: 'Wanneer je een semiwaterveld iets verwaarloost, heb je een probleem. Want het is uitermate lastig om het veld dan nog te ontdoen van de vervuiling. Bij een waterveld is dat veel makkelijker, omdat je hier niet te maken hebt met een zandlaag en doordat de backing van de mat veel gemakkelijker te bereiken is voor het onderhoud.'

Voor onze club is dat een ingewikkeld proces.

Wij hebben niet de kennis om de juiste beslissing te nemen

Vakblad Fieldmanager schreef al eerder over het probleem van algen op hockeyvelden (zie archief 2015, nummer er 2 'Zijn semiwatervelden en algenoverlast synoniem aan elkaar?') Chantal Mies van de hockeybond KNHB bevestigde bij die gelegenheid de stelling: 'Je ziet het probleem met

algen regelmatig terugkeren, met name bij semi-watervelden.' Arjan Krijnen van het Zevenbergse bedrijf Verhoeve Watertechniek geeft in het artikel zelfs een kant-en-klare verklaring: 'Algen kunnen zich lekker nestelen in het bovenste deel van de zandlaag van het kunstgrasveld. Daar is de temperatuur ideaal en voldoende vochtig. De algen worden daar optimaal gereguleerd. Soms een beetje koeler wanneer er water op het veld wordt gespoten, soms wat warmer wanneer het veld droog is omdat het niet wordt gebruikt. De algen worden actief vanaf een bodemtemperatuur van 15 graden.'

Niet geheel toevallig is het ook het bedrijf van Krijnen dat de techniek leverde die nodig was om dan toch maar te kiezen voor een waterveld. Voor een waterveld is water nodig en het liefst geen peperduur drinkwater, maar water dat opgepompt wordt uit de bodem of het oppervlaktewater. Nu is al vaker gebleken dat overlast van algen heel lastig te verklaren is. Onder schijnbaar dezelfde omstandigheden komen de ene keer wel algen voor en blijft het veld een tweede keer hartstikke schoon. Dat kan samenhangen met allerlei zaken als wind, beplanting rondom het veld en samenstelling van het water. In het algemeen geldt dat hoe schoner het water is, hoe onwaarschijnlijker het is dat algen een probleem zullen vormen. De ideale optie voor Zevenbergen was een put van meer dan 100 meter diep. In Zevenbergen is voor dit soort putten voor sportclubs alleen maar een meldingsplicht bij het Waterschap. Dat is belangrijk, want dit bespaart een lange, dure en ongewisse procedure om een vergunning aan te vragen voor een beregeningsinstallatie die water oppompt vanuit grondwaterlagen die minder diep onder het maaiveld voor-

komen. Evengoed blijven de meerkosten van een beregeningsinstallatie aanzienlijk. De totale kosten bedragen ongeveer 30.000 euro. De totale meerkosten bedragen, inclusief het slaan van de beregeningsbron, ongeveer 80.000 euro. 30.000 euro is voor de beregeningsinstallatie, 30.000 euro extra is voor de mat. Daarbovenop komen nog een aantal andere zaken, zoals bijvoorbeeld een klemrail. Ook hiervoor heeft Pladdet in zijn budget 20.000 euro extra gebudgetteerd.

Shockpad

De beschikbaarheid van een veilige en goedkope waterbron leidde dus uiteindelijk tot de keuze voor een waterveld. Watervelden zijn er natuurlijk ook in soorten en maten en Zevenbergen had niet het budget om voor de absolute top te gaan. Dus water op een opbouw van asfalt of beton. In plaats daarvan werd gekozen voor een onderbouw van zand en lava met daarbovenop een shockpad. Pladdet doceert even: 'De demping in het veld kun je bereiken via een shockpad. Dat is een laag van een schuimrubberachtig materiaal die wordt uitgerold boven op de onderlaag. Een shockpad zorgt dus niet voor extra vlakheid. Dit in tegenstelling tot een e-layer. E-layers worden ter plekke aangebracht en bestaan uit een mengsel van rubber en polyurethaan. E-layers zijn duurder dan shockpads, omdat ze ter plekke moeten worden aangebracht. Daar staat tegenover dat ze bijdragen aan de vlakheid van het veld en dus aan de kwaliteit.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5880

Eric Pladdet

Geert van Zuilekom

Wim van Broekhoven

Met wereldwijd duizenden aangelegde kunstgrasvelden mag Domo Sports Grass met recht een ervaren speler worden genoemd. Naast voetbal heeft het bedrijf sinds haar oprichting in 1989 ook ruimschoots ervaring opgedaan in het realiseren van (semi)watervelden en (semi)zandvelden, met als nieuwste type: Domo Ultimate.

Nieuw veldtype Domo Ultimate maakt Domo-familie compleet

Domo Sports Grass-range biedt passend veld voor elke vereniging

Hockeywaterveld Domo Ultimate is ook meteen het paradepaardje binnen het sortiment van Domo Sports Grass. 'Het is zeer lang geleden dat er zo'n innovatie in de hockeywereld werd getoond', vertelt Frédéric Bogaert, marketing manager bij Domo Sports Grass. 'Het gaat om een verbeterde Nylon-versie welke speelt zoals nylon, zonder dat het last heeft van de nadelen van dit veldtype, zoals hoger waterverbruik en uitglijden.' Het veld, gericht op de professionele topspeler, heeft het Global-certificaat ontvangen van de International Hockey Federation (FIH). Volgens de FIH-lab test report scoort het goed op onder meer balsnelheid, balrol, dichtheid en sterkte van de mat en wrijving tussen mat en speler.

Domo Ultimate heeft ruim vijftien miljoen filamenten per vierkante meter. De hoge dichtheid resulteert in een hoge slijtvastheid en goed balgedrag, zoals een geringe balstuit. De balstuit op is minimaal en blijft zelfs aan de ondermarge van de FIH-gestelde normen, zo blijkt uit het rapport. Na een waterreductie van vijftig procent heeft het veld nog steeds een lagere balstuit dan standaard watervelden. Daarnaast is de wrijving tussen voet en mat bij deze mat laag, wat zorgt voor optimale wendbaarheid in het spel. De wrijvingswaarde blijft continu, ongeacht de hoeveelheid water op het veld. Uit de testresultaten blijkt verder dat het veld nooit glibberig is.

Domo Ultimate kent gedurende het spel een continue balsnelheid, ook bij minder water. De balrol is bovendien snel en voorspelbaar, wat zorgt voor optimale speelcondities, die goed aansluiten op de behendigheid van de spelers. De mat heeft sterke vezels, wat het spel ten goede komt maar ook zorgt voor een lange levensduur. De condities sluiten daarmee goed aan bij de wensen van topspelers en -clubs.

Waterbesparing

Domo Ultimate is voorzien van het zogenoemd Aqua Saving System. Dankzij een PA/ASBF-filament is het terrein in staat om autonoom en onafhankelijk van de weersomstandigheden het vochtgehalte te reguleren, ook tijdens een wedstrijd. De vezels houden het water bovendien lang vast, waardoor het veld minder vaak besproeid hoeft te worden dan een regulier veld, wat drastisch bespaart op water en arbeid. Uit testen blijkt dat de waterhoeveelheid bij Domo Ultimate gedurende vier dagen gelijk blijft voordat deze langzaam daalt, waar het waterpercentage bij standaard PA-watervelden al na één dag kan afnemen. In maart van dit jaar werd Domo Ultimate al aangelegd bij hockeyclub Heimfeld e.V. in het Duitse Hamburg. De komende projecten staan al gepland; binnenkort wordt Domo Ultimate onder meer geïnstalleerd bij het Olympisch park in Berlijn en bij Europese topclub KHC Dragons in het Vlaamse Brasschaat. Het patent op het PA/ASBF-filament is aangevraagd.

(Semi)watervelden en (semi)zandvelden

Uiteraard heeft Domo Sports Grass ook andere veldtypen in het assortiment, zodat er voor iedere vereniging een passend veld is. Dichtst in de buurt van Domo Ultimate komt Domo Fast Play. Dit waterveld-broertje vangt bewegingen van zowel speler als bal goed op en heeft een snelle balrol met minimale afwijking. Fast Play is uitgevoerd met multidirectioneel monofilamentgrasvezel met lage poolhoogte, waardoor het oppervlakte mooi egaal blijft en de wrijvingsweerstand minimaal is. Voor verenigingen die niet voor een volledig waterveld willen gaan, biedt Domo Sports Grass ook semi-waterveld Hockey Xtreme MDC Ultra, semi-zandveld Hockey Xtreme MDC en zandveld Stroke.

De velden Domo Ultimate en Domo Fast Play zijn voorzien van een Global-certificaat door International Hockey Federation (FIH), de overige velden hebben een Nationaal-certificaat. Het patent op het PA/ASBF-filament is aangevraagd.

SPORTS GRASS

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5904

Edel ID. het nieuwe kunstgras voor watervelden

De zoektocht naar perfectie!

Hockey is waarschijnlijk de meest innovatieve sport die er bestaat. Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van spelregels en technieken volgen elkaar in hoog tempo op. De condities voor spelers moeten van absolute topkwaliteit zijn; deze vooruitgang gaat hand in hand met de ontwikkeling van het kunstgras waar deze spectaculaire sport op wordt gespeeld.

‘De drive om continu het beste te creëren’. Om deze ambitie te realiseren hebben Edel Grass en Antea Group Sport, goed geluisterd naar gebruikerservaringen en specialisten uit de markt. Hierdoor zijn ze er met Edel ID. in geslaagd een systeem te ontwikkelen dat volledig aansluit bij de huidige behoefte van hockeyverenigingen. Het veld is uitermate geschikt is voor tophockey, maar is tevens zeer geschikt voor de breedte. Doordat optimale speleigenschappen worden gecombineerd met een langere levensduur en een zeer beperkt waterverbruik, is Edel ID. voor iedere vereniging de oplossing.

Unieke eigenschappen

Knit-d-Knit

Knit-d-Knit staat voor een kwalitatief hoogwaardige manier van het kroezen van de vezel. De krul in de vezel die door thermofixatie ontstaat zal gedurende de gehele levensduur behouden blijven.

3D Hockey

Hockey wordt niet alleen gespeeld op het kunstgras, maar ook steeds vaker erboven; het zogenaamde 3D Hockey. Het is dus belangrijk dat het veld dergelijk spel goed ondersteunt. Edel ID. is hier uitermate geschikt voor door extra aandacht te besteden aan balstuit, balrol en stick-surface interactie.

Waterverbruik - Low or No H2O

Door de type vezel in combinatie met de extreme dichtheid en het verbeterde watervasthoudend vermogen is het waterverbruik zeer beperkt. Edel ID. kan zelfs droog gespeeld worden met dezelfde levensduur en voldoet zelfs dan aan de “FIH Global standard”.

Levensduur

Door toepassing van een meer massieve, diamantvormige vezel neemt de slijtvastheid toe en blijft de performance van het systeem gelijkwaardig. De gemiddelde levensduur van Edel ID. zal derhalve hoger uitkomen dan andere type watervelden.

Edel Grass

Edel Grass heeft de afgelopen 30 jaar hockeysystemen met een eigen identiteit ontwikkeld. Als één van de weinige kunstgrasproducenten maakt Edel Grass gebruik van een extreem duurzaam gekroesde vezel; de zogenaamde knit-d-knit technologie.

Het resultaat; maximaal haalbare performance eigenschappen die bepalend zijn voor het niveau van de hockey sport. Uitstekende stick-surface interactie maken samen met extreme balsnelheid, Edel ID. uniek in het topsegment! De extreem sterke vezel zorgt daarnaast voor de mogelijkheid tot intensieve bespeling en een langere levensduur.

“Edel ID. is een topmat, misschien wel het snelste veld waar wij ooit op hebben gespeeld”.

“Al vanaf het begin wordt dit veld door onze topspelers gezien als een superveld. Als vereniging zijn wij ook heel blij met het veld omdat wij als familie vereniging zowel de top als de breedte faciliteren.”

Elsemieke Havenga - Olympisch Kampioen en vice voorzitter van de Larensche MHC.

LMHC

“Toen Edel Grass de Larensche Mixed Hockey club benaderde, hebben wij geen moment getwijfeld”, aldus Hans Gouka, beheerder van het complex. Hiermee is LMHC de eerste club in Nederland met een Edel ID. veld. In het verleden hebben wij tijdens de aanleg van het Triple-T veld, de samenwerking met Edel Grass als uitstekend ervaren. Ze denken ontzettend goed mee en streven naar een optimaal resultaat voor de club. Na het verhaal omtrent Edel ID. te hebben aangehoord, waren wij erg enthousiast. Het verhaal klonk erg goed en stond als een huis! Dat het hoofdveld van LMHC als pilotproject kon dienen was voor ons een uitgelezen mogelijkheid”.

Waterverbruik en duurzaamheid

“Duurzaamheid is een belangrijke pijler geweest bij de keuze van LMHC voor Edel ID.. Door de hoge slijtvastheid gaat het veld langer mee en kan het intensiever gespeeld worden. Alle niveaus binnen onze club hebben inmiddels kennis mogen maken met dit prachtige veld!”

Het waterverbruik is significant lager dan voorheen. Volgens groundsman Gary Watson overstijgt de reductie van het waterverbruik alle verwachtingen. “Als ik kijk naar andere velden op ons complex, dan scheelt dat in bepaalde situaties meer dan de helft. Het komt zelfs voor dat het hoofdveld helemaal niet gesproeid wordt, dat is normaal gesproken absoluut ondenkbaar. Op jaarbasis levert dit natuurlijk een enorme kostenbesparing op”.

Daarbij, voldoet Edel ID. zelfs droog aan de FIH global normering. “Nu moeten alleen de spelers en speelsters nog wennen aan het feit dat er minder vaak gesproeid hoeft worden”.

Er zijn inmiddels verschillende verenigingen geweest die contact met me hebben opgenomen over onderhoud en waterverbruik. Ik geef dan aan dat het Edel ID. veld vrijwel geen water nodig heeft. Als verenigingen geïnteresseerd zijn of vragen hebben mogen ze altijd langskomen of contact met me opnemen.

“Het waterverbruik is écht extreem laag, dit overtreft alle verwachtingen!”

Uit de reacties binnen de club blijkt dat de keuze voor Edel ID., een juiste was. Bestuur, groundsman en hockeyers zijn enorm enthousiast over het nieuwe kunstgrasveld. “Vanuit verschillende invalshoeken een topmat en misschien wel het snelste veld dat er is”

ID's

- Perfecte balrol en voorspelbaarheid *meer dan 1.5 miljoen filamenten*
- Unieke knit-d-knit kroezing
- Verbeterde stick-surface interactie en minder wrijving
- Slijtvast en een langere levensduur
- Uniforme bespeelbaarheid gedurende de gehele levensduur
- Goede reflectiereductie
- Low or No H₂O
- Het systeem is droog bespeelbaar *(met dezelfde levensduur)*
- Ook in droge toestand voldoet het systeem aan de 'FIH Global standard'
- UV-bestendiger
- Speciaal ontwikkelde backing en sub-base

Meer informatie over Edel ID.?

Neem contact op met:

Edel Grass www.edelgrass.com
Gijs Peters
g.peters@edelgrass.com | 06 51 817 306

Antea Group www.anteagroup.nl/sport
Gosewin Bos
gosewin.bos@anteagroup.com | 06 51 605 828

Het bouwteam stelt zich voor: Fons Roels (Oranje Rood), Rob van der Horst (Oranje Rood), Jan Gommers (gemeente Eindhoven), Bart Bongers (Kybys), Silvio van Doorn (CSC Sport), Roy Kerkhove (Lano Sports), Heidi Debakker (Lano Sports), Bart Braat (Smits Veldhoven), Jaime Christianen (Huybregts Relou), uitvoerder (Huybregts Relou).

De kampioen verdient het beste van het beste

Bouwteambijeenkomst van het nieuwe complex van de nieuwe fusieclub Oranje Rood

Sinds nog maar een paar weken bestaan de Eindhovense clubs Oranje Zwart en Eindhovense Mixed Hockey Club (EMHC) niet langer, maar zijn deze verenigd in de nieuwe fusieclub Oranje Rood. Bij zo'n fusie hoort natuurlijk ook een nieuw complex. Vakblad *Fieldmanager* bracht het bouwteam bij elkaar dat bezig is het complex voor Nederlandse herenhockeykampioen Oranje Rood te realiseren.

Auteur: Hein van Iersel

8 min. leestijd

Het is een landelijke trend dat clubs met elkaar fuseren. Vaak gaat het dan om kleinere clubs waarvan bestuurders of de gemeente van mening zijn dat deze zonder fusie geen toekomst hebben. Hoe tegenstrijdig ook, in de basis is bij de fusie tussen EMHC en Oranje Zwart hetzelfde aan de hand. Natuurlijk zijn er talloze hockeyclubs die heel veel kleiner zijn dan deze twee verenigingen, maar in de basis zijn ook deze twee verenigingen bij elkaar gekropen om een beter antwoord te hebben op de uitdagingen van de toekomst. Bij de bouwteam-bijeenkomst waren bestuurders en ex-bestuurders van beide clubs ruim vertegenwoordigd, dus konden we het hun vragen. Fons Roels, afkomstig van EMHC en actief in de commissie die de verplaatsing van beide clubs heeft begeleid: 'Het belangrijkste aspect is eigenlijk onze power richting de gemeente. Wanneer we als club groter zijn, kunnen we meer voor elkaar krijgen richting de politiek.' Collega-bestuurder Rob van der Horst van fusiepartner Oranje Zwart bevestigt dat meteen.

Het is overigens niet de eerste keer dat beide clubs fuseren of een fusie poging doen. Eerder deden de eerste teams onder de naam EMOZ al een halfslachtige poging. Die eerdere fusie bleek geen succes en werd al na een jaar afgehamerd.

Sterker

De nieuwe club zal straks ongeveer 2500 leden groot zijn. 1800 daarvan zijn afkomstig van Oranje Zwart en een kleine duizend van EMHC. Opgeteld zijn dat natuurlijk meer dan 2500 leden, maar Van der Horst en Roels verwachten dat er aanvankelijk een klein aantal mensen zal afvallen. Met de fusie van twee clubs zijn natuurlijk ook emoties gemoeid. Over een aantal jaren moet de fusie leiden tot extra groei en moet de club rond de 3000 leden tellen. Fons Roels: 'Natuurlijk spelen wij tophockey en dat is uitermate belangrijk, maar eigenlijk met name voor de uitstraling van de club. Slechts tien procent van de mensen is bezig met tophockey, terwijl dat negentig procent van de uitstraling bepaalt. Uiteindelijk is de breedtesport voor ons ook veel belangrijker. Negentig procent van de leden is daar actief in.'

Het beste voor de kampioenen

Toen het besluit voor de fusie en de verplaatsing van beide club was genomen, was ook al snel duidelijk dat er een nieuw hoofdveld en nieuwe accommodatie gebouwd moest worden en dat de gemeente daarin de lead zou krijgen. Ook gezien de verwachte investeringen. Jan Gommers, de projectleider die namens de gemeente aan de touwtjes heeft getrokken, vertelt daarover: 'Wij hebben gekozen voor een *Engineer & Construct*-aanbesteding. Dat verschilt in zoverre van *Design & Construct* dat de club meer inspraak wilde in met name het ontwerp van de accommodatie. Daarom is er tijdens de voorbereiding voor gekozen om het Eindhovense architectenbureau Diederendirix een schetsontwerp te laten maken waar de aannemer dan vervolgens de beste engineeringmethode bij mocht ontwikkelen. Op basis daarvan is gegund.

De aanbesteding van het bouwen op basis van dit schetsontwerp werd vervolgens gewonnen door aannemersbedrijf Huybregts Relou, ook een bedrijf uit de regio Eindhoven. Jaime Christianen was voor de bouwer projectleider tijdens de bouw. 'Wij hebben dit project met name gegund gekregen door onze focus op duurzaamheid. Dat was de belangrijkste voorwaarde voor de gemeente. Jan Gommers: 'Normaal scoort een gebouw 1.0 op de energie-index. Dit gebouw moet, als het helemaal klaar is, door alle voorzieningen die zijn

DE BOUWTEAMBIJENKOMST ORANJE ROOD WERD BIJGEWOOND DOOR:

- Bart Bongers (Kybys)
- Bart Braat (Smits BV Leading Water Solutions)
- Heidi Debakker (Lano Sports)
- Jaime Christianen (Huybregts Relou)
- Fons Roels (Oranje Rood)
- Jan Gommers (gemeente Eindhoven)
- Rob van der Horst (Oranje Rood)
- Roy Kerkhove (Lano Sports)
- Silvio van Doorn, CSC Sport

opgenomen daar nog maar een fractie van zijn. 0,13 om precies te zijn.' Die bijzondere prestaties worden gerealiseerd door tal van voorzieningen die in het gebouw zijn opgenomen. De Philips-ledlampen die hoog tegen de muur van de bouwkeet zijn gestapeld waar wij onze bouwteamvergadering houden, zijn daar maar een klein voorbeeld van. Het nieuwe gebouw heeft natuurlijk ook zonnecollectoren en allerlei andere duurzame voorzieningen. Een belangrijke rol wordt hierin gespeeld door bouwteampartner Smits BV Leading Water Solutions. Dit regionale bedrijf is met name aan de slag gegaan met de zogenaamde permanente onttrekking die vlak bij het complex van Oranje Rood is geïnstalleerd. Sinds een aantal jaren wordt het grondwater dat vanuit België ondergronds Nederland instroomt, opgepompt. Dit water is minimaal verontreinigd met CFK's en wordt daarom opgepompt en geloosd in het oppervlaktewater. Doel is te voorkomen dat het Brabantse grondwater vervuild raakt en dat er op een bepaald moment problemen ontstaan met de drinkwatervoorziening. De vervuiling is dermate gering dat wanneer het water aan het oppervlak komt, de CFK's heel snel uitwasemen en daarmee geen probleem meer zijn. Deze permanente onttrekking van 27 kubieke meter per uur is als basis genomen voor onder andere de basisverwarming én koeling van het gebouw via warmtekoeling, maar natuurlijk ook voor de watergift op het hoofdveld. Bart Braat van Smits Veldhoven: 'Het water wordt door ons eerst ontdaan van ijzer en mangaan en daarna in een buffer gezet die voldoende groot is om voor het begin van de wedstrijd en in de rust 2 millimeter water op het veld te zetten. In totaal gaat dit dan om circa 24 kuub voor de twee besproeiingen. Ook de keuze voor dit water draagt stevig bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de vereniging. Vroeger betaalde de club, of eigenlijk de gemeente, 20.000 euro per jaar voor de kosten van het drinkwater dat gebruikt werd om te beregenen. Met de nieuwe installatie kost het water niets meer. Naast koelen, verwarmen en beregenen wordt het

Hans Pennings (r) (CSC Sport) en Patrick de Keijzer (Kiwa Isa) testen dikte en stabiliteit van de zandlaag.

water ook ingezet voor een grijs watercircuit in het gebouw en ook gebruikt voor de bluswatervoorzieningen.

Veld

Huybregts Relou is zoals gezegd de aannemer van het totale project. In principe zou daar ook de keuze van het veld bij horen. Specifiek hiervoor is een uitzondering gemaakt. Rob van der Horst van Oranje Zwart met een flinke dosis zelfspot: 'Het gaat hier om een hockeyclub en het belangrijkste is uiteindelijk toch het hoofdveld. Dat is nog belangrijker dan de bar.' Jan Gommers: 'Dat klopt natuurlijk en mede daarom wilden wij voorkomen dat we met een aannemer in de discussie zouden komen over de keuze van de mat. Natuurlijk kunnen wij met onze adviseur Kybys een technische beschrijving leveren van welk soort veld geleverd zou moeten worden, maar dan hou je altijd een zekere bandbreedte over waarbinnen de aannemer het recht heeft om een veld te leveren dat vergelijkbaar is van kwaliteit. In dat soort discussies wilden we niet belanden. Daarom hebben we hier gekozen voor een directielevering van de mat. In

dit geval een waterveld van de Belgische fabrikant Lano.'

De projectleider van de gemeente doelt natuurlijk op de aloude OG-discussie. Officieel staat OG voor 'of gelijkwaardig'. In de praktijk interpreteren aannemers dat vaak als Of Goedkoper. Gommers vat het nog eens klip-en-klaar samen: 'Wij wilden de aannemer niet de ruimte geven om te sjoemelen met de kwaliteit van het veld. Daarom hebben wij gekozen voor een directielevering. De keuze van de mat is daarom bijna een parallel traject geworden, waarin met name adviseur Kybys en, nog belangrijker, de spelers van de eerste teams een belangrijke rol speelden. Van der Horst en Roels leggen uit: 'Wij hebben onze topspelers gevraagd wat voor hen de beste mat zou zijn. Daarin is nogal wat keuze. Ook omdat er de laatste jaren een aantal grote kampioenschappen geweest zijn, waaronder als belangrijkste natuurlijk het WK hockey in Den Haag. De spelers van Oranje Rood hebben echter niet voor het WK hockeyveld gekozen, maar het bijna net zo beroemde blauwe veld van Kampong. Dit veld is gebouwd als kopieveld van de Olympische Spelen in London. Hier was

Fons Roels

gekozen voor blauw, omdat het verhaal luidde dat dit voor tv-beelden een beter effect zou geven. Bij nader inzien bleek dit toch een wat overtrokken verhaal. En bij latere toernooien werd weer gewoon gekozen voor *ouderwets* groen. Hoe het ook zij: de toppers van Oranje Zwart en EMHC kozen voor dit specifieke veld. Overigens zonder te weten dat het om een Lano-veld ging. Adviseur Kybys is vervolgens met de keuze van Oranje Zwart aan de slag gegaan. Allereerst heeft Bart Bongers van Kybys met zijn team op basis van de specificaties van het Lano-veld een aantal vergelijkbare velden gedefinieerd. In totaal ging het om drie leveranciers waar offertes zijn opgevraagd. Naast Lano waren dit Edel Grass en GreenFields. Jan Gommers: 'Uiteindelijk hebben we, gezien de beperkte verschillen, toch gekozen voor het originele Kampong-veld, maar dan wel in groen.' Lano heeft voor de bouwteambijeenkomst zelfs twee mensen afgevaardigd. Naast Heidi Debakker is dit *salesmanager* voor de Benelux en Scandinavië Roy Kerkhove. Kerkhove is natuurlijk blij met de keuze van de club en is er zelfs van overtuigd dat een kale lijst met specificaties, zoals Kybys die

Jan Gommers

Heidi Debakker

Jaime Christianen

Bart Braat

heeft opgesteld, niet alles zegt. 'De specificaties van het veld zijn misschien hetzelfde, maar toch kan de beleving van het veld wezenlijk anders zijn. Het gaat niet alleen om een polymeervezel waarop gespeeld wordt. Het gaat om een complete constructie die in zijn geheel het gevoel geeft voor de hockeyer.'

Kerkhove ziet het daarnaast ook als een voordeel dat het bedrijf niet met eigen vezels werkt. 'Wij kunnen voor de absolute top gaan. En als een vezel van fabrikant A ons niet bevalt, dan kunnen we die gewoon terugsturen. Wanneer het om een eigen vezel gaat, is dat natuurlijk niet zo. Dan is de vezel die je verwerkt het optimale wat je zelf kunt maken, en daar zul je het dan mee moeten doen.'

Onderbouw

Niet alleen voor wat betreft de mat heeft Oranje Rood gekozen voor de absolute top. Ook in de onderbouw is men voor het optimum gegaan. Voor een onderbouw van een hockeyveld als Oranje Rood kan gekozen worden voor een onderlaag op basis van asfalt of beton. In principe worden beide technieken als gelijkwaardig

beschouwd, maar is asfalt, hoewel een tik duurder, toch net iets meer *proven technology*. Volgens Bongers van Kybys is daarom de keuze op asfalt gevallen. Vanwege de hoge sporttechnische eisen en duurzaamheid in de toekomst is gekozen voor een constructie waarbij de kunstgrasmat op een e-layer en gebonden onderbouw wordt aangelegd. De onderbouw moet minimaal dertig jaar op het hoogste niveau presteren.

De totale opbouw is 60 cm dik en bestaat van beneden naar boven uit 35 cm goed drainerend zand en dan 15 cm lava. Daarbovenop wordt in twee bewerkingen een laag van 4 cm en later 3 cm zoab (zeer open asfalt beton) gedraaid. Dat gaat in twee lagen, omdat je dan nog beter de vlakheid van het veld in de hand hebt. De asfaltaag wordt vervolgens afgewerkt met een e-layer die 15 mm dik is en een kunstgrasmat van 18 mm. Samen maakt dat een opbouw van 60 cm. Het veld wordt in een dakprofiel gelegd waarbij er een verloop van 8 centimeter zit tussen de as van het veld en de zijanten. De aanleg van de onderbouwconstructie van het waterkunstgrasveld en de infrastructuur hieromheen valt onder de verantwoordelijkheid van CSC Sport. Hevige regenbuien worden allereerst via zijanten afgevoerd naar een lijndrainage die langs het veld ligt. Maar de totale constructie draineert natuurlijk ook.

In het veld is uitvoerder Hans Pennings van aannemer CSC Sport verantwoordelijk voor de kwaliteit en Silvio van Doorn voor het projectmanagement. Ik loop even met Van Doorn over het net gekilde zandpakket. Van Doorn: 'Als iemand weet hoe hij een hockeyveld moet bouwen, is het wel Pennings. Hij heeft voor het WK hockey in Den Haag de velden gebouwd, maar ook bijvoorbeeld de velden op het hockeycomplex van HC Den Bosch. Pennings is met Patrick de Keijzer van

Kiwa Isa aan het keuren of de onderbouw egaal is opgebouwd en overal de juiste dikte heeft. Er heeft juist een waterwagen een flinke dosis water overheen gespreid. Dus op het gebied van stabiliteit klopt het even niet, maar de keurmeester van Kiwa Isa is ervan overtuigd dat als we een half uur verder zijn, het veld voldoende stabiel zal blijken te zijn. Silvio van Doorn reageert in de revisie van het artikel: 'En dit bleek inderdaad het geval.'

Geld

Zo'n nieuw complex kost geld. Heel veel geld zelfs. Het totale budget is iets boven de drie miljoen euro voor het gebouw en het veld. Dat geld kan alleen op tafel komen door een startfinanciering van de provincie. Noord-Brabant stelt hierbij als voorwaarde dat er cofinanciering moet zijn. Die financiering wordt opgebracht door de gemeente, maar ook door de club. Het verhaal van cofinanciering zorgt voor een op zich opmerkelijk mechanisme. Jan Gommers: 'Als straks alles klaar is, gaan de accountants van de provincie aan de slag. Zij willen exact weten welk bedrag waarvoor gespendeerd is. En als we ergens gaande het proces ons geld op een andere manier hebben besteed, kan dat betekenen dat de financiering met terugwerkende kracht wordt afgekeurd. Ook als het betrekking heeft op een uitgave waarvoor bijvoorbeeld de club verantwoordelijk was. Dat betekent dat we niet alleen zo efficiënt mogelijk moeten budgetteren, maar ook optimaal.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5881

Rob van der Horst

Roy Kerkhove

Silvio van Doorn

Fieldrain is herbruikbaar in een nieuwe constructie, dus volledig 'cradle to cradle'

Milieuvriendelijke oplossing voor waterafvoer op kunstgras-hockeywaterveld en tennisbaan

Fieldrain biedt een duurzame en financieel aantrekkelijke oplossing voor nieuwbouw en reconstructie van bestaande en slecht waterafvoerende hockey- en tennisconstructies.

Daarnaast zorgt het voor verantwoord hergebruik van lava-rubber bij de ombouw naar hockeywatervelden.

Het product Fieldrain, bij sommigen beter bekend onder de naam drainbeton, wordt al een aantal jaren toegepast. Het product bestaat uit een cementgemodificeerde gebonden granulaat-funderingsconstructie voor hockey- en tennisconstructies en kent twee varianten: Fieldrain G/F (Grof/Fijn) en Fieldrain LR (Lava-Rubber). Beide bieden een oplossing voor nieuwe constructies, bestaande constructies met waterafvoerproblemen en voor het ombouwen van zandgestrooide lava-rubberkunstgrashockeyvelden naar watervelden met hergebruik van de lava-rubberfundering.

Fieldrain G/F

Door de zeer grote waterafvoerende capaciteiten en sterkte is Fieldrain G/F, behalve voor nieuwe constructie, ook toepasbaar als vervanger van lava-asfalt-funderingen. Ook voor velden waarbij sprake is van een waterprobleem kan het een oplossing bieden. Dit is de afgelopen jaren aangetoond op hockey- en tennisvelden bij onder meer de vereniging Klein Zwitserland in Den Haag

en tennisvereniging Bommel. Op deze laatste locaties werd een probleem met de afvoer-capaciteit van de bestaande drainagesystemen opgelost door Fieldrain G/F-waterafvoerkanalen toe te passen in en naast de constructie. Dit laatste is mogelijk omdat het product naast hoge verticale waterafvoercapaciteit ook waterafvoer in horizontale richting mogelijk maakt. Het voordeel hiervan is dat de oude constructie met lava-asfalt-fundering en het oude drainagesysteem behouden kan blijven en er een nieuwe Fieldrain-constructie bovenop aangebracht wordt. Dit bezorgt de vereniging een financieel voordeel, maar verkort ook de uitvoeringstijd. Daarnaast is men verzekerd van een jarenlang goed waterafvoerende, vlakke en stabiele fundering die meerdere kunstgras-matvervangingen mee zal gaan.

Fieldrain LR

De andere variant, Fieldrain LR, biedt hulp bij het ombouwen van zandgestrooide lava-rubber-kunstgrashockeyvelden naar hockeywatervelden

Het product Fielddrain wordt geproduceerd en aangebracht door Fielddrain bv. Dit bedrijf is begin 2016 opgericht en komt voort uit Van Hinthem Infra & Sport. Dit team heeft sinds 2012 het product drainbeton geproduceerd en aangebracht in onderaanneming voor Heijmans Sport. Per 1 januari 2016 heeft Fielddrain bv alle licenties en de exploitatie van dit product overgenomen van Heijmans, nadat deze speler stopte met de sportactiviteiten. Fielddrain is goedgekeurd en gecertificeerd door KIWA, ISA-sport, NOC*NSF en de hockeybond.

Informatie over dit product kunt u vinden op www.fielddrain.com. Fielddrain bv is graag bereid om samen met u naar de meest technisch verantwoorde en de meest financieel aantrekkelijke oplossing voor elke hockey- of tennisconstructie te kijken.

100% van de Fielddrain-laag is te hergebruiken in een nieuwe Fielddrain-constructie

met gebonden fundering. In het kader van het Besluit bodemkwaliteit is de opdrachtgever verplicht een milieutechnisch onderzoek op lava-rubber uit te laten voeren bij de reconstructie en het materiaal te verwijderen als er sprake is van verontreiniging. Met Fielddrain LR wordt de lava-rubberfundering van de bestaande constructie ter plaatse hergebruikt in de nieuwe gebonden fundering voor het hockeywaterveld. Hiermee wordt een oplossing gevonden voor het verwijderen van mogelijk verontreinigd lava-rubber, maar tevens een aanzienlijk financieel voordeel behaald doordat er minder grondstoffen nodig zijn. En, niet onbelangrijk: de uitvoeringstijd wordt aanzienlijk bekort.

‘De Fielddrain-oplossingen worden al een aantal jaren toegepast bij een aantal tophockey-verenigingen in en om Den Haag. Daarnaast is de constructie toegepast op het WK 2014-hockeyveld in het Greenfield-stadion en bij tennisvereniging Bommel in 2015. De sporters, zowel in de hockey- als tennissport, beoordelen de sporttechnische kwaliteiten van de constructie als zeer positief; aldus Peter van Hinthem van Fielddrain.

‘Cradle to cradle’

Het tijdelijke hockeyveld voor het WK Hockey in 2014 bood ook de mogelijkheid om vervolgonderzoek te doen naar het hergebruik van Fielddrain. Tijdens het opnemen van de E-layer-laag blijkt dit op een uiterst eenvoudige manier mogelijk en ontstaat er geen schade aan de Fielddrain-laag. Dit betekent dat, mocht bij vervanging van een kunstgrasmat blijken dat ook de E-layer-laag aan vervanging toe is, deze zonder problemen verwijderd kan worden en opnieuw kan worden aangebracht. Dit betekent dat bij een te verwachten levensduur van Fielddrain van minimaal dertig tot veertig jaar meerdere grasmat- en E-layer-laagvervangingen mogelijk zijn, zonder dat een ingrijpende reconstructie van de fundering nodig is. Verder is uit dit onderzoek gebleken dat de Fielddrain-laag volledig is te hergebruiken in een nieuwe Fielddrain-constructie. Het product is dus ‘cradle to cradle’.

Fielddrain is een duurzaam product. Dat komt doordat er aanzienlijk minder materiaal wordt gebruikt in vergelijking met de waterveld-asfaltconstructie van 170 millimeter; voor een Fielddrain-laag is een laagdikte van maximaal 80 millimeter voldoende. Van Hinthem: ‘Daar komt bij dat het gebruik van nieuw materiaal bij de ombouw van zandgestrooide lava-rubervelden naar waterelden wordt beperkt, omdat het uitkomende lava-rubber opnieuw wordt gebruikt. Dat biedt uitkomst in een huidig of mogelijk toekomstig milieuprobleem, want we willen onze kinderen toch niet opzadelen met verontreinigde sportcomplexen door uitgelopen autobandenrubber?’

Verder heeft Fielddrain een bijzonder lange levensduurverwachting in vergelijking met traditioneel beton: minimaal dertig tot veertig jaar bij meerdere grasmat- en E-layer-vervangingen. Daarnaast is de CO₂-footprint ten opzichte een lava-asfaltconstructie ongeveer 40% lager.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5882

Altijd maar die algen!

Groene smurrie blijft punt van aandacht voor kunstgrashockeyvelden

Alle kennis over kunstgras en onderhoud ten spijt, algen blijven een punt van aandacht op vrijwel alle kunstgrassportvelden. Met name semi- en waterkunstgrasvelden voor hockey bieden de ideale condities voor algen om te gedijen. Een 100%-oplossing om algen te voorkomen, bestaat niet en zal er waarschijnlijk ook nooit komen. Toch is de industrie van mening dat het probleem eenvoudig is te beheersen.

Auteur: Guy Oldenkotte

'Ze voelen zich met name goed thuis in de dunne zandlaag in semiwater-velden voor hockey'

De onlosmakelijke band tussen algen en kunstgrassportvelden werd vrijwel direct duidelijk nadat de eerste kunstgrassportvelden in ons land werden geïntroduceerd. Dat is bijna veertig jaar geleden. Sindsdien zijn er vele oplossingen de revue gepasseerd die algen, soms letterlijk, de kop in moesten drukken. Van harde borstels tot waterstofperoxide en enzymen. Geen van alle bood echter uitsluit. Geobsedeerd door het probleem besloot Arjan Krijnen van Verhoeve Watertechniek in 2014 om samen met Wageningen Universiteit het algenprobleem op kunstgrassportvelden in Nederland grootschalig te onderzoeken. De kennis

uit dat onderzoek wordt nu breed toegepast bij de aanpak van het probleem. 'De algen behoren tot de familie van de niet-schadelijke blauwalg. Er zijn drie tot vier verschillende geslachten, die in wisselende samenstellingen voorkomen,' zegt Krijnen. Die wisselende samenstelling en unieke lokale condities maken dat het moeilijk is om een eensluidende oplossing te bieden. 'Duidelijk is dat kunstgrassportvelden een ideale omgeving bieden voor algen om te overleven en zich te vermenigvuldigen. Ze voelen zich met name goed thuis in de dunne zandlaag in semiwater-velden voor hockey.' Die laag droogt nauwelijks uit. Bovendien

6 min. leestijd

Anne van der Horst Bruyn

behoudt het zand een aangename temperatuur en vochtigheid, zodat de algen zich razendsnel vermenvuldigen. 'Algen gedijen vanaf een bodemtemperatuur van zo'n vijftien graden. Vandaar dat je de grootste explosie waarneemt direct na de zomerstop, wanneer het klimaat vochtig en warm is en het veld weinig mechanische belasting heeft gehad tijdens de zomerstop.'

Als stelregel wordt aangenomen dat biologische bestrijdingsmiddelen tegen algen al moeten kunnen worden toegepast wanneer de temperatuur boven de 10 graden komt, maar Peter Prins van B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen merkt op dat algen ook bij lagere temperaturen kunnen overleven. 'Afgelopen najaar zagen wij al velden met algen terwijl de temperatuur op dat moment al enige tijd beduidend lager was dan tien graden.' Prins is van mening dat het gebruik van middelen op chemische basis soms onvermijdelijk is. Hoewel

het neerslagpatroon in ons land de afgelopen jaren danig is veranderd, denkt Prins niet dat dit veel invloed heeft gehad op de algen. 'Naar mijn mening is juist de ontwikkeling van kunstgras-matten met meer vezels en kortere vezels er de oorzaak van dat het probleem blijft bestaan. Op die manier wordt de ideale omgeving voor algen gecreëerd.' Ook de ontwikkeling van kunstgras voor hockey in andere kleuren heeft aan het probleem bijgedragen. 'Licht is een voedingsbron voor algen, vandaar dat ze bovenal op de lijnen voorkomen.' Lichtkleurig kunstgras zou, in theorie, dus verder bijdragen aan de groei van algen, net als de ontwikkeling van gevormde vezels. 'Zolang vezels glad zijn, hebben algen geen grip. Maar zodra ze gaan rafelen, of een vorm hebben (zoals gekruld of driehoekig), dan draagt dat bij in de vorming van algen,' legt Arjen Krijnen uit. Dat neemt echter niet weg dat algen eenvoudigweg nooit zijn te voorkomen. 'Waar jarenlang ook werd gedacht dat algen alleen op een veld zouden komen wanneer ze bijvoorbeeld door middel van schoeisel werden overgebracht, is nu inmiddels duidelijk dat de algen ook door de wind op een veld kunnen worden geblazen.'

Beheersbaar probleem

In een artikel over tennisbanen dat verscheen in de vorige editie van Fieldmanager, sprak Bastiaan Doornewaard van Silca Nova over de enorme toename van werk sinds de afgelopen milde winter. Die zou, zo jubelde hij, ertoe hebben bijgedragen dat veel sportvelden op dat moment te kampen hadden met extreem veel algen. Nu, aan het begin van de zomerstop, lijkt het erop dat alles

onder controle is, zegt Jan Huisman van Huisman Sportvelden. 'Op dit moment gaat alles goed, maar vorig jaar, tijdens de natte periode, greep het bij veel clubs om zich heen.' De klanten van Huisman maken gebruik van Cleancourt. 'Wanneer dat op de algen wordt aangebracht, dan leidt dat tot een actieve zuurstofverbranding van de algen.' Over eventuele resistentie van de algen tegen het middel hoeft men dus niet in te zitten. 'Om effectief te zijn is het echter wel belangrijk dat men het middel consequent toepast. Men moet boven op het probleem blijven zitten.' Ook Anne van der Horst Bruyn van hockeyclub Deventer stelt dat 'erbovenop zitten' de beste remedie is. 'Wij zijn gezegend met een vaste werkkraacht die fulltime bij de club is gedetacheerd en die bloedfanatiek is,' zegt hij. Hockeyclub Deventer maakt gebruik van het middel van Algen Control. 'Vijf jaar na aanleg van ons semiwaterveld werden algen een groot probleem. Niemand wist echter hoe we dat moesten aanpakken. Op advies van de leverancier van het veld, Desso Sports Systems, hebben we toen contact opgenomen met Algen Control.' Sindsdien houdt Hockeyclub Deventer er een streng onderhoudsregime op na. 'Wij borstelen het veld minimaal eens per week, om zo al het vuil te verwijderen. Ook besproeien wij het veld eenmaal per week met het middel van Algen Control.' Borstelen van een kunstgrasveld is een vorm van onderhoud dat doorgaans veelal voor kunstgrasvoetbalvelden wordt toegepast, om zo het instrooi materiaal te herverdelen en de vezels rechttoerechtop te houden. 'Toch is het ook belangrijk voor kunstgrasvelden voor hockey, ondanks dat deze korte vezels hebben en géén instrooi-

SAVE THE DATE

01-12
2016

Jason Booth

Alan Ferguson

Paul Burgess

Richard Campey

CHANGING THE GAME OF FIELDMANAGEMENT

LOCATIE

KNVB | CAMPUS

J&E Sports spuit algen op hoge kracht uit het veld, waarna de smurrie wordt opgezogen.

materiaal bevatten,' zegt John van Gennip van J&E Sports. 'Door het veld te borstelen wordt het vuil en organisch materiaal verwijderd dat anders eventueel een voedingsbodem voor de algen kan vormen.'

'Dat botst met het commercieel belang dat de sportveldenbouwers hebben, los van het feit dat ze ook nog iets willen verdienen'

Handmatig of automatisch?

Horst Bruyn merkt op dat Hockeyclub Deventer de anti-alg aanbrengt met behulp van een tractor met spuitboom. 'Zo verwaait het middel niet.' Het is een methode die ook Peter Prins van B.A.S. Sport adviseert. 'Op die manier zijn middelen het meest

effectief.' Ook Jan Overwater van Algen Control hangt die methode het meest aan. 'Het tegengaan van algen op kunstgrasvelden is werk dat prima kan worden gedaan door goede vrijwilligers, zolang het uitgangspunt is dat men de conditie van het veld zelf monitort,' meent Overwater. 'Zodra men niet langer zelf toezicht houdt op de kwaliteit van een veld, ontstaat er een probleem.' Als voorbeeld noemt hij het automatisch beregenen van een veld. 'Je zult net zien dat die beregening automatisch aangaat op een moment dat een regenbui plaatsvindt. Wanneer een anti-algmiddel aan die beregening is toegevoegd, dan zal dat onder invloed van het regenwater te veel verdunnen. Zo gaat de effectiviteit verloren.' Overwater merkt dagelijks dat onderhoud bij veel verenigingen een ondergeschoven kindje is. 'Er is veel onkunde en alles mag wanneer het aankomt op het gebruik van een veld. Wat je ziet, is dat er geen controle is op het gebruik van het juiste schoeisel en dat men het onderhoud laat verslonzen door niet te investeren in goed materiaal of een goed middel. Veel clubs schaffen juist een goedkoop middel aan, maar vergeten dat ze dat twee of zelfs drie keer zo vaak moeten toepassen om effectief te zijn in plaats van dat ze wat extra's uitgeven aan een duurder middel dat wel direct effectief is. Wanneer het na twee jaar een probleem blijkt te zijn, dan mag het opeens alles kosten om het probleem om te lossen.'

Volgens John van Gennip van J&E Sports kunnen de kosten op zo'n moment oplopen tot vele duizenden euro's. 'Een goede reinigingsbehandeling, inclusief voorwerk, kost al gauw vier- tot zesduizend euro en vereist vaak dat een veld meerdere dagen buiten gebruik wordt genomen. En voor een volledige zandrenovatie van een kunstgrashockeyveld moet men zo'n 13.000 euro rekenen.'

Goede deep-cleaning

Regelmatig borstelen en spuiten is de beste manier waarop verenigingen zelf het probleem van algen in de hand kunnen houden. Toch is het raadzaam om het veld regelmatig door professionals te laten behandelen. 'Wij stellen dat een veld ten minste één keer per jaar onderworpen moet worden aan zogenaamd groot onderhoud,' zegt Van Gennip. J&E Sports maakt daarbij gebruik van een machine die speciaal is ontworpen voor het onderhoud van atletiekbanen, maar die ook effectief blijkt te zijn op kunstgras voor hockey. 'Die machine spuit de algensmurrie met kracht uit het veld, waarna die wordt opgezogen en wordt afgevoerd.' Want ongeacht welk middel men gebruikt om algen te doden, uiteindelijk blijft er altijd wat achter in het veld. Omdat het een organisch materiaal is, vormen dode algen zo een voedingsbodem voor nieuwe.

WIJ GAAN EEN STAP VERDER

Als specialist op het gebied van infra, milieu, sport en groen zetten wij graag een stap extra. Voor onze partners maar ook voor onze omgeving.

Zo hebben wij recent, door toepassing van innovatieve methoden en inzet van geavanceerde apparatuur, CO₂-prestatieladder niveau 5 behaald.

Door steeds die extra stap te zetten, zijn wij al meer dan 80 jaar grondig in velden en wegen.

Wilt u meer weten over onze stappen in duurzaamheid?
www.vanwijlen.eu of bel (0416) 27 95 69.

Van Wijlen

Infra | Milieu | Sport | Groen

Grondig in velden en wegen

Aannemersbedrijf Van Wijlen B.V.
Heistraat 112a | Sprang-Capelle
(0416) 27 95 69 | www.vanwijlen.eu

VOSCA Bemestingssysteem

Compleet pakket voor jaarrond sterk, strak en stevig gras!

- **Bemestingsprogramma op maat.**
- **VOSCA Meststoffen, 100% duurzaam bemesten.**
- **Dealer van o.a.: Melspring, Haifa Greenpower, Culterra en AQUA-AID.**
- **Ondersteuning met deskundig en praktisch advies.**

Meer informatie?

Neem contact op met een van onze vier Experts Natuurgras: Bart, Johan, Peter of Dirk. Wij helpen u graag verder.
Stel uw vraag via openbaargroen@voscapelle.nl of bel 0416 - 311 326.

Hoofdstraat 35 | Sprang-Capelle | 0416 - 311 326 | www.voscapelle.nl

Natuurlijk goed

Professionele cirkelmaaiers

De nieuwe Major Swift Rollermower is een professionele maaimachine voor park en sport. Leverbaar in diverse uitvoeringen.

Werkbreedtes van 1,90m tot 5,50m.

De maaimachines die lage kosten combineren met hoge capaciteit!

Zonna B.V., Markt 12, 9411 KP Beilen
Tel: 0593 582 444
E: info@zonna.nl www.zonna.nl

Bel vandaag nog voor een demonstratie!

Zolang velden veelvuldig worden gespeeld, krijgen algen geen kans.

'Algen; of we nu willen of niet, ze zullen altijd een onderdeel van een kunstgrasveld voor hockey blijven'

Automatisch is niet hetzelfde als 'geautomatiseerd'

De claim dat algen bestrijden via de berekening niet effectief is, gaat Henno den Engelse van Aquaco te ver. 'Technisch gezien werkt een doseersysteem via de beregeningsinstallatie prima. Men moet echter wel blijven nadenken over hoe hiermee om te gaan.

Bij een automatisch doseersysteem heeft men al gauw het idee dat het "automatisch" gaat, maar

men heeft natuurlijk wel de vakkennis nodig om te bepalen wanneer en hoeveel er gedoseerd moet worden,' zegt hij daarover. Aad van Oosten van KG Reiniger springt hem bij. 'Wat wij doen, is meer dan alleen KG Reiniger leveren. Het monitoren en controleren op de juiste dosering, hetzij met een doseerpomp, hetzij met een spuitboom, is onze service,' zegt hij, terwijl hij verwijst naar het middel dat Van Oosten inzet om algen te bestrijden.

Sinds begin dit jaar richt Van Oosten zich volledig op de KG Reiniger. 'De berekening hebben we overgedaan aan de jongere generatie.' Henno den Engelse erkent dat men bij handmatig aanbrengen van het doseermiddel makkelijker bepaalde delen van het veld intensiever kan behandelen. Volgens Den Engelse hanteren veel clubs een verkeerde benadering wanneer het aankomt op anti-algmiddelen. 'De doseerset met waterstofperoxide wordt nog veel toegepast en gebruikt. Toch dient men te beseffen dat dit geen verdelgingsmiddel is, maar een hulpmiddel. Men creëert alleen een milieu waar mossen en algen zich niet prettig bij voelen.' Aad van Oosten wijst erop dat het belangrijk is dat de beregeningsinstallatie in orde is. 'Het opbrengen van KG Reiniger door middel van een doseerpomp gaat uitstekend wanneer de beregeningsinstallatie op orde is. Helaas zijn er nog veel beregeningsinstallaties waarvan de reikwijdte van de sproeiers

te wensen overlaat.' Zowel Aquaco als Van Oosten Beregeningsystemen zijn enthousiast over de inzet van enzymen om algen te bestrijden. 'Enzymen vormen een doseermiddel op natuurlijke basis. Het product van Aquaco heet Aquasan en is het afgelopen jaar bij diverse hockeyverenigingen getest. Deze waren zeer positief en we zien het als het doseermiddel van de toekomst,' zegt Henno den Engelse. Aad van Oosten heeft inmiddels al ruim twee jaar ervaring met enzymen. 'KG Reiniger heeft zich na tweeënhalf jaar bewezen en de reactie vanuit de markt is zeer positief.' Algen; of we nu willen of niet, ze zullen altijd een onderdeel van een kunstgrasveld voor hockey blijven. Maar de keuze is reuze wanneer het aankomt op bestrijdingsmiddelen!

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5883

CondorGroup zorgt voor herintrede AstroTurf

Sterke samenwerking uit het verleden wordt nieuw leven ingeblazen

AstroTurf staat synoniem voor kunstgras. Het bedrijf ging in 2004 echter failliet, waarna de werknaam door investeerders werd overgenomen. Sinds die overname hebben verschillende partijen getracht AstroTurf terug op de kaart te zetten in het land. Sinds 2014 trekt de CondorGroup de kar. De CondorGroup omvat vijf bedrijven, waarvan CondorGrass zich sinds 2008 specialiseert in de productie van kunstgras voor recreatief gebruik.

CondorGrass is in de afgelopen acht jaar uitgegroeid een van de grootste Europese aanbieders van kunstgras voor de landscape-branch en zag afgelopen jaar meer dan 5 miljoen vierkante meter de deur uit gaan. Na deze enorme groei had het de wens ook de sportmarkt te benaderen en het was daarbij op zoek naar een sterke merknaam. De licentiemogelijkheden van de Amerikaanse producent AstroTurf om in Nederland onder de merknaam te kunnen produceren bood die oplossing. Hierdoor kan Condor een breed scala van producten voor diverse sporten aangeboden worden op de Europese en Afrikaanse markt.

Herintrede & verdere ontwikkelingen

AstroTurf is voorloper op het gebied van de Amerikaanse sporten baseball, American football, lacrosse, maar ook hockey. 'Met name op het gebied van hockey merken we dat topspelers blij zijn met de rentree van AstroTurf op de Europese markt. Velden die in het verleden in Europa zijn geïnstalleerd worden nog steeds geroemd om hun perfecte speeleigenschappen. De CondorGroup is

Voetbalveld bij VV Bunnik '73 – AstroPlay Calcio 60-15 met SBR in 2014.

drukdoende om dit type velden door te ontwikkelen om ze opnieuw in de markt te kunnen brengen en daarmee veel bestaande wensen te doen vervullen. AstroTurf onderscheidt zich omdat het kunstgras tapijt van hoogwaardig nylon is gemaakt. In tegenstelling tot PE absorbeert nylon water, waardoor ons product de allerbeste speeleigenschappen voor hockeyers geeft op het moment dat de mat nat is.'

Volgens Bart van den Acker, Area Sales Manager van AstroTurf BV, is AstroTurf volop bezig het nylon verder door te ontwikkelen om hockeyers nog meer tegemoet te komen in hun kwaliteitswensen. 'Zo hebben we onder andere de ontwikkeling doorgemaakt om de shockpad niet langer te integreren in de mat, waardoor de shockpad en mat apart worden gelegd en ook, aan het einde van de levensduur, apart kunnen worden verwijderd en verwerkt. Hierdoor kunnen we nu ook een langere levensduur voor onze nylon mat garanderen. Sinds de licentie van AstroTurf bij de CondorGroup is ondergebracht hebben we verschillende grote, aansprekende hockeyverenigingen opnieuw kunnen voorzien in hun behoefte aan ons topproduct, zoals HC Rotterdam, AMHC Pinoké, KHC Dragons en Royal Antwerp in België, Canterbury HC en Beeston HC in Engeland, maar bouwen we bijvoorbeeld ook komende zomer bij Racing Club de Polo in Barcelona.' Thomas Briels, speler van het Belgisch elftal, Euro Hockey League-winnaar en Nederlands Kampioen in 2015 met HC Oranje Zwart noemt het zelfs een droomveld: 'Van dit veld kan een speler absoluut genieten. Het is snel en technische en lange ballen blijven goed vlak, wat perfecte balaannames toelaat.' Het mag duidelijk zijn: de absolute top kiest voor AstroGrass®. Naast de verschillende hockeysystemen werkt het bedrijf ook enthousiast aan een volledig en inno-

vatief productportfolio voor voetbal, tennis, rugby en andere sporten. Al deze nieuwe systemen zijn of worden momenteel door laboratoria getest volgens de meest recente normen van de betreffende sportbond.

Samenwerking Nootenboom Sport

AstroTurf werkt in Nederland nauw samen met Nootenboom Sport. Nootenboom Sport bv legde in 1984 haar eerste hockeyveld aan bij MHC de Waele te Ridderkerk. Daarna volgden er meer dan honderd velden bij veel verschillende clubs in het gehele land. Nootenboom Sport bv kiest met het motto 'geen half werk' eigenlijk altijd voor kwaliteit. Door deze houding is het ook in staat om een topproduct af te leveren. Zodoende kwamen het in contact met topclubs zoals HGC en HC Rotterdam. Deze clubs kozen ongeveer tien jaar geleden voor het product AstroTurf System 5, een hoogwaardige kunstgrasmat met een geïntegreerde foam-bac-king die werd aangelegd op een ZOAB-fundering. Doordat deze oudere nylonproducten slechts een levensduur hadden van circa acht jaar, stapte de markt volop over op producten met een PE-vezel. AstroTurf ontwikkelde ook diverse systemen met de PE-vezel, zoals de StadiaTurf-mat die in 2014 werd aangelegd door Nootenboom Sport op het hoofdveld van AMHC Pinoké. Naast deze PE-vezel heeft AstroTurf de nylonvezel nooit uit het oog verloren. Derhalve is deze nylonvezel sterk verbeterd, zodat de levensduur naar tien jaar kon worden gebracht, met behoud van de sporttechnische eigenschappen.

Nootenboom Sport bv en AstroTurf zijn twee "oude rotten" in het vak die elkaar aanvullen, aldus Dick Nootenboom, directeur van Nootenboom Sport bv. Een topmat die met vakmanschap wordt aangelegd en onderhouden is de basis voor succes.

Doordat het zeer ervaren personeelsbestand na de overname van Nootenboom Sport bv van de Bam Groep in april 2015 meeverhuisde naar de nieuwe locatie te Barendrecht, heeft het bedrijf dit uitgangspunt weten te behouden. 'Naast diverse ervaren uitvoerders, kunnen wij ook beschikken over een ervaren onderhoudsteam met het juiste equipment om de velden voor een lange periode in topconditie te houden.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5884

Nylon hockey watervelden bij KHC Dragons in Brasschaat, België in 2013 en 2015.

Nieuwe toplagen bij AMHC Pinoké - 2 PE Watervelden in 2013 en 2 Semi Watervelden in 2015.

KG Reiniger zet in op volledig biologische bestrijding van algen

Bestrijding van algen met stof-afbrekende enzymen

Het jonge bedrijf KG Reiniger is sinds begin dit jaar actief met het product met de gelijknamige naam KG Reiniger, een biologisch middel dat de strijd aangaat met algen. KG Reiniger is ontstaan uit Van Oosten Beregeningssystemen, een bedrijf met jarenlange ervaring in de aanleg van beregenings- en doseerpompinstallaties op tennisbanen, hockeyvelden en sportvelden in het algemeen.

Hier kwam dan ook de betrokkenheid met de problematiek van algenvervuiling in kunstgrasvelden en tennisbanen uit voort. "Omdat het behoud van de flora en fauna ons na aan het hart ligt is in 2013 de ontwikkeling opgestart van een algenbestrijdingsmiddel op biologische basis", vertelt Aad van Oosten. "Na veelvuldig testen in 2013 kwam het uiteindelijke product steeds dichterbij. Er werd een volledige pilot gedraaid bij HC Klein Zwitserland, in 2014 is deze met groot succes afgerond. Het biologische middel werd gedoopt onder de naam KG Reiniger. Zo is op 1 januari 2016 het bedrijf opgestart met dezelfde naam."

Werking KG Reiniger

Kort omschreven is KG Reiniger is een 100% biologisch product op basis van enzymen. De enzymen die gebruikt worden in de samenstelling behoren tot de groep met een zogenoemde katalytische werking. Dat houdt in dat ze instaan voor de afbraak van organische stoffen; ze breken de ketens af die moleculaire structuren van organische stoffen in stand houden, waardoor deze biologisch afbreekbaar worden. Het milieu, flora en fauna worden niet aangetast op het moment dat KG Reiniger weer terug in de natuur komt.

Opbrengen met doseerpompunit

KG Reiniger kan in de nacht automatisch opgebracht worden met een doseerpomp. Het inspelen op de weersomstandigheden, zoals hevige regenval of sterke wind, is goed mogelijk door de installatie aan te sluiten op een weerstation. Het product heeft zich in 2 ½ jaar uitermate goed bewezen. Door het gebruik van KG Reiniger is de frequentie van het schoonmaken (dieptereiniging) van de velden gedaald. KG Reiniger is beter voor het milieu, voor de velden en voor de clubkas.

Met ingang van 1 juli 2016 heeft Aad van Oosten Van Oosten Beregeningssystemen overgedragen aan de jongere generatie. Naast het begeleiden van de nieuwe eigenaar van Van Oosten Beregeningssystemen gaat Van Oosten zich volledig bezighouden met de verkoop, advisering bij sportclubs, gemeenten, aannemers en adviesbureaus en daarbij het monitoren van KG Reiniger.

Dosseerinstallatie

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5885

Een passende mat

Wees nuchter en
realistisch en **bedenk**
waar uw club staat

Het vervangen van kunstgrashockeyvelden is een actueel thema, misschien ook wel bij uw vereniging. Veel verenigingen staan voor de keus om hun kunstgrasveld voor de eerste, en in sommige gevallen voor een tweede keer te vervangen. De laatste jaren hebben de ontwikkelingen in 'kunstgrasland' zich in rap tempo opgevolgd, ook op hockeygebied. Had men eerst de keuze uit een zandingestrooide mat en, voor de Nederlandse hockeytop, een waterveld, tegenwoordig is de range waaruit gekozen kan worden veel breder.

Die overvloed aan opties maakt kiezen natuurlijk stukken moeilijker. Binnen een vereniging zullen bovendien evenveel meningen als mogelijke baan-soorten zijn. De een houdt niet van veranderingen en blijft liever bij de meest conventionele en goedkoopste optie. De ander gaat juist voor top of the bill. Daarbij komt ook nog het standpunt van gemeenten om de hoek kijken, die vaak rekenen op een een-op-eenvervanging. In de begroting is een bedrag opgenomen voor het vervangen van het zandingestrooide veld voor, juist, een nieuw zandingestrooid veld. 'Als u iets anders wilt, beste clubbestuurder, dan zult u dat zelf moeten bijleggen' is een veelgehoord argument vanuit gemeenteland. Als we tóch moeten bijleggen, redeneert de club, dan willen we ook een goede kwaliteit kunstgrasmat.

De vraag die zich hier onherroepelijk opdringt: wat is goed en kwalitatief? Kiezen we voor een zandingestrooid veld, weliswaar van topkwaliteit maar volgens sommigen ietwat achterhaald, of voor een semiwaterveld? En wat is dan een goede kunstgrasmat? Daarnaast moet ook het onderhoud als overweging worden meegenomen. Want een semiwaterveld brengt op termijn meer onderhoud met zich mee en is uiteindelijk mogelijk helemaal niet meer te onderhouden door dichtslibbing en vervuiling van algen. Een waterveld is beter en gemakkelijker te onderhouden, vroeger alleen voor topclubs weggelegd, maar door de ontwikkelingen in de markt prijstechnisch steeds meer vergelijkbaar met een semiwaterveld. Daar zit echter een 'maar' aan, want ook

bij watervelden staat men voor de keuze uit diverse varianten: met shockpad, e-layer, asfaltbak...

Vaak wil een vereniging de 'Mercedes onder de matten', dus een waterveld met asfaltbak, niet wetende wat de kosten daarvan zijn. Ergens is het begrijpelijk dat iedere club het beste voor 'haar kindje' wil, maar men gaat vaak wél voorbij aan het feit dat dit een constructie is die wordt toegepast bij clubs uit de absolute top.

Het duizelt... Bij u waarschijnlijk ook. Want wees eerlijk: heeft uw club dat écht nodig?

Ik zeg: beste clubbestuurder, kijk eerst eens naar het beschikbare budget. Vraag een onafhankelijk adviseur om een berekening te maken van hetgeen daarvoor mogelijk is en kijk vervolgens naar de details van de kunstgrasmat zelf. Anders zie je door de bomen het bos niet meer. De top van Nederland is een selecte groep hockeyclubs. Met een beetje ambitie is niets mis, maar wees wel nuchter en realistisch en bedenk waar úw club staat en naartoe gaat. En bedenk: niet alle wedstrijden kunnen worden gespeeld op het eigen veld, omdat de regel voorschrijft dat de helft gespeeld wordt bij een andere vereniging. En dan kan het zijn dat dit gebeurt op een zandingestrooid veld uit 1995, terwijl uw gloednieuwe asfaltbak-waterveld even verderop er onbewogen bij ligt. Wellicht toch een beetje zonde?

Eric Pladdet, Greenengineers

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5886

Hockeykunstgras nog lang niet uitontwikkeld

Nieuwe ontwikkelingen in hockey focussen op waterbesparing

De kennis en ervaring met betrekking tot hockeykunstgras is de basis geweest voor alle ontwikkelingen omtrent kunstgras voor andere sporten. Tegenwoordig kunnen vele veldsporten op kunstgras worden gespeeld. Maar hoe zit het met de doorontwikkeling van het kunstgras voor hockey?

Auteur: Guy Oldenkotte

Veel focus en energie is de afgelopen jaren vooral geïnvesteerd in de ontwikkeling van kunstgras voor voetbal. De toestemming van FIFA in 2005 om voetbalwedstrijden op kunstgras te spelen, opende de deuren naar het walhalla van de kunstgrasindustrie. Toch is men de andere sporten niet vergeten. Integendeel, zo blijkt wanneer Fieldmanager bij verschillende partijen de laatste stand van zaken opvraagt.

De regels van de internationale hockeyfederatie (FIH) maken dat kunstgrasfabrikanten kijken naar kunstgrasvelden die minder water nodig hebben om toch optimaal te kunnen presteren. Act

Global is een van de tufters die deze uitdaging is aangegaan. 'Onze garenleverancier Bonar heeft een nieuw garetype gemaakt van PE in monofilamentvorm, genaamd TX Ultra. Uit testen bij diverse labs is gebleken dat dit product voldoet aan FIH-eisen qua snelheid, met een gereduceerd watergebruik. Een reden is inderdaad de vorm van de vezel', zegt Sjouke Tjeerdsma namens Act Global. Monofilamentvezels zijn de bekende dunne strips die, tot een aantal jaar geleden, voornamelijk werden gebruikt in kunstgras voor voetbal vanwege hun uitstraling van natuurgras. Act Global werkt in Nederland nauw samen met sportveldenbouwer Sallandse United. Tjeerdsma benadrukt de focus

die Act Global legt op de hockeymarkt. 'Act Global is dit jaar aangewezen als officiële partner van de FIH voor wat betreft de velden. De hockeymarkt is een markt die de volle aandacht van ons krijgt.' Hij wijst erop dat de nieuwe vezel in twee verschillende kleuren leverbaar is: groen en blauw. Afwijkende kleuren kunnen echter ook worden gemaakt. 'Afhankelijk van de regio is er nog altijd vraag naar van groen afwijkende kleurstellingen', aldus Tjeerdsma.

Bundeling van krachten

Twee van de grootste namen op de markt voor kunstgras die samen de markt benaderen, zijn

7 min. leestijd

basis is er echter een groot verschil. De thermofixatie van de kunstgrasvezel bij het knit-de-knit-proces, waarbij de vezel een warmtebehandeling ondergaat, garandeert dat de vezel gedurende de gehele levensduur haar vorm behoudt en dus dat de speleigenschappen gelijk blijven.' Om voorop te blijven in de markt heeft Antea Group/ Edel Grass vorig jaar zijn nieuwste ontwikkeling geïntroduceerd: de Edel ID. 'Dit nieuwste type waterveld is niet voor top hockey ontwikkeld maar juist ook voor de breedtesport en kan onbesproeid gespeeld worden terwijl het toch voldoet aan de normen van FIH Global.'

Duitse degelijkheid

Iemand die nadrukkelijk uitkijkt naar de komende Olympische Spelen is Rutger Schuijffel van Polytan. De van oorsprong Duitse firma heeft een sterke reputatie op het gebied van atletiekbanen en voetbalvelden. 'Dat komt door de unieke sport-technische laag van Polytan', zegt Schuijffel. 'Maar we werken ook hard aan de kwaliteit van kunstgras voor hockey.' Polytan, zo meldt Schuijffel, is hofleverancier voor de Olympische Spelen. Ook de aankomende Olympische Spelen en het WK zullen worden gespeeld op een mat van Polytan. 'Onze nieuwste ontwikkeling is een monofilament vezel met unieke vezeleigenschappen en een 3-D formulatieadditief.' Dat laatste is een toevoeging die de vezel meer doet krullen. Volgens Schuijffel is deze vezel oersterk en zeer slijtvast. 'De vezel behoudt langdurig z'n sterkte en het comfort om op te spelen. Bovendien zijn de vezels verankerd in een backing die bestaat uit drie lagen.' Volgens Schuijffel

wordt de kwaliteit van de backing bij hockey vaak onderbelicht, maar mag die niet onderschat worden. 'De backing krijgt veel te verduren, te meer omdat de vezels zo kort zijn. Daarom roepen wij altijd dat deze uit ten minste drie lagen moet bestaan, om bestand te zijn tegen de krachten van bijvoorbeeld een stick die een bal wegslaat.' Ook Schuijffel spreekt over de introductie van een getextureerde vezel die een gekreukelde vorm weet te behouden. Volgens de verkoper van Polytan zal een mat van deze vezels comfortabeler zijn om op te spelen. 'Deze mat heeft net wat meer steken, waardoor er meer vezels in de mat zitten. Je staat dus feitelijk op het veld. Dat komt het comfort en de speleigenschappen ten goede.' Bovendien, zo stelt Schuijffel, is veel minder water nodig om het veld toch in optimale conditie te houden.

Zelfregulerende vochtopname

Die noodzaak voor water lijkt bij meerdere partijen het aandachtspunt te zijn. Ook bij Van Kessel Sport en Cultuurtechniek, een onderdeel van Volkerwessels, geeft men hoog op van kunstgras dat beter in staat is om zuinig met water om te gaan. 'Ons innovatieve Aqua Saving System biedt een hockeyveld met een spelcomfort op topniveau en de PA/ASBF-vezelcombinatie zorgt voor een zelfregulerende vochtopname', zegt Paul van Berkel van Van Kessel daarover. Het product van kunstgrasfabrikant Domo Sports Grass is zo bijzonder, dat Domo patent op het idee heeft aangevraagd. 'De nylon vezel heeft het vermogen water op te nemen en langer vast te houden. Daardoor

Antea Group en Edel Grass. Met hun introductie van de Triple-T, een monofilamentvezel, waren zij in 2008 de eerste die de stap naar een monofilamentvezel voor hockey zette. 'Tot die tijd waren watervelden voorzien van gefibrilleerde vezels', zegt Gosewin Bos van Antea Group terwijl hij refereert naar kunstgrasvezels waarvan insnedes in honingraat, na verloop van tijd, de originele vezel deed splijten in meerdere kleine vezels. 'De door ons gekozen techniek van zogenaamde knit-de-knit geproduceerde monofilamenten (een dunne, rechte vezel die een krul krijgt door het te breien en te ontbreien) heeft nog niemand kunnen evenaren. Wij blijven ons daarmee onderscheiden ten opzichte van anderen die getextureerde vezels gebruiken voor hun waterveld.' Getextureerde vezels zijn enigszins bewerkt waardoor ze een blijvende draaivorm hebben. 'Iedereen heeft onze producten gekopieerd door er simpele getextureerde monofilamenten voor te gebruiken. Optisch zie je bij nieuwbouw nauwelijks verschil. In de

AstroTurf werkt hard aan een come-back.

+ Duurzaam bemesten na de doorzaai. Kies nu voor een gift Granucote met een werkingsduur van 5-6 maanden. Vraag er naar bij uw Vitagro bemestingsadviseur en kies de juiste samenstelling.

+ Uw gras wil niet stoelen na de doorzaai? Gebrek aan sporenelementen? Los het nu in een keer op en kies voor Bio-preseed met humifirst en zeoliet uw oplossing om een goed gesloten zode te creëren. Voorzien van Greenlabel NL A+

+ Let op de rozenkevers vliegen weer. Maak nu uw plan voor biologische bestrijding en bescherm uw biologische diversiteit in uw bodem. Kies voor Terranem: 100% milieuvriendelijk en bij de juiste toepassing zeer effectief, neem contact op met uw adviseur van Vitagro.

+ Pas Greenmaker toe bij verbetering van de voedingstoestand van uw bomen, voor de stabiliteit van uw trapvelden in de buurt en/of stabiliteitsverbetering bij uw aanwezige gazons in de wijk. Greenmaker verbeterd uw bodemstructuur en zorgt voor een hoger bindend vermogen, zodat voedingsstoffen minder snel uitspoelen.

Het Vitagro-team

Benieuwd naar wat Vitagro voor u kan betekenen?

Doet u mee met onze groene (r)evolutie? Bezoek onze website en neem contact met ons op. Onze adviseurs komen graag bij u langs voor een vrijblijvend gesprek. Kijk voor meer informatie op onze website of bel ons.

onderdeel van

KYBYS & Sport

Buitensport. Daar weten we bij KYBYS alles van. We vertalen wensen doelgericht in beleid, haalbare plannen en uiteindelijk in de realisatie en het beheer van accommodaties voor sport en recreatie. Van kunstgras hebben we daarbij nog eens extra veel verstand. Diverse prof- en amateursportclubs kunnen dat beamen.

**KYBYS,
...voor ingenieu[r]s advies.**

Naast sport is KYBYS actief op het gebied van:
> Natuur en water > Stedelijk gebied > Begraafplaatsen

De huidige kunstgrassystemen voor hockey bieden iedere club de mogelijkheid om op hoog niveau te spelen.

hoeft er minder te worden gesproeid en wordt water bespaard. Met de vezelcombinatie kan een hoog filamentenaantal behaald worden, hetgeen resulteert in een egaal dichte kunstgrasmat dankzij de vele vezels op het kleine oppervlak. Volgens Van Berkel wordt de Ultimate gekenmerkt door een uitzonderlijk snelle en consistente balrol, aangevuld met speltechnische eigenschappen die op topniveau mogelijk moeten zijn. 'De Ultimate is een waterveld, bedoeld voor bespeling op topniveau', zo geeft hij toe. Om een maximaal comfort te behalen, wordt het veld aangelegd op een rubbergebonden e-layer.

Terug van weggeweest

Van Kessel legt dus een mat die is gemaakt van nylon. Wie echter 'nylon kunstgras voor hockey' zegt, zegt ook onmiddellijk 'Astroturf'. Het merk Astroturf staat synoniem voor 'kunstgras', maar ging in 2004 failliet. Nieuwe investeerders proberen al een aantal jaar Astroturf terug op de kaart te zetten in ons land. Sinds 2014 wordt de kar getrokken door de Condorgroup. 'Wij zijn bezig het merk weer op te bouwen met het doel een breed sportpakket aan te bieden', zegt Bart van den Acker daarover. Een belangrijke stap hierin was de toekenning van het predicaat 'FIH Preferred

Producer' begin dit jaar. 'Dit is de hoogst haalbare kwalificatie binnen het FIH Quality Programme van de FIH.' Het FIH Quality Programme richt zich op het erkennen van fabrikanten en veldenbouwers die de kwaliteitsnormen en doelstellingen van de FIH nastreven. 'Astroturf onderscheidt zich omdat het kunstgras tapijt van hoogwaardig nylon maakt. In tegenstelling tot PE kan nylon water absorberen, waardoor ons product na een sproeibeurt de best mogelijke speeleigenschappen biedt aan hockeyspelers.' Volgens Van den Acker is Astroturf druk doende het nylon door te ontwikkelen om hockeyspelers en verenigingen nog meer

Rutger Shuijffel

Gosewin Bos

THE GAME CHANGER

FOR **GROUNDS** MAINTENANCE ONLY FROM TORO

NEW LT-F3000

PRODUCTIVITY
by design

- Productiviteit en een mooi maaibeeld bij kort en lang gras
- Voor speelvelden, wegbermen, parken en ruige terreinen
- Ontworpen om gebieden te beheren met slechts 3 à 4* maaibeurten per jaar
- Productiviteit en veelzijdigheid, met lage onderhoudskosten

GROENTECHNIEK
Jean Heybroek

www.jeanheybroek.com

www.toro.com/LT-F3000

*Dependent on environmental conditions and mowing speed

tegemoot te komen in hun kwaliteitswensen. 'Zo hebben we onder andere de ontwikkeling doorgevoerd om de shockpad niet langer te integreren in de mat. Op deze wijze kunnen de shockpad en de kunstgrasmat apart worden gelegd en ook, aan het einde van de levensduur, apart worden verwijderd en verwerkt. Hierdoor kunnen we de levensduur van onze nylon mat dan ook net zo lang garanderen als die van een PE-mat. Sinds het moment dat de AstroTurf-licentie is ondergebracht bij de Condorgroup hebben we verschillende grote, aansprekende hockeyverenigingen opnieuw kunnen voorzien in hun behoefte aan ons top-product. Sprekende voorbeelden hiervan zijn: HC Rotterdam, KHC Dragons en Royal Antwerp in België en Canterbury HC en Beeston HC in Engeland. Komende zomer bouwen we bij Racing Club de Polo in Barcelona, Spanje.' AstroTurf werkt in Nederland nauw samen met Nootenboom Sport. 'Ik zou de samenwerking met AstroTurf het beste willen omschrijven als eentje tussen twee ervaren bedrijven', zegt Dick Nootenboom. De wens vanuit de samenleving om duurzamer te worden, hoeft voor kunstgras voor hockey niet per se een belemmering te zijn, meent Nootenboom. 'Dat kan prima samen. Er wordt veel gewerkt met gereinigd slootwater en er zijn systemen waar hergebruik van water mogelijk is.'

Zelfreinigende werking

Gebruik van slootwater of hergebruik van water kan eventueel bijdragen aan de groei van algen. Elders in deze editie komen verschillende specialisten en leveranciers aan het woord die nader ingaan op die problematiek. Volgens Jacques Walhout van Traas en Ovaa laat een oplossing bij hockeyclub Goes zien dat een dergelijke toepassing prima kan, zolang het water donker en koud wordt opgeslagen. 'Bij hockeyclub Goes wordt

het water van het platte dak van het clubhuis, een rugbyveld, drie hockeyvelden en een parkeerzone ondergronds opgeslagen. In totaal is er 150 kuub beschikbaar. Dat water wordt door een mineraal substraat geleid dat succesvol wordt toegepast in de wegenbouw. Daar wordt het cunet, een uitgegraven deel in de niet-draagkrachtige grondlaag, afgedekt met een Permafilter dat oliebindende en -afbrekende eigenschappen heeft. Daar bovenop komt tien centimeter van substraat, genaamd Biogrit RB. Onderzoek toont aan dat dit tot veertig jaar reinigend kan werken.' Om het water bij hockeyclub Goes te reinigen, past Traas en Ovaa hetzelfde materiaal toe. 'Nadat het water is gefilterd, wordt het ondergronds opgeslagen. Doordat het daar koud en donker is, krijgen algen geen kans.' Het bassin is anderhalve meter diep uitgegraven en is opgevuld met gewassen en gevitalseerde schelpen. 'Het inkomende water komt terecht in een compartiment dat gevuld is met het substraat, voordat het volgens het principe van de wet van de communicerende vaten doorstroomt naar het deel met de schelpen, waar het opgeslagen blijft totdat het water nodig is voor het sproeien.' Walhout schat de waterbehoefte bij hockeyclub Goes op deze manier met zo'n 75% te hebben teruggebracht. 'Bovendien is het bassin ideaal voor de brandweer; die heeft zo te allen tijde de beschikking over voldoende water wanneer er een calamiteit is in de buurt van de club.'

Het draait om de afvoer

Een vol bassin met voldoende water om te beregenen én om de hulpdiensten bij te staan, is een goed uitgangspunt. Maar water moet ook tijdig van het veld. Zeker na een hevige regenbui is het belangrijk dat het veld snel bespeelbaar is. Peter van Hinthem denkt met de Fielddrain daar de beste oplossing voor gevonden te hebben. 'Het is

een methode die boven op een bestaande constructie kan worden aangebracht, om het water verticaal of horizontaal af te voeren.' Het principe werd in 2014 toegepast voor hockeyvelden die werden gebruikt tijdens het WK hockey in ons land. 'Fielddrain maakt gebruik van een mortelgebonden fundering en kan worden toegepast bij de nieuwbouw en reconstructie van hockey- en tennisconstructies', zegt Van Hinthem. Volgens hem is de laag bijzonder stabiel en heeft die een constante waterdoorstroming. 'Bij de aanleg van de Fielddrain wordt veel minder materiaal gebruikt dan voor andere onderbouwconstructies. Daardoor is de constructie aanzienlijk goedkoper en duurzamer.' Een van de voorbeelden van een toepassing van de Fielddrain is bij Hockeyclub Klein Zwitserland. 'Daar zaten de drains helemaal dicht. Wij hebben toen een nieuwe laag boven op de bestaande constructie aangebracht.' De nieuwste ontwikkeling is volgens Van Hinthem dat materialen uit een zandingestrooide hockeyconstructie in de nieuwe laag worden hergebruikt. 'Dat is de Fielddrain LR (Lava Rubber) waarbij we de lava en rubber uit de bestaande funderingslaag hergebruiken in de nieuwe gebonden fundering voor een waterveld.' Een technisch hoogwaardige, duurzame en financieel interessante constructie, met hergebruik van materialen. Volgens Van Hinthem gaat deze constructie zo'n veertig jaar mee. De tijd van echt grote of in het oog springende innovaties lijkt misschien voorbij, nu kunstgras voor hockey gemeengoed is geworden. Dat wil echter niet zeggen dat de markt stil zit. Integendeel, partijen die betrokken zijn bij de ontwikkeling en aanleg van kunstgras voor hockey hebben klaarblijkelijk nog altijd voldoende ideeën om te werken aan verdere innovaties. Ongetwijfeld zullen zij wederom de basis leggen voor toekomstige ontwikkelingen voor kunstgras in andere sporten.

Bart van den Acker

Jacques Walhout

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5887

'We moeten af van het idee dat water vanzelfsprekend is'

Ecologisch waterbeheersysteem Traas en Ovaa gebruikt regenwater voor beregening

Vorig jaar legde Traas en Ovaa Sport B.V. een ecologisch waterbeheersysteem aan bij sportcomplex Het Schenge in Goes. Hiermee kan opvangen regenwater gefilterd worden en vervolgens gebruikt worden voor het beregenen van de hockeyvelden. Met als mooie bijkomstigheid een extra opslag voor bijvoorbeeld bluswater, of als waterberging.

Auteur: Kelly Kuenen

Op sportcomplex Het Schenge werden vorig jaar door Traas en Ovaa Sport een rugbyveld, twee hockeyzandvelden, een hockeywaterveld en een parkzone aangelegd. Ook werd een nieuw clubgebouw voor de Goese Mixed Hockey Club en rugbyclub Tovaal gerealiseerd. Het project werd aanbesteed door middel van EMVI, met specifieke aandacht voor waterbesparing. In het bestek werd een besparing van 50 procent beoogd. Traas en Ovaa deed daar een schepje bovenop en schreef in met een kostenbesparing van maar liefst 75 procent. Afhankelijk van de dimensionering kan dit zelfs oplopen tot 100%.

Zelfreinigend systeem

Het bedrijf uit Zeeuwse Heinkenszand bereikte deze doelstelling door slim gebruik te maken van regenwater. Hemelwater dat via de drainage en het dak van het clubgebouw wordt opgevangen, is niet direct geschikt om als beregeningswater te gebruiken. Gronddeeltjes die via de drainage uit-

spoelen, leiden tot vervuiling van filters en slijtage van het pompsysteem, en meststoffen van het rugbygrasveld zullen vroeg of laat tot algengroei leiden. En al is het drainagewater biologisch en mechanisch gefilterd, onder invloed van licht en lucht zal er binnen de kortste keren opnieuw leven bloeien in het water. Daarom werd op het sportcomplex een ecologisch waterbeheersysteem aangelegd dat regenwater opvangt, reinigt en afvoert naar een ondergronds opvangsysteem.

Traas en Ovaa baseerde de gebruikte techniek op de knowhow van het project 'Zelfreinigende weg-berm', waarbij het is aangesloten en dat in 2012 de Milieuprijs won. Deze berm wordt toegepast in kwetsbare omgevingen, zoals natuurgebieden en waterwingebieden. Het regenwater dat van de weg in de berm spoelt, voert verontreinigingen zoals zware metalen, minerale oliën en zouten mee, wat in de genoemde gebieden natuurlijk niet wenselijk is. Het systeem is gebaseerd op Rona

Biogrit RB van samenwerkingspartner Aqua Aurora en Altena Inframaterialen: een mineraal substraat dat verontreinigingen uit hemelwater aan zich bindt.

Het gereinigde water wordt opgevangen in een ondergronds bassin. Dit is anderhalve meter diep uitgegraven en opgevuld met gewassen en schelpen die een goede draagkracht hebben. De locatie van het bassin onder de grond heeft als voordeel dat het geen bruikbare ruimte in beslag neemt, het er donker en koud is, er fosfaat en stikstof wordt gebonden en dat algen daardoor amper een kans krijgen. De schelpen zijn zelfreinigend, waardoor er geen sprake is van slibvorming. Het opstuwen van het water werkt op basis van zwaartekracht. Tevens is het systeem voorzien van een bioreactor en vitaliser om gezond en veilig water beschikbaar te hebben.

V.l.n.r. projectleider Jacques Walhout, uitvoerder Sport Maarten Goeree, directeur Joost Schuijs.

Traas en Ovaa realiseerde in Goes een waterbesparing van 75 procent

Andere functies

In Nederland worden hockeyvelden veelal beregend met leidingwater, oppervlaktewater of grondwater. Maar leidingwater is duur, grondwater wordt schaarser en oppervlaktewater brengt risico op ziektes met zich mee. Met het systeem van Traas en Ovaa is het niet meer nodig om deze manieren van watergebruik toe te passen. Dat bespaart kosten, maar levert tevens voordelen op het gebied van gezondheid en milieu op. Zo is het gefilterde water gezond en veilig en loopt het geen kans op legionella. En een mooie bijkomstigheid: het systeem kan gebruikt worden voor andere doeleinden, zoals wateropslag voor bluswater, het vertraagd afvoeren van regenwater bij een hoosbui, of voor waterinfiltratie in het grondpakket. Projectleider Jacques Walhout

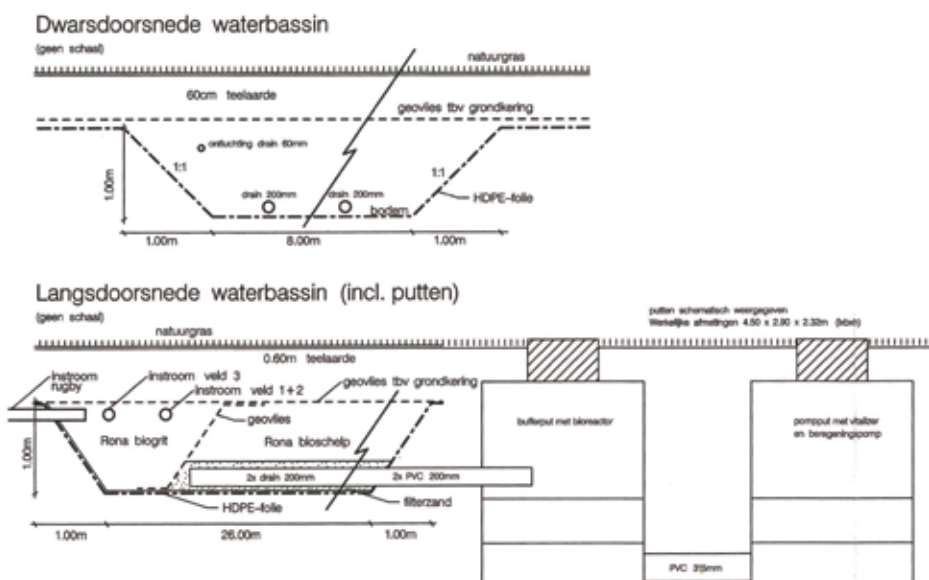
vertelt: 'De brandweer bijvoorbeeld maakt steeds meer gebruik van neveltechnieken om bluswater toe te passen. Maar het gebruik van bijvoorbeeld oppervlakte- of grondwater is niet risicoloos. Door de neveltechnieken wordt het waternevel ingeademd, terwijl het ziektekiemen kan bevatten. Door schoon water uit het systeem te gebruiken, kunnen deze problemen vermeden worden. Zo worden met het systeem meerdere vliegen in een klap geslagen.'

Milieuvriendelijk

De pilot in Goes leverde veel positieve reacties op. Walhout merkt op dat hockeyverenigingen enthousiast zijn over het systeem, maar terughoudend zijn in een daadwerkelijke aanschaf. Volgens hem komt dit doordat veel gemeenten de waterkosten van beregening op zich nemen. 'We praten allemaal over ecologie en duurzaamheid, totdat het geld kost. Zolang er in aanbestedingsprocedures nog veel op kosten gelet wordt, komen dit soort dingen niet aan bod,' vertelt Walhout. Zonde, vindt hij, en uiteindelijk zal de wal het schip keren.

Want wat Traas en Ovaa betreft, is dit het systeem van de toekomst. 'We zijn opgevoed met het idee dat er vanzelfsprekend altijd water voorhanden is. Als er veel regen valt, dan klagen we. Is er te weinig water, dan zie je dat er een verbod op het onttrekken van water van kracht wordt. Maar in de toekomst krijgen we met meer droogte te maken en zal leidingwater duurder worden. We moeten op een andere manier naar water, waterwinning en wateropslag gaan kijken.'

Met die kosten valt het volgens Walhout overigens best mee, vooral omdat er aan de andere zijde van de medaille op water wordt bespaard. 'Natuurlijk, net als andere investeringen kost dit systeem op de korte termijn geld. Maar op de langere termijn heb je er plezier van. De investering heb je in zeven jaar terugverdiend, terwijl het gehele systeem veel langer meegaat. Het filtermateriaal behoudt zo'n veertig jaar zijn functie. Daarna kan het materiaal zelfs nog gebruikt worden voor andere doeleinden.'

Traas en Ovaa Sport B.V.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5888

Lichtpunt in het Amsterdamse bos

Nieuwe LED verlichting stuwt HC Hurley naar de top

Avondwedstrijden bij de Amstelveense hockeyclub Hurley worden sinds het najaar van 2015 gespeeld onder ledlicht van AAA-LUX. Voor zowel de dames 1 als de heren 1 van de club werd het seizoen meteen een doorslaand sportief succes terwijl Hurley later dit jaar ook op financieel vlak zal gaan profiteren.

Hurley was een van de eerste hockeyverenigingen in Nederland die aanspraak maakte op de subsidie die het ministerie van Economische Zaken tegenwoordig ter beschikking stelt. De overheid probeert zo sportverenigingen te bewegen bij te dragen aan een verlaging van het energieverbruik, zodat Nederland de doelstellingen van het Klimaatakkoord kan halen. Sportclubs met dynamische ledsportveldenverlichting zijn verzekerd van goed licht dat, in tegenstelling tot conventionele verlichting, veel minder energie verbruikt. Het vervangen van conventionele armaturen door ledarmaturen die eveneens 500 lux produceren, levert een energiebesparing op die vergelijkbaar is met het 'verleiden' van 25 km straatverlichting. Bovendien kunnen, dankzij de dynamische aan-

sturing, aanvullende besparingen worden bereikt tijdens trainingen of wedstrijden van lagere teams zonder dat men concessies hoeft te doen aan de kwaliteit van het licht.

Omdat de subsidie beschikbaar was voor installaties die na 1 september 2015 zijn gedaan, mocht Hurley aanspraak maken op een bijdrage van de overheid. Dat betekende een besparing van 30% op de kosten voor het verlichtingsmateriaal. Nu hangen er 24 WS 200-armaturen van AAA-LUX rondom het veld. Tijdens wedstrijden van de eerste teams produceren die 500 lux licht.

De eerste stap

De installatie rondom het hoofdveld is de eerste stap. 'Deze zomer gaan we nog twee andere vel-

den voorzien van AAA-LUX-ledarmaturen,' zegt bestuurslid Mark Reinders. 'Wanneer ook die installatie is afgerond, worden alle armaturen aangesloten op een digitaal systeem waarmee we de veldverlichting nog beter en dynamisch kunnen aansturen.' Dankzij die dynamisch aansturing zal de energiebehoefte bij Hurley nog verder dalen. 'Gewone ledarmaturen verbruiken tot zo'n vijftig procent minder energie in vergelijking met conventionele armaturen,' legt AAA-LUX accountmanager Henry van Overbeek uit. 'AAA-LUX schrijft zelf de software voor de aansturing. Daardoor kunnen dezelfde armaturen een veld volgens verschillende lichtscenario's verlichten, zoals licht op wedstrijd-niveau of licht op trainingsniveau. In het laatste geval wordt de verlichting gedimd, waardoor

minder energie wordt verbruikt. De uniformiteit van de verlichting blijft echter gelijk. Spelers zullen nauwelijks iets van de aanpassing merken.' Van Overbeek merkt op dat met name hockeyverenigingen van die functionaliteit kunnen profiteren. 'Hockey is een van de weinige sporten waar het hoofdveld maximaal wordt benut zonder dat het noodzakelijk is dat de verlichting van wedstrijdniveau is. Wanneer de conventionele verlichting voor dat veld aan gaat, dan zal dat altijd op het maximale niveau zijn. Dankzij ledverlichting kunnen hockeyverenigingen het lichtniveau aanpassen, waardoor het energieverbruik op dat moment minder is.' Hoeveel die besparingen bij Hurley zullen zijn, zal nog moeten blijken. 'In theorie is het mogelijk dat de totale energiebehoefte van de veldverlichting daarmee zo'n zeventig procent daalt,' merkt Van Overbeek op. Een dergelijke besparing zal Hurley zeker goed uitkomen. 'De besparingen zijn essentieel voor de vereniging,' zegt Mark Reinders.

Bijdrage aan sportief succes

Zowel de dames 1 als heren 1 van Hurley hebben het seizoen 2015/2016 afgesloten met het beste resultaat van de afgelopen drie jaar. Simon Organ, coach van Hurley-heren 1 noemt z'n hoofdveld zelfs 'The house of pain', waar tegenstanders tot het uiterste worden gedreven. De verbeterde veldverlichting heeft daar zeker aan bijgedragen, zegt spits Luuk van Duren. 'Afgelopen seizoen hebben we verschillende avondwedstrijden gespeeld, waaronder toppers tegen Kampong en Oranje-Zwart. Beide wedstrijden hebben we gewonnen.' Een van de grootste voordelen die Van Duren heeft gemerkt, is het betere zicht bij hoge ballen. 'In het verleden kwam het wel eens voor dat ik werd

verblind bij een hoge bal. Daar heb ik, sinds de installatie van de ledarmaturen, geen last meer van gehad.' Verdediger Andrew Eversden roemt vooral het feit dat kleine details beter zichtbaar zijn. 'Dat stelt me in staat om een fractie van een seconde sneller te reageren, wat voldoende kan zijn om de bal te onderscheppen.' Als voorbeeld wijst Eversden op eventuele verwarring bij tenues die qua kleur veel overeenkomen met dat van Hurley. 'Het tenue van hockeyclub Amsterdam is volledig wit, terwijl dat van ons half wit en half blauw is. Ik merk nu dat het veel eenvoudiger is om de spelers te onderscheiden. Als verdediger probeer ik altijd met m'n ene oog de man met de bal te volgen, terwijl m'n andere oog focust op mijn directe tegenstander. Dat was in het verleden wel eens lastig wanneer de bal snel rondging. Nu heb ik daar veel minder problemen mee.' Voor Eversden is de ledverlichting bij Hurley niet z'n eerste ervaring met de nieuwste generatie sportveldenverlichting. 'Toen ik vorig jaar een aantal wedstrijden meespeelde in de Engelse competitie, werden we uitgenodigd voor een oefenwedstrijd ter gelegenheid van de opening van een vernieuwd hockeycomplex in Taunton-Vale. Die hockeyclub had een nieuw kunstgrasveld gekregen dat eveneens verlicht werd met ledverlichting. Daarmee waren zij de eerste in Engeland.' Dat dat veld eveneens met ledarmaturen van AAA-LUX is verlicht, verbaast Eversden niet. 'Ik stond er toen al van te kijken hoe fantastisch het licht was en dat ervaar ik nu bij Hurley opnieuw.' De installatie in Taunton-Vale is in Engeland voor veel verenigingen de aanleiding geweest om eveneens over te stappen op ledverlichting.

Geen onderbreking

De installaties bij Hurley worden uitgevoerd door OVI Enschede, een gecertificeerde partner van AAA-LUX. 'Goede partners zijn erg belangrijk voor AAA-LUX,' zegt Henry van Overbeek. 'Zij kennen verenigingen vaak al erg lang en kunnen de club het beste over de mogelijkheden informeren.' Het goed informeren van sportverenigingen vergt veel kennis en kunde van de installateur. AAA-LUX werkt daarom nadrukkelijk samen met een select gezelschap van gecertificeerde partners die uitvoerig zijn getraind en die continu worden voorzien van de laatste informatie. 'Het goed installeren van ledarmaturen vergt veel kennis en kunde,' aldus Van Overbeek. 'Het is onmogelijk om in één dag de hockeyveldverlichting te vervangen, maar omdat de ledarmaturen van AAA-LUX aangesloten kunnen worden op dezelfde infrastructuur, konden de velden 's avonds echter gewoon worden verlicht met een combinatie van conventionele en ledarmaturen. De overgebleven conventionele armaturen hebben we de dag erop vervangen.' De activiteiten bij Hurley hebben dus geen hinder ondervonden. 'Dat is belangrijk. Hurley is een van de grootste clubs van ons land. We hebben veel teams die trainen. Daarnaast worden onze velden ook gebruikt voor bedrijvencompetities,' zegt Mark Reinders namens de club. Hurley haalt dus echt het maximale voordeel uit haar veldcapaciteit. Financieel gezien zal de club daar later dit jaar zeker van profiteren. En ook maximaal profijt op sportief vlak lijkt slechts een kwestie van tijd.

Door het licht te dimmen verbruikt Hurley minder energie wanneer het hoofdveld wordt gebruikt voor avondtrainingen.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5889

V.l.n.r.: Peter den Hollander, bestuurslid accommodatiezaken HC Xenios; Roelof Hol, voorzitter LHC Roomburg; Louis Hassink, accommodatiebeheerder Hockeyclub Nieuwkoop; Thijs van Lierop, adviseur Kybys; Jenneke Vis-Maters, voorzitter Dordrechtse Mixed Hockeyclub (DMHC); Giorgio Norbiato, bestuurslid accommodatiezaken HC Xenios en Henk Hilberts, voorzitter Zandvoortsche Hockey Club.

Markt heeft behoefte aan meer transparantie als het gaat om prijzen voor hockeyconstructies

De mip en de mop van watervelden is vaak gunstiger dan die van semiwatervelden

De hockeywereld heeft traditioneel een veel grotere input bij aanleg en onderhoud van velden dan de voetbalwereld. Volgens sommigen hangt dat sterk samen met de kwaliteit van bestuurders. Anderen duiden vooral op het aspect dat de gemeente, als belangrijkste investeerder in sport, de portemonnee vaak angstvallig dichthoudt als het om hockey gaat.

Auteur: Hein van Iersel

5 min. leestijd

Een goede shockpad is
mogelijk tegen ongeveer 5
tot 6 euro per meter.
Een e-layer kost gauw het
dubbele

Een perfect voorbeeld daarvan toont onze gastheer Louis Hassink. Als de uitgenodigde hockeybestuurders voor aanvang van het symposium even rondkijken op het complex van HC Nieuwkoop en vragen wat de gemeente heeft bijgedragen aan het geheel, is zijn antwoord even kort als krachtig: 'Helemaal niets. Dit gebouw hebben we helemaal zelf gebouwd. Totale stichtingskosten 280.000 euro, exclusief de installaties en afwerking à 80.000 euro. En ook de komende vervanging van het hoofdveld komt helemaal op het conto van de kas van de vereniging.'

Zelfwerkzaamheid is natuurlijk een prachtig iets, maar heeft natuurlijk ook een keerzijde en Hassink is de eerste om dat in te zien. 'Onze begroting draait voor het grootste deel om vastgoed en velden. Veel geld voor andere zaken blijft er niet over.' Toch blijft HC Nieuwkoop met haar contributie onder de 300 euro duidelijk onder de benchmark van de aanwezige clubs. En dat blijft knap met een totaal ledenaantal van ongeveer driehonderd hockeyers.

De andere aanwezige clubs zijn, gelukkig voor hen, gevestigd in gemeenten waar de gemeentelijke afdeling Sport iets toeschietelijker is. Maar dat neemt niet weg dat er nog voldoende te wensen overblijft. Alle clubs die zijn uitgenodigd voor de masterclass, die wordt voorgezeten door Thijs van Lierop van adviseur Kybys, zijn geselecteerd vanwege het feit dat de club binnen niet al te lange termijn een of meerdere velden moet renoveren. De alles overstijgende vraag daarbij is: in welk type veld moet mijn club investeren en wat zijn de voor-

en nadelen van de verschillende systemen? Ik hoor de discussie tussen de hockeybestuurders aan en probeer een rode draad te zoeken met de vraag: 'Gaan zandvelden binnen niet al te korte termijn verdwijnen?'

'Nee,' aldus Hassink van gastheerclub Nieuwkoop. 'Het klopt dat veel verenigingen hopen op een waterveld. En daardoor lijkt het misschien dat zandvelden uit de gratie raken. Ik denk persoonlijk eerder dat semiwatervelden zullen verdwijnen. De mip (meerjaren-investeringsplanning) en de mop (meerjaren-onderhoudsplanning) van dit soort velden wordt steeds ongunstiger in vergelijking

Het forum **Aspecten rondom bouw, selectie en onderhoud van een hockeyveld** werd gehouden op 27 mei in het clubhuis van Hockeyclub Nieuwkoop in Nieuwkoop. Louis Hassink was als accommodatiebeheerder van Hockeyclub Nieuwkoop onze gastheer.

Andere aanwezigen waren:

- Giorgio Norbiato, bestuurslid accommodatiezaken HC Xenios
- Henk Hilberts, voorzitter Zandvoortsche Hockey Club
- Jenneke Vis-Maters, voorzitter Dordrechtse Mixed Hockeyclub (DMHC)
- Louis Hassink, accommodatiebeheerder Hockeyclub Nieuwkoop
- Peter den Hollander, bestuurslid accommodatiezaken HC Xenios
- Roelof Hol, voorzitter LHC Roomburg
- Thijs van Lierop, adviseur Kybys

Roelof Hol

Peter den Hollander

Henk Hilberts

met die van watervelden. Het prijsverschil tussen watervelden en semiwatervelden wordt relatief gezien steeds kleiner. En het is algemeen bekend dat het uitermate lastig is om semiwatervelden goed te onderhouden.'

Zelfwerkzaamheid is natuurlijk een prachtig iets, maar heeft natuurlijk ook een keerzijde

Thijs van Lierop van Kybys herkent dat verhaal en bevestigt wat Hassink zegt: 'Vooral bij semiwatervelden is het cruciaal dat het onderhoud goed wordt uitgevoerd. Sta je eenmaal op achterstand, dan is het bijna onmogelijk om een veld weer in topconditie te krijgen, omdat het zo lastig is de vervuiling te verwijderen.'

Belangrijk aspect bij watervelden is dat deze goedkoper worden door de introductie van goede en goedkope shockpads die kunnen worden ingezet als vervanging van de veel duurdere e-layers. Een e-layer mag volgens Van Lierop kwalitatief

niet echt vergeleken worden met een shockpad. Maar met de huidige generatie shockpads, die grosso modo de helft van de prijs van een e-layer bedraagt, zijn wel prima resultaten te boeken. Een goede shockpad is mogelijk tegen ongeveer 6 tot 7 euro per meter. Een e-layer kost al gauw het dubbele. Op een volledig veld scheelt dat al snel 20.000 euro.

Geld

De heren en dame discussiëren snel en enthousiast over het onderwerp dat hen bindt: de vervanging en het beheer van hun hockeyvelden. Echt geanimeerd wordt de discussie pas wanneer het

Giorgio Norbiato

gaat over de prijs van velden. De bestuurders zijn unaniem van mening dat de markt behoefte zou hebben aan meer transparantie als het gaat om prijsvorming. Peter den Hollander van de commissie die de verhuizing van Xenios in Amsterdam voorbereidt: 'Wanneer je op een beurs rondloopt en je praat met een fabrikant van kunstgras over prijzen, krijg je eigenlijk nooit duidelijkheid. Er wordt wat met tonnen gegoocheld, maar op zó'n manier dat je nog niets wijzer bent.'

De andere aanwezigen tijdens de masterclass zijn het daarmee eens. Henk Hilberts, voorzitter van de Zandvoortsche Hockey Club voegt eraan toe dat, hoewel hij zeer gelukkig is met de inspanningen van de hockeybond, deze op dit gebied wel beter

Jenneke Vis

Louis Hassink

zou kunnen ondersteunen.

Giorgio Norbiato: 'Er wordt "vier ton" geroepen, maar je moet zelf maar uitzoeken wat daar allemaal bij inbegrepen is. Ballenvangers, hekken, et cetera. Daar heb je dus eigenlijk niets aan.' Ook deskundige van Lierop herkent het beeld en heeft er zelfs een verklaring voor. 'Wanneer je echt een veld in opdracht te geven hebt, krijg je snel genoeg een offerte. Wanneer je alleen maar op de achtergrond actief bent of mee financiert met de gemeente, zullen aannemers zeer terughoudend zijn met het verstrekken van prijzen, omdat ze dan in conflict komen met de gemeente. Die zal bang zijn dat haar onderhandelingspositie wordt ondergraven.'

Semiwater

Het verhaal van Jenneke Vis-Maters, voorzitter van de Dordrechtse Mixed Hockeyclub en de enige vrouw in het groepje van hockeybestuurders, is redelijk symptomatisch. Het nieuwe veld van DMHC is op dit moment in aanbesteding en de gemeente is bereid gevonden om een semiwaterveld te financieren. Alles wat de club daarbuiten wil, zal deze zelf moeten financieren. De Dordrechtse club wil een waterveld en zal dus met het verschil op de propen moeten komen. Het verschil bedraagt volgens de voorzitter ongeveer 50.000 euro.

Roelof Hol, die zichzelf voorstelt als voorzitter van de enige Leidse hockeyclub geeft aan hoe belang-

Thijs van Lierop

Als vereniging ben je daarnaast ook te kwetsbaar, te klein en te onervaren om te experimenteren met je veld

rijk dit soort keuzeprocessen zijn. 'Wanneer je een keuze maakt voor een bepaald type veld of onderbouw, heeft dat enorme gevolgen voor de rest van jouw proces. Het is een integrale keuze.'

Hol vervolgt: 'Als vereniging ben je daarnaast ook te kwetsbaar, te klein en te onervaren om te experimenteren met je veld. Je kunt je eenvoudig niet permitteren om met de foute keuze te worden opgezadeld.'

Gemeente

Het gezelschap is over het algemeen zeer content met de inspanningen van de hockeybond. Ook over de rol en het optreden van de gemeente is men over het algemeen zeer gelukkig. Henk Hilberts: 'Zandvoort is natuurlijk een kleine gemeente en je kunt merken dat niet alle kennis aanwezig is, maar over het algemeen is de instelling goed en hebben ze het beste met ons, als hockeyclub, voor.'

Peter den Hollander is een tikje kritischer over zijn gemeente en vraagt zich af of zij wel goede onderhandelaren zijn.

Thijs van Lierop helpt hem uit die droom: 'Door de manier van aanbesteden zit dat wel snor.' Gastheer Hassink pepert Den Hollander nog even in dat hij in zijn handen mag knijpen met zo'n gemeente. 'Jullie zitten in Amsterdam in een walhalla, als je ziet wat jullie krijgen in vergelijking met ons.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5890

PROGRASS
Professional Grass Service

PROGRASS
Academy

Gras, daar zijn wij goed in!

VOETBAL | KORFBAL | TENNIS | HANDBAL | BASKETBAL | BADMINTON | MIDGETGOLF | RUGBY | HOCKEY | VOLLEYBAL

PLUIM &
SPORTS bv

WWW.PLUIMSPORTS.NL

TENNISbouw
nederland b.v.

WWW.TENNISBOUW.NL

PARTNER IN HET: ONTWERPEN | ADVISEREN | BEGELEIDEN | AANLEGGEN EN RENOVEREN VAN DIVERSE TYPE TENNISBANEN
ONDERHOUD VAN TENNISBANEN | LEVERING VAN INRICHTINGSMATERIALEN

Diepertseweg 40 5424 TA Elsendorp T 0492 - 35 91 11 F 0492 - 35 91 07
E info@pluimentsports.nl I www.pluimentsports.nl E info@tennisbouw.nl I www.tennisbouw.nl

Voor hockeyvereniging MHC Forescate uit het Zuid-Hollandse Voorschoten vervangt Polytan maar liefst drie van de vier velden. Voor het bedrijf een mooie kans om haar gevestigde positie ook op de Nederlandse markt te brengen, vertelt Rutger Schuijffel van Polytan.

Poligras Platinum CoolPlus-veld bij Bisham Abbey National Sports Centre.

MHC Forescate heeft primeur met 'Olympisch veld'

Polytan realiseert drie verschillende velden, waarvan één gelijkwaardig aan dat van Rio

De van oorsprong Duitse firma Polytan GmbH heeft een bewezen reputatie op het gebied van sportvelden. Hoewel het eerder al meewerkte aan enkele Nederlandse projecten, zette het bedrijf eind vorig jaar officieel voet op Nederlandse bodem. Nu wil het de hockeymarkt kennis laten maken met de hoogwaardige Duitse kwaliteit die het biedt, vertelt Rutger Schuijffel, Business Manager bij Polytan. Over dat voornemen laat het bedrijf geen gras groeien, want een van de eerste projecten betreft er een van grote omvang. MHC Forescate heeft momenteel één waterveld en drie zandvelden. Drie van deze velden worden binnenkort vervangen.

'Bij de aanvang van het project zeiden we: we zoeken geen partij die alleen velden aanlegt, maar een partij die samen met ons een langlopend project draait', vertelt verenigingsmanager Ad de Gruiter. 'Na uitgebreid vooronderzoek naar collega-clubs en aanbieders kozen we voor Polytan. Met hen hebben we afspraken gemaakt voor het onderhoud in de komende jaren.' De Gruiter spreekt van een win-win situatie: de club wordt voorzien van gedegen velden met weinig onderling verschil in speelbeleving. Voor Polytan is het een mooie showcase om de verscheidenheid uit het portfolio te presenteren.

Rio de Janeiro

Voor het hoofdveld, waar veel eerste teams op spelen, kiest MHC Forescate voor een ontwikkeling die 'vers van de pers' komt: een Poligras Platinum CoolPlus, gelijkwaardig aan het veld dat Polytan realiseerde voor de Olympische spelen in Rio de Janeiro. Schuijffel: 'Het enige verschil met het veld in Rio is dat dit veld wordt uitgevoerd in twee tinten groen in plaats van blauw. Daarnaast wordt de grasvezel in een lengte van dertien millimeter uitgevoerd, twee millimeter langer dan de Braziliaanse variant, zodat het aan de Nederlandse eisen voldoet.' Op veld twee legt Polytan haar befaamde Poligras MegaCoolPlus aan. Dit waterveld is nagenoeg gelijk aan het hoofdveld, vertelt De Gruiter, maar met iets minder steken. Op het derde veld komt Poligras Terra Coolplus, een variant die qua speleigenschappen dicht tegen een waterveld aan zit.

Het hoofdveld wordt voorzien van een zogenaamd ET-decke. Dit is een elastische laag E-layer gemixt met steenslag, die de technische eigenschappen van beide combineert. De mat is uitgevoerd in een monofilament-vezel met een toevoeging die de vezel doet krullen, wat resulteert in extra sterkte en slijtvastheid. De vezels zijn verankerd in een dikke backing die bestaat uit drie lagen. Dit zorgt voor extra stevigheid en speelbestendigheid. De Gruiter vertelt dat de club consistent onderhoud uitvoert

en snel anticipeert op bijvoorbeeld weersomstandigheden. Dat draagt bij aan het feit dat de velden van de club lang meegaan. Met goed onderhoud en de matten van Polytan hoopt de club er weer lang tegenaan te kunnen.

De verenigingsmanager kijkt uit naar de samenwerking met de in Nederland nog relatief onbekende, maar in het buitenland geprezen Polytan. 'Zij hebben velden verzorgd voor diverse Olympische Spelen, waaronder Rio, en de Duitse Bundesliga. Dan kan het toch bijna niet anders dan dat het goed uitpakt.' Eind juni is het contract officieel getekend. Als alles volgens plan verloopt, wordt het sportpark in Voorschoten medio augustus opgesierd door drie fonkelnieuwe velden.

polytan

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5898

Beregening is een wezenlijk onderdeel van de bespeelbaarheid

Jan Coppens vertelt over de laatste ontwikkelingen in beregeningsland

Ontwikkelingen binnen de sportveldensector volgen elkaar in rap tempo op. Zo ook binnen beregening van (hockey)velden, een thema dat met klimaatverandering en toenemende warme en natte periodes alleen maar actueler lijkt te worden. Jan Coppens van Smits Beregening uit Veldhoven vertelt over de laatste ontwikkelingen.

‘De laatste jaren zijn bijna alle nieuw aangelegde kunstgrasvelden voor hockey zogenaamde volwaterelden, wat betekent dat de velden altijd van een automatische beregening moeten worden voorzien. Een zogenaamd semi-waterveld kan ook zonder beregening volstaan, maar wordt in veel gevallen toch voorzien van een beregening. Wat vaak onbesproken blijft is de hoeveelheid water, die beregend moet worden om het veld optimaal te krijgen voor een wedstrijd. Helaas wordt een beregening vaak als sluitpost gezien. Bij deze velden is het echter van levensbelang om het veld optimaal aan de speltechnische eisen te laten voldoen.’

De vraag die dit oproept: Wat moeten hier de uitgangspunten zijn? Hoeveel moet er nu daadwerkelijk beregend worden en, nog belangrijker: in hoeveel tijd moet dit gebeuren? ‘Hier worden in veel bestekken geen eisen aan gesteld, terwijl het

een wezenlijk onderdeel is van de bespeelbaarheid van het veld. Als men twee millimeter in de rust van de wedstrijd moet beregenen en de installatie doet daar twintig minuten over, dan zal elke scheidsrechter dit afkeuren. Als het slechts één millimeter hoeft te zijn, dan zal met dezelfde installatie tien minuten nodig zijn om dit te realiseren. Dit zou dan net in de rust van de wedstrijd passen. Maar wie zegt nou hoeveel het moet zijn?’

Goede waterverdeling

‘Doordat dit niet duidelijk is krijg je vaak grote verschillen in de uiteindelijk gerealiseerde installaties. Ook is er regelmatig een discussie of er zes of acht sproeiers op een veld moeten staan om een goede verdeling te krijgen. De gedachte hierbij is vaak: hoe meer sproeiers, des te beter de verdeling. Dat klopt in de meeste gevallen ook, maar ook geldt: hoe meer sproeiers hoe meer beregeningstijd. Een sproeier heeft namelijk een bepaalde tijd nodig

om zijn halve of kwart cirkel te beregenen. Krijgt de sproeier die tijd niet, omdat de rust anders te lang wordt, dan hoef je het ook niet meer over een goede verdeling te hebben. Dat is namelijk niet mogelijk als delen van de sproeicirkel niet beregend worden. De rotatiesnelheid van een sproeier kan sneller gezet worden, maar als men deze te snel maakt, wordt de straal gebogen en zal de sproeier zijn werpwijdte niet meer halen. Dit is natuurlijk ook niet goed voor de verdeling.’

‘Een systeem dat de sproeiers achter elkaar laat starten wanneer de volledige sproeicirkel is afgewerkt, is het Perrot VP 3-systeem met sector scout. Wat betreft verdeling weet je hiermee zeker dat alle cirkels goed beregend zijn en je geen overbodige overlapping hebt. Een beregeningsbeurt hiermee heeft dan ook altijd dezelfde tijd nodig. De manier om deze te verlengen of te verkorten is de rotatiesnelheid of de sproeicirkels van de sproeiers te veranderen. Deze systemen worden steeds vaker

Jan Coppens

geïnstalleerd en voldoen goed.'

'Wat ons betreft is een installatie met een capaciteit van 60m³/uur en met vijf bar op de sproeiers het uitgangspunt om op watervelden een goede beregening te realiseren. Op een park waar men meerdere velden tegelijk wil beregenen, dient een veelvoud van deze capaciteit aanwezig te zijn. Ook kan men de speeltijden op de verschillende velden achter elkaar laten vallen, zodat een enkele pompinstallatie kan volstaan. Ook vinden wij dat men altijd met pe-leidingen om de velden moet werken, helaas worden er ook nog pvc-leidingen voorgeschreven. Iedereen in de markt weet nu toch wel dat pvc-leidingen niet zolang mee gaan als pe-leidingen en dat er bij een breuk in de lei-

ding grote schades kunnen ontstaan aan de velden en bestratingen. Ook al zou dit na tien jaar pas gebeuren, het blijft vervelend.'

Gebruik zuiver water

'Omdat we geen verkleuring op of rondom de velden willen, wordt voor de beregening zuiver water gebruikt. Verkleuring wordt meestal veroorzaakt door ijzer, mangaan of kalk in het water. Het water wordt dan ook veelal ter plekke behandeld om verkleuring te voorkomen. Uiteraard vergt dit ook een investering en vaak ook onderhoud. Zodoende komt aan elke sproeibeurt een kostenplaatje te hangen. Het is daarom ook belangrijk om voldoende, maar niet overmatig te beregenen. Overmatig beregenen brengt niet alleen extra kosten met zich mee, men creëert zelf ook nog een extra probleem, namelijk algengroei in de kunstgrasmat. Niet dat die er anders niet zou komen, maar als het veld nooit opdroogt gaat de groei van algen ongestoord door.'

Voorkom overmatig beregenen

'Nog steeds zien we op sportparken een drukknop zitten waar iedereen op kan drukken zodra men vindt dat het veld beregend moet worden. Dit gebeurt dan ook vaak, al is het maar uit gewoonte. De drukknop vervangen door een sleutel-schakelaar is vaak al een hele verbetering, maar als de sleutel te vaak gekopieerd wordt krijg je weer hetzelfde probleem. Om dit een halt toe te roe-

pen kunnen we een PLC-besturing toepassen die, ondanks een drukknop, slechts een vooraf ingesteld aantal beurten per veld per dag toestaat. Dit aantal kan dan slecht door de beheerder overruled worden in speciale gevallen.'

'Ook kan men met ISS-systeem de besturing reguleren, de beheerder kan in het programma verschillende lagen aanbrengen en daarin mensen autoriseren om middels een app op zijn smartphone de beregening op een bepaald of op meerdere velden aan te sturen. Ook kan de beheerder via een log-systeem kijken wie er op de juiste manier gebruik maakt van het beregeningsysteem en wie niet. Dit maakt dat er veel bewuster omgegaan wordt met de beregening dan voorheen. Bovendien wordt er aanmerkelijk minder water gebruikt. We hebben deze systemen nu twee jaar in ons programma en de ervaringen zijn goed.'

Uitdaging voor de toekomst

En een uitdaging voor de toekomst voor Smits zelf? Coppens: 'Een vochtmeting in de mat te creëren waarop de beregening gestuurd kan worden. Het probleem hierbij is onder andere de meest representatieve plaats in het veld en het schakelmoment van de sensor te vinden en hoe om te gaan met vervuiling van de mat en sensor. Maar uiteindelijk komt ook hier een oplossing voor.'

Familiebedrijf Smits Leading Water Solutions startte met de aanleg van systemen in de jaren zestig en heeft sinds die tijd vele marktontwikkelingen meegemaakt. Zelf introduceerde het vorig jaar SSI, een maximaal 24 stations web-based automaat waarmee de beregening op afstand kan worden beheerd, via app of pc.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5903

Heeft u het licht al gezien?

Ledlicht brengt hockey naar een hoger niveau

Hockeyverenigingen hebben de reputatie vooruitstrevend te zijn. Toch waren het juist de voetbal- en tennisverenigingen die begin dit jaar massaal insprongen op een nieuwe subsidie die moet helpen energiebesparingen binnen de club te realiseren. De kwaliteit van de moderne led-armaturen staat buiten kijf en juist hockeyverenigingen zouden daarvan kunnen profiteren. Waar moet u volgend jaar op letten?

Auteur: Guy Oldenkotte

Sportverenigingen in Nederland hadden vanaf 1 januari dit jaar de mogelijkheid subsidie te krijgen voor investeringen in energiebesparende en duurzame energiemaatregelen. De subsidie was een vervanger voor de ecotaks, het belastingvoordeel op verbruikte energie dat sinds dit jaar is komen te vervallen. Behalve ventilatie-, verwarmings- en warmteterugwinsystemen, warmtepompen, nieuwe boilers en zonnepanelen was de subsidie

ook beschikbaar voor de aanschaf van ledverlichting. Medio mei werd bekend dat de pot voor 2016 op was. Volgens de coördinator, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), hadden ruim zevenhonderd sportverenigingen, -stichtingen en intermediairs een aanvraag ingediend. Door het grote aantal aanvragen was het budget van 6 miljoen euro voor dit jaar in mei al vergeven.

De meeste subsidieaanvragen kwamen binnen voor zonnepanelen voor elektriciteitsopwekking. Led-sportveldenverlichting was een goede tweede. Niels Waterschoot van Philips is niet verbaasd over de grote belangstelling voor de subsidie. 'Er is veel behoefte voor verduurzaming in de sportwereld. Wanneer men nu investeert in goede led-sportveldverlichting, dan kan men daar 20 tot 25 jaar van profiteren. Afhankelijk van het

5 min. leestijd

Voor clubs is zo'n korte terugverdientijd nauwelijks haalbaar, gezien het beperkt aantal uren per jaar dat zij de veldverlichting gebruiken

aantal branduren per jaar kan de investering vaak al binnen vijf tot tien jaar worden terugverdiend. Ledverlichting voor sport mag dan relatief jong zijn, bij Philips beschikken we over zoveel kennis over led-technologie in andere industrieën, dat wij deze berekening wel kunnen en mogen maken.' Uit de cijfers van de RVO blijkt echter ook dat hockeyverenigingen de kleinste groep vormen binnen het aantal sportverenigingen dat subsidie aanvraag. Na voetbalverenigingen waren het vooral de tennisverenigingen die van de subsidie wilden profiteren. Marketing- en salesmanager van AAA-LUX, Michel van Dooren, vindt dat opmerkelijk. 'Met name hockey vereist goede verlichting omdat de kleine bal moeilijk zichtbaar is en snel rond gaat, terwijl spelers continu bewegen. Daarom is het belangrijk dat spelers alles goed kunnen onderscheiden en kunnen volgen, zodat ze kunnen anticiperen en snel beslissingen kunnen nemen.' Volgens Van Dooren kunnen vooral hockeyverenigingen profiteren van de mogelijkheden die dynamisch ledlicht, licht dat je kunt dimmen, biedt. 'Hoe hoger het lichtniveau, hoe meer dimpotentie er is. Dat stelt de vereniging

in staat om de terugverdientijd te verkorten door, bijvoorbeeld, verschillende lichtscenario's te gebruiken voor trainingen, half veld, strafcornertrainingen, enzovoort. Hockeyverenigingen profiteren daar meer van dan voetbalverenigingen of tennisverenigingen.' Zowel Waterschoot als Van Dooren merken op dat led-technologie tegenwoordig dusdanig verfijnd is, dat die in staat is om aan de hoogste verlichtingseisen voor hockey te voldoen, inclusief aan de verlichtingseisen voor wedstrijden die op televisie worden uitgezonden. 'AAA-LUX slaagde er al in 2011 in om een led-armatuur te produceren dat volgens testinstituut Kiwa Isa Sport voldeed aan de hoogste verlichtingseisen voor hockey,' zegt Van Dooren. Onze nieuwste armaturen kunnen hockeyvelden volgens de norm verlichten, terwijl ze zeker zo'n vijftig procent minder energie consumeren. De lichtkwaliteit is dusdanig goed, dat ons in 2013 door de internationale hockeyfederatie (FIH) verzocht werd om de Europese hockeykampioenschappen te verlichten. Dat kreeg vorig jaar een vervolg toen we de World Hockey League-wedstrijden in België eveneens met led-armaturen

van AAA-LUX mochten verlichten.' Van Dooren wijst erop dat dit de eerste grote evenementen wereldwijd waren die verlicht werden met led.

Heb kennis van zaken

De kwaliteit van de led-armaturen en het licht dat ze produceren, neemt steeds verder toe. Maar ook het aantal spelers op de markt groeit. Het aantal leveranciers en de hoeveelheid beschikbare informatie maken het lastig voor een vereniging om de juiste keuze te maken. 'Het ontbreekt bij de verenigingen vaak aan de specifieke kennis op het gebied van verlichting,' zo ervaart Niels Waterschoot. 'Dat maakt het nemen van de juiste beslissing lastig.' Ook Van Dooren merkt regelmatig dat verenigingen niet weten waar ze op moeten letten. 'Om die reden hebben we eind vorig jaar meegewerkt aan het boekje Led-verlichting in de schijnwerpers. In dat boekje worden de belangrijkste aspecten van de subsidie en led-sportveldenverlichting besproken.'

Ook de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV) heeft vorig jaar stappen gezet die kopers kunnen helpen de juiste keuze te maken. Zo introduceerde de NSVV eind vorig jaar een Gedragscode lichtberekeningen voor de lichtbranche. Ondertekenaars van de code garanderen dat zij gebruikmaken van een gedegen methode om lichtberekeningen te maken die beargumenteerd en onderbouwd zijn. Dergelijke lichtberekeningen vormen de basis van goede sportveldverlichting. Inmiddels hebben zo'n 45 fabrikanten, installateurs, consultants en adviseurs de gedragscode ondertekend. Allen hebben een template voor deze berekeningen ontvangen, zodat kopers van led-verlichting beter in staat zijn om lichtberekeningen onderling te vergelijken. 'De gedragscode moet ervoor zorgen dat het duidelijk is voor kopers wat ze zullen krijgen,' zegt Boudewijn Lie namens de stichting. 'Het moet de incidenten uitbannen waarbij verenigingen vage offertes krijgen waarin nauwelijks leesbare grafieken voorkomen of waarin essentiële gegevens ontbreken.' Met name de gemiddelde waarde en gelijkmatigheid van het licht zijn belangrijk om de juiste keuze te maken. Lie wijst erop dat verenigingen er altijd verstandig aan doen om meerdere offertes op te vragen, zodat de verschillende aanbiedingen onderling kunnen worden vergeleken. 'Uiteindelijk draait het om de kwaliteit van de verlichting op de grond,' stelt Michel van Dooren van AAA-LUX. 'Goed ledlicht verlicht het veld zeer gelijkmatig en zonder vlekken.' Niels Waterschoot van Philips voegt daaraan toe dat de meeste leveranciers dat

bij de oplevering wel weten te bereiken, 'maar het is de kunst om die kwaliteit ook de vele jaren daarna te kunnen continueren.' Zowel Van Dooren als Waterschoot raden verenigingen daarom aan te letten op de ervaring van de fabrikant van de armatuur en de partij die het installeert. 'Je moet vraagtekens zetten bij fabrikanten of installateurs die jarenlange garanties durven te geven, terwijl ze pas sinds kort op de markt opereren,' zegt Waterschoot daarover. Michel van Dooren merkt op dat ledlicht in dat opzicht minder vergevend is. 'Led-armaturen zijn aan de ene kant heel vergevend: wanneer een ledje of ledbalkje het niet doet, dan produceren de andere ledjes of ledbalkjes nog voldoende licht, waar een

conventionele lamp het juist helemaal niet doet. Aan de andere kant: een armatuur waarvoor een of meerdere inferieure componenten zijn gebruikt, zal veel sneller gebreken gaan vertonen die lastig te verhelpen zijn. In zo'n geval dient men al snel zo'n armatuur in z'n geheel te vervangen.' Volgens Niels Waterschoot van Philips kenmerken goede led-armaturen zich door een robuust design, een goed en gelijkmatig lichtbeeld, een goede warmtehuishouding in de armatuur en de eenvoud waarmee onderdelen uitgewisseld kunnen worden. 'Ook geven led-armaturen minder strooilicht, dat vaak wordt gezien als lichtvervuiling.' Michel van Dooren voegt daaraan toe dat het belangrijk is dat de led-armatuur beschikt over een zogenaamd LM-79-certificaat. Ook de overheid stelt dat als eis bij het verstrekken van subsidie. 'Dat certificaat wordt alleen afgegeven door een erkend test-instituut, wanneer is aangetoond dat het lumen per wattverhouding van de armatuur binnen de internationaal geaccepteerde grenzen ligt.'

Er is veel behoefte voor verduurzaming in de sportwereld

Financieel aantrekkelijk?

Afgaande op de informatie van Philips en AAA-LUX zal het dus aan de kwaliteit van het ledlicht en de armaturen niet liggen. Maar aan de overstap op ledlicht zijn ook kosten verbonden. 'Zonder de subsidie zou het met name voor verenigingen waarvan de verlichting niet onmiddellijk vervangen dient te worden, een forse investering zijn,' erkent Boudewijn Lie van de NSVV. Hij is echter van mening dat clubs daarbij vaak een te hoog aantal branduren gebruiken. 'Bij het berekenen van hun terugverdientijd gaan verenigingen nog vaak uit van een onrealistisch aantal branduren. In de industrie wil men bijvoorbeeld een terugverdientijd van maximaal vijf jaar. Anders vinden ze het de investering niet waard.

De kwaliteit van de led-armaturen en het licht dat ze produceren, neemt steeds verder toe

Niels Waterschoot

Boudewijn Lie

Voor clubs is zo'n korte terugverdientijd nauwelijks haalbaar, gezien het beperkt aantal uren per jaar dat zij de veldverlichting gebruiken. Sportclubs hebben echter ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid en kunnen daardoor ook een langere terugverdientijd verantwoorden tegenover hun leden.' Mark Laponder, eveneens van de NSVV, is echter minder terughoudend, zeker wanneer de investeringskosten buiten beschouwing worden gelaten. 'Led! Mits voldaan kan worden aan de normen die gelden voor sportverlichting! De norm is het minimale handvat voor een goede verlichting voor de sporters.'

Voor 2016 is de subsidie dus inmiddels helemaal vergeven. Later dit jaar zal bekend worden hoeveel de pot vanaf 2 januari 2017 zal bevatten. Als het aan Michel van Dooren van AAA-LUX ligt, hoeven verenigingen die dit jaar de boot hebben gemist, echter niet zo lang te wachten. 'AAA-LUX heeft een samenwerkingsovereenkomst met lease-maatschappij LEDsEnable. Hockeyverenigingen,

maar ook andere sportverenigingen, kunnen bij hen terecht om led-armaturen te leasen.' Waar de subsidie maximaal 30% van de subsidiabele kosten zou bedragen, zou zo'n leaseconstructie nog wel eens interessanter kunnen zijn.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5891

GRAS GROEN
ADVIES RECREATIE
SPORT

KWALITEITS VERBETERING SPORTVELD?

WIJ REGISSEREN
UW SPORT
ACCOMMODATIE
IN TOP CONDITIE

GRAS ADVIES IS
ONDERDEEL VAN **dag.nl**
dagelijkse media

074 2020 258
www.grasadvies.nl

smits
LEADING WATER SOLUTIONS

www.smitsveldhoven.nl

Met name hockeyclubs kunnen veel besparingen bereiken dankzij ledlicht

Sallandse United en ActGlobal, teamspelers in aanleg van uw sportaccommodatie!

Samenwerking voor verkoop en realisatie sportaccommodaties

De sportaccommodatiebouwers Sallandse United B.V. uit Haarle en ActGlobal BV, de Nederlandse tak van het internationaal opererende kunstgrasbedrijf ActGlobal Sports LLC, hebben de handen ineen geslagen op het gebied van verkoop en realisatie van sportaccommodaties. Na de eerste installaties op het gebied van voetbal in de periode vanaf 2008, is 2015 het jaar geweest om de samenwerking meer inhoud te gaan geven.

De hiervoor genoemde nauwere samenwerking heeft geresulteerd in diverse aansprekende nieuwbouwprojecten, waaronder:

- ATC'65, Hengelo, een voetbalveld met een geweven voetbalconstructie genaamd XtremeTurf WX50;
- CSV Apeldoorn, een voetbalveld met een XtremeTurf DX systeem, gelijkwaardig aan de velden die gebruikt zijn ten tijde van de wereldkampioenschappen voetbal voor dames in Canada;
- VV Eerbeekse Boys, natuurgras-versterkende

hybride mat, genaamd XtremeGrass, ten behoeve van het hoofd- en trainingsveld.

Sallandse United heeft als hoofdaannemer ten tijde van de realisatie van het nieuwe hockey-complex in Zwolle, waarbij twee lokale clubs gefuseerd zijn tot een zeer aansprekende vereniging met een bijbehorend state-of-the-art-hockeyaccommodatie, zijn positie op de hockeymarkt ingenomen. Deze positie is bij ActGlobal niet onopgemerkt gebleven. Deze speler, een van origine Amerikaans bedrijf dat sinds 2010 in Nederland gevestigd is met lokale

productie, heeft op basis van internationale installaties haar positie als *FIH Preferred Supplier* voor Hockey Turf verdiend en heeft reeds in vele landen een breed scala aan verschillende hockey systemen mogen installeren. De volgende stap, het verwerven van een marktaandeel in Nederland, "het land van hockey", is dan ook een belangrijk speerpunt voor ActGlobal. De nauwere en juiste samenwerking met Sallandse United zal hiervoor de basis zijn. Uiteraard is een samenwerking alleen niet voldoende om dit te gaan bewerkstelligen. De basis ligt bij een gamma aan kwalitatief hoogwaardige

ADVERTORIAL

kunstgras hockey-systemen; van zandingestrooide, semi-waterveld tot waterveld.

Er is reeds in vele landen een breed scala aan verschillende hockey systemen geïnstalleerd

Nieuw waterveldsysteem: XtremeTurf T13
Op het gebied van watervelden beschikt Sallandse United over meerdere systemen gemaakt van zowel hoogwaardig nylon garen, PE-Monofilamenten getextureerd als PE knit-de-knit garen. Ook heeft Sallandse United deze systemen op verschillende constructies aangebracht, waaronder E-Layer, ET-decke en foam-matten. Daarnaast heeft ActGlobal met zijn garenpartner Bonar een nieuw waterveld-systeem ontwikkeld, genaamd XtremeTurf T13. Een van de kenmerken van dit nieuwe systeem is dat het voldoet aan

de FIH-eisen gesteld aan waterveld-constructies, maar dan met beperkt watergebruik. Uniek voor de Nederlandse hockeymarkt, waarin ook vele verenigingen de nadruk leggen op duurzaamheid en besparing.

'Aangezien wij dit systeem graag willen introduceren in Nederland zijn wij momenteel aan het bekijken welke locatie passend is voor dit systeem een passende locatie is', laat het bedrijf weten.

'Bent u geïnteresseerd in ons nieuwe systeem of in een van onze andere hockey-systemen neem dan gerust contact met ons op, of bezoek onze websites: www.sallandseunited.com / www.actglobal.com.'

**Sallandse
United**

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5897

THE CHOICE OF CHAMPIONS.

Greenfields

www.xtragrass.com

[@XtraGrass](https://twitter.com/XtraGrass)

[facebook.com/xtragrass.](https://facebook.com/xtragrass)

Klemsysteem W&H Sports maakt gebruik van aanwezig materiaal

SolidaFIX: het revolutionaire klemsysteem voor kunstgrasvelden

Vanaf nu is het mogelijk het kunstgras eenvoudig, prijsgunstig en onderhoudsvriendelijk in te klemmen. Het nieuwe klemsysteem SolidaFIX van W&H Sports is speciaal ontwikkeld voor de huidige kunstgrasmarkt.

Het klemsysteem kenmerkt zich door de eenvoudige montage en een volledige fixatie van de kunstgrasmat. Als fundatie van het systeem wordt vaak een opsluitband toegepast. Met SolidaFIX wordt dus gebruikgemaakt van reeds aanwezige materialen. Hierdoor vallen de installatiekosten een stuk lager uit. De kunstgrasmat wordt dubbel ingeklemd met een nylon touw waardoor er geen naad zal ontstaan.

Het aluminium profiel heeft een lange levensduur en is geheel toe te passen in alle nieuwbouw-situaties: van shockpad tot e-layer en van ongebonden tot gebonden funderingen. Maar ook voor renovatie of ombouw van een kunstgrasveld is SolidaFix zeer geschikt. Voor ieder kunstgrasveld

is een unieke SolidaFIX-oplossing. Om erachter te komen welk systeem het best bij een kunstgrasveld past, is het nu ook mogelijk om op whsports.nl/solidafix een vijftal eenvoudige vragen met betrekking tot het soort veld, het type ondergrond en kenmerken daarvan en het soort opsluiting, te beantwoorden. Op basis daarvan wordt een passende offerte op maat gemaakt.

Nog een groot voordeel is dat de prijs per strekkende meter voor bijna elk type ondergrond gelijk is. Alleen voor de renovatie van een waterkunstgrasveld waarbij de e-layer (op lava) gehandhaafd blijft, wordt maatwerk geleverd. De ontwikkeling van het systeem is in praktijksituaties doorgevoerd. SolidaFIX is

inmiddels succesvol toegepast op meerdere kunstgrasvelden met verschillende funderingsconstructies.

Voor meer informatie: whsports.nl

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5892

Sportsfill Eco⁺: groen licht voor de sterren van morgen

Duurzaam rubber infill

- Voorzien van milieukeur
- 100% gerecycled
- Uitloging conform DIN- 18035-7
- Perfecte sporttechnische eigenschappen
- Verkrijgbaar in zwart, groen en bruin

**Today black, tomorrow
green solutions.**

Jong geleerd, oud gedaan. Veel jeugdteams spelen op Sportsfill Eco⁺, een SBR rubber infill. Het perfecte een-tweetje tussen sportieve prestaties én duurzaamheid. De certificaten van ISA sport en Milieukeur zijn hét bewijs. Sportsfill Eco⁺ is niet duurder dan regulier SBR rubber infill. Aan het eind van de levensduur van uw kunstgrasveld nemen wij Sportsfill Eco⁺ bovendien zonder kosten terug en maken er andere duurzame rubberproducten van. Sportsfill Eco⁺, de duurzame basis voor sportieve topprestaties. Nu én in de toekomst.

ADVERTORIAL

Algen Control BV is sinds de oprichting in 2008 succesvol in de bestrijding van algen in het (semi)waterveldensegment. Het bedrijf maakt daarbij gebruik van het zelf ontwikkelde middel Bio-Guard.

Algen Control verlost velden van 'groene monstertjes'

Behandeling met Bio-Guard bestrijdt en voorkomt glibberige velden

In tegenstelling tot zandkunstgrasvelden zijn waterkunstgrasvelden dichte garenconstructies. Door deze constructies wordt het water regulier vastgehouden, waardoor geen plassen ontstaan en er op een dergelijk veld technisch zeer goed gehockeyd kan worden.

Het probleem is dat op de toplaag van zo'n veld vaak vuil achterblijft dat afkomstig is van schoeisel of uit de lucht. In combinatie met het 'warme' kunstgras, water en vooral licht, ontstaat een perfecte voedingsbodem voor de groei van algen aan de kunstgrasvezels. Het gevolg is dat het veld vervuilt, verdicht en vooral glad wordt. Cyanobacteriën (ook wel algen genoemd) hechten zich samen met andere bacteriën aan de kunstgrasvezels. Dit resulteert in een biofilm, die de grasmat glad maakt en voor verstopping kan zorgen.

Algen Control bestrijdt dit met een speciale algendoder: Bio-Guard. Dit middel wordt aan het sproeiwater toegevoegd, doodt algen en stagneert de groei ervan. Verschillende hockeyverenigingen hebben inmiddels ervaringen opgedaan met dit procedé, waarbij er eens per week gesproeid wordt met een lichte dosering. Algen Control geeft een korte toelichting op de specifieke aanpak van algen.

Eerste reiniging bij een vervuild veld Waterveld

Voorbehandeling met Bio-Guard, vervolgens reiniging met vacuüm-hoover. Het resultaat is goed, gegarandeerd een schone mat.

Semiwaterveld

Voorbehandeling met Bio-Guard, drie keer inspuiten met enkele weken tussenpauze.

Reiniging met vacuüm-hoover van Algen Control, daarna mat borstelen. Het resultaat is afhankelijk van de vervuiling. Indien de mat vijf of zes jaar lang nooit goed gereinigd is, zit de algenvervuiling diep onder in de mat. Na de eerste reiniging lijkt de mat redelijk schoon, maar het duurt soms meer dan een jaar om deze écht goed schoon te krijgen met de juiste wekelijkse dosering Bio-Guard.

Preventie van algengroei

Wekelijkse dosering. Beste methode: directe inspuiting op de mat.

Voordelen: Lage investering (ongeveer € 650) in aanhangwagen met tank en spuitboom. Minder doseren in droge periodes en als de mat niet gebruikt wordt. Meer doseren in warme vochtige periodes. Gerichter behandelen van kwetsbare groeiplekken algen.

Nadelen: Afhankelijk van medewerker van de club. Deze moet betrokken zijn, initiatief tonen en bij afwezigheid vervanger regelen. De club moet in bezit zijn van trekker.

Jaarlijkse reiniging

Indien de juiste algenbestrijdingsmethode wordt gebruikt, adviseert Algen Control om de mat eens per jaar te reinigen met de vacuüm-hoover. Hiermee wordt vervuiling door middel van hoge druk losgemaakt, direct samen met het water opgezogen en in het riool geloosd.

Drainage

Laat de drainage regelmatig controleren en indien nodig doorspuiten. Algen Control heeft bij 'probleemvelden' meermaals geconstateerd dat er door slechte drainage water op het veld bleef staan, met algengroei als gevolg.

Info: www.algencontrol.nl

Tel: 06-54 301 304 en/of 06-54 785 658

Bio-Guard officieel goedgekeurd!

Registratienummer 14112 N

Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biocides (Ctgb) heeft goedkeuring verleend om het middel Bio-Guard (voorheen Centi-AlgenBac) te gebruiken voor de toepassing 'schoonmaken van (hockey) kunstgrasvelden'.

Dit betekent dat Algen Control het enige bedrijf in Nederland is dat met een goedgekeurd en geregistreerd middel en met succes algengroei op kunstgrasvelden bestrijdt!

*Met Algen Control zijn algen
onder controle*

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5893

Perfect Pitches

Vakblad Fieldmanager laat in deze rubriek de meest bijzondere projecten van afgelopen periode zien

Ook in deze uitgave van Fieldmanager staat weer een forse opsomming van Perfect Pitches. Acht keer per jaar een verslag van de meest

bijzondere projecten op gebied van sport. Uw project ook op deze projectenparade? Stuur een mail naar project@nwst.nl en u wij zenden u alle info.

RENOVATIE & RECONSTRUCTIE ZANDVELDEN HC HELMOND

Het project omvatte de renovatie van een zandingestrooid hockeyveld, een zandingestrooid miniveld, de ombouw van een zandveld naar een volkunststof waterveld en de renovatie van een beregeningsbassin.

De renovatie van de zandvelden bestond niet alleen het vernieuwen van de kunstgrasmat maar ook het verhogen van de sporttechnische eigenschappen van de onderbouw en het vernieuwen van de sportveldinrichting.

Bij de ombouw van het zandveld naar het volkunststof waterveld is een Zoab-asfaltvloer met E-layer aangebracht inclusief het vernieuwen van de sportveldinrichting.

Door de aanleg van een 2e waterveld diende het waterbassin waarin het op het complex vallende neerslag wordt opgevangen hersteld te worden opdat

het voldoende water kan bevatten voor de beregeningsopgave van de water-velden (vanwege de natuurwaarden in het omliggende gebied is het niet toegestaan om grondwater op te pompen).

Al deze werkzaamheden zijn in een tijdsbestek van 8 weken uitgevoerd.

Aanneemsom: € 740.000,- (inclusief BTW)

Opdrachtgever: Stichting Hc Helmond Beheer

Contactpersoon opdrachtgever: P.de Wolf, dewolf.helmond@chello.nl

Architect: Kragten BV

Contactpersoon architect: C. ter Bogt, ctb@kragten.nl

Aannemer: Antea Group BV

Contactpersoon aannemer: P. van Hooydonk, peter.vanhooydonk@anteagroup.com

RENOVATIE TWEE KUNSTGRASHOCKEYVELDEN OP HET SPORTCOMPLEX SPORTLAAN TE DRACHTEN

Beide velden waren versleten en moesten worden vervangen. Hierbij zijn het waterveld en het semiwaterveld van plaats gewisseld. De velden moesten worden vervangen. Omdat de hockeyvelden geprivatiseerd waren en de vereniging geen middelen had om de velden te renoveren is in overleg besloten dat de gemeente de velden zal overnemen en gaat renoveren. Hierdoor werd het mogelijk de renovatie uit te voeren en het gehele hockey complex een flinke upgrade te geven. De oude onderlaag is verwijderd en elders toegepast. Het terrein is op hoogte gebracht en om voldoende demping te krijgen is gebruik gemaakt van een z.g. shockpad, (een rubber foamlaag) onder de kunststofgrasmat. Als goot is gebruik gemaakt van een nieuw type kunststof goot, waarin ook het kunstgras wordt vastgezet.

Aanneemsom: € 463000,- (voor de gehele renovatie)

Opdrachtgever: Gemeente Smallingerland

Contactpersoon opdrachtgever: E. Tilma, clustercoördinator groen en J.R. Knuppe, Opzichter Groenvoorzieningen.

Aannemer: Sweco

Contactpersoon aannemer: G.J. Doornbos (nu de Enk Noord) en H. Veldhuis

LED VERLICHTING VOOR VMHC VLIJMEN

VMHC Vlijmen laat dit najaar AAA-LUX LED verlichting installeren rondom een tweede hockeyveld. De club is zeer enthousiast na de installatie van AAA-LUX LED rond het eerste veld in 2014. De installatie is mogelijk omdat VMHC Vlijmen subsidie heeft ontvangen voor de aanschaf van het materiaal. Die bijdrage komt bovenop de besparingen die de club de afgelopen twee jaar gedaan dankzij de verminderde energiebehoefte. VMHC Vlijmen heeft de voordelen van LED verlichting maximaal benut door consequent de dynamische aansturing te gebruiken. Alle trainingscoördinatoren hebben instructies ontvangen hoe ze de verlichting optimaal kunnen gebruiken zonder energie te verspillen. AAA-LUX LED armaturen kunnen worden gedimd zonder dat dit invloed heeft op de kwaliteit en verspreiding van het licht. Sporters hebben, zelfs bij gedimd licht, prima zicht. Met behulp van een App of knoppenkast kunnen de trainers er voor kiezen om het veld volledig, half- of alleen rond de strafcorners te verlichten. Ook kan de verlichting worden aangepast naar trainings- of wedstrijdniveau. Aansturing van de armaturen wordt via een knoppenkast en App gedaan. Het veld wordt alleen verlicht wanneer dat daadwerkelijk noodzakelijk is en de lichtsterkte wordt aangepast op de behoefte en noodzaak.

Opdrachtgever: VMHC Vlijmen

Contactpersoon opdrachtgever: Alfred Rombeek

Aannemer: AAA-LUX

Contactpersoon aannemer: Henry van Overbeek, 040-237 7528

LEVERING HOCKEY DUG-OUTS BIJ THC UIT TEGELEN

In opdracht van de gemeente Venlo heeft Your Sport Deal onlangs Ultima EHL hockeydoelen en speciale hockey dug-outs geleverd bij de Tegelse Hockey Club. Deze speciale hockey dug-outs hebben een recht voorpand en zijn daarmee eenvoudig gelijk te plaatsen met de omheining. Het unieke van deze dug-out is dat de bank vooruit is geplaatst en hierachter voorzien is van een traanplaat tassendrager met hierin stickbins voor de opslag van hockeysticks. Daarnaast is deze speciaal voorzien van geïntegreerde kledinghaken.

Opdrachtgever: Your Sport Deal

Contactpersoon opdrachtgever: Michael Oogink, m.oogink@yoursportdeal.nl

Aannemer: Gemeente Venlo

Contactpersoon aannemer: Coen Janssen, c.janssen@venlo.nl

AANLEG KUNSTGRAS WATERVELD OP SPORTPARK VRIJENBROEK

De werkzaamheden bij dit project bestonden uit:

- Verwijderen bestaande ballenvangers en afrasteringen.
- Bestaand grasveld afgraven en verwerken in te realiseren terpen voor tribune naast veld.
- Aanleg drainage, aanbrengen zand, aanleg van de sporttechnische laag, en de kunstgrasmat. (Fieldturf Hockey-Gold WB 14-40)
- Aanleg nieuwe beregening. (Smits)
- Het plaatsen van 8 nieuwe veldverlichting.
- Het aanbrengen van hekwerken, doelen, ballenvangers en overige inrichtingsmaterialen.
- Aanleg extra voorziening voor beregening.

Aanneemsom: € 329.800,-

Naam opdrachtgever: Gemeente Venlo

Contactpersoon opdrachtgever: C. Janssen,
06-54750727

Architect: Copier

Contactpersoon architect: P. v. Gils, 06-51886425

Aannemer: TOPGRASS BV ST. Oedenrode

Contactpersoon aannemer: T. Sanders, 06-10389949

Opdrachtgever: HC Den Bosch
Architect: Lumosa
Contactpersoon architect: Henk Maas,
 henk@lumosa.eu
Aannemer: Heijmans

INSTALLATIE LED VERLICHTING OP VELD 2 BIJ HC DEN BOSCH

Op veld 2 van HC Den Bosch (waar het vrouwen team dit jaar de landstitel hebben veroverd) is dit jaar de bestaande LED verlichting vervangen voor de LED verlichting van Lumosa zodat er met 20 armaturen 500 lux op het veld ligt. Door de constante innovatie op zowel de driver als de led modules is Lumosa in staat steeds krachtigere en betrouwbare armaturen te ontwikkelen. Verder maakt HC Den Bosch gebruik van het Lumosa Touch besturingssysteem, overal op elk moment met smartphone, tablet of pc controle over het licht. Daarnaast is het gekoppeld aan de berekening, zodat je ook de berekening via Lumosa Touch kan besturen.

UITBREIDING VELDEN HARLINGER MIXED HOCKEY CLUB (HMHC)

Door groei van het ledental van de Harlinger mixed hockeyclub (HMHC), is besloten om een 2e zandingestrooid kunstgrasveld aan te leggen én het bestaande zandingestrooide kunstgrasveld te voorzien van nieuwe drainage, hekwerken en kunstgrasmat. Daarnaast is er een uitbreiding van de kleedboxen en kantine gerealiseerd.

Aanneemsom:

- Renovatie bestaande hockeyveld 2014): € 204.505,-
- Aanleg 2e hockeyveld(2015-2016): € 397.000,- (incl. LED verlichting)

Opdrachtgever: Gemeente Harlingen

Ontwerp en directievoering: MUG Ingenieursbureau BV te Leek

Aannemer 2e veld: Antea Group

Opdrachtgever: Frank de Nys
Contactpersoon opdrachtgever: Frank de Nys, frank@lumosa.be
Architect: Henk Maas
Contactpersoon architect: Henk Maas, henk@lumosa.eu
Aannemer: Frank de Nys
Contactpersoon aannemer: Frank de Nys, frank@lumosa.be

INSTALLATIE LED VERLICHTING BIJ HC LEUVEN / HEVERLEE

In België worden steeds meer sport- en hockeyvelden verlicht met LED verlichting. Zo ook een veld van HC Leuven / Heverlee waar Frank de Nys de LED verlichting van Lumosa heeft geplaatst. Op de foto is duidelijk het met LED verlichte veld te onderscheiden is van het veld met conventionele verlichting. De Lux waarden van het met led verlichte veld is 250 lux.

REVITALISEREN SEMI-WATERVELD ALECTO

De bekende problemen met een semi waterveld: Het is glad en vuil in nat weer en dus ontstaan er algen. Het veld is diverse malen gereinigd door diverse aannemers waarbij het probleem elke keer in afzienbare tijd terug kwam. Het veld is door het vele reiniging veel zand verloren. In samenwerking met Ton de Rooij is een techniek ontwikkeld waarbij het vuil tot op de backing wordt verwijderd d.m.v. hoge waterdruk en direct in een naast het veld staande container wordt gepompt. Het overtollige water vloeit af uit de container en de algen en zand bezinkt in de container.

Aanneemsom: € 5680,- Excl. meerwerk 14 ton zand leveren en aanbrengen.

Opdrachtgever: Stichting Sportaccommodatie Alecto
 Leiderdorp

Contactpersoon opdrachtgever: Koos Koster, 06-57324521

Aannemer: Silica Nova / Ton de Rooij

Contactpersoon aannemer: Bastiaan Doornewaard / Rene van Vliet

LUCHTHALLEN BIJ KAMPONG UTRECHT

Poly-Ned leverde bij Kampong twee luchthallen. In deze tijdelijke overkappingen is plaats voor in totaal vier zaalhockeyvelden. Een verankeringsysteem onder de kunstgrasmat, goedgekeurd door ISA en de hockeybond, maakt gesleep met grote betonblokken overbodig. Luchthallen worden bij Poly-Ned op maat gemaakt en kunnen naar wens van de klant met diverse energiebesparende voorzieningen worden uitgerust zoals LED-verlichting, drukafhankelijke frequentieregelaar en een luchthalbeheersysteem. Het dakvlak is bovendien 50% daglichtdoorlatend, waardoor kunstmatige verlichting tot minimum wordt beperkt.

Opdrachtgever: Kampong

Contactgegevens opdrachtgever: Laan van Maarschalkerweerd 2 3585 LJ Utrecht

Aannemer: Poly-Nederland B.V.

Contactgegevens aannemer: Postbus 177 8330 AD Steenwijk

NIEUW SPORTPARK VOOR HC RIJNVLIET IN UTRECHT

De hockeysport groeit en dat betekent wachtlijsten bij de Utrechtse verenigingen. Uitbreiding van de huidige locaties is op korte termijn ruimtelijk en financieel niet mogelijk, waardoor we verder zijn gaan kijken elders in de stad. Resultaat: we hebben hockeyvelden aangelegd op Sportpark Rijnvliet (Leidsche Rijn). Op het sportpark Rijnvliet waren al sportverenigingen gehuisvest: Nieuw Utrecht (voetbal), PVDV (tennis), de Utrechtse Rugbyclub en een manege. Daar komt nu HC Rijnvliet bij. De eerste hockeyactiviteiten zijn al gestart in het voorjaar van 2016, toen is er al één kunstgrasveld opgeleverd. Aan het tweede veld worden nu de laatste werkzaamheden verricht zodat HC Rijnvliet per augustus 2016 kan starten in de officiële KNHB competitie van Midden Nederland.

Aanneemsom: € 955.700,-

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Contactpersoon opdrachtgever: Michiel van Koningsbruggen,
m.van.koningsbruggen@utrecht.nl

Architect: Gemeente Utrecht

Contactpersoon architect: Michiel van Koningsbruggen

Aannemer: Agterberg bv

Contactpersoon aannemer: Gert van Veller (hoofduitvoerder)

INRICHTING SPORTPARK HC RIJNVLIET IN UTRECHT

In oktober 2015 werd er een gloednieuwe hockeyclub opgericht in Leidsche Rijn. De nieuwe vereniging Hockey Club Rijnvliet (HC Rijnvliet) is gevestigd op Sportpark Rijnvliet in Leidsche Rijn. Hockey Club Rijnvliet is ontstaan als antwoord op de groeiende hockeywachtlijsten in Utrecht en Leidsche Rijn. De VSU (Vereniging Sport Utrecht), de hockeybesturen van bestaande hockeyclubs MHC Fletiomare, Kampong, Zwaluwen Utrecht en de gemeente Utrecht steunen het initiatief. 16 April vond de officiële opening van het waterveld en het zandveld plaats. Erma Sport heeft de complete inrichting mogen leveren voor deze 2 hockeyvelden. Zo vind je hier o.a. de Ultima EHL hockeydoelen, dug-outs type Comfort en de hockey kant-plank van ERMA Sport.

Opdrachtgever: Erma Sport

Contactpersoon opdrachtgever: Brenda ter Braak, brenda@ermasport.nl

Aannemer: Agterberg BV

Contactpersoon aannemer: Gert van Veller, g.v.veller@agterberg.com

PERMANENTE GRONDWATERONTTREKKING HOCKEYCLUB ORANJE ROOD

Permanente grondwateronttrekking (van de provincie) om een grondwatervervuiling vanuit België op te pompen voordat deze in het drinkwaterwingebied van Brabant Water binnen trekt. Het water wordt nu gespuist op het oppervlaktewater van de Tongelreep. De onttrekking zal afgetakt worden en het water zal gebruikt gaan worden voor verschillende toepassingen op het park. Het volledige debiet zal continu over een TSA tbv het koude/verwarmingssysteem van het nieuwe clubgebouw stromen. Van het volledige debiet zal, indien er vraag is, water afgetapt en behandeld worden. Na behandeling zal het water gebufferd worden voor de beregening van de hockeyvelden. Naast de beregening wordt het water ook gebruikt voor het grijswater- en bluswatersysteem van het nieuwe clubgebouw. De bestaande beregening van beide clubs zullen aan elkaar gekoppeld worden tot één groot systeem en gevoed worden vanuit één centrale pomp en buffer. Voor het nieuwe hoofdveld zal er een aparte buffer en pomp geplaatst worden, welke in geval van nood ook kan fungeren voor de andere velden en vice versa.

Opdrachtgever: Gemeente Eindhoven

Contactpersoon opdrachtgever: Jan Gommers

Aannemer: Smits

Contactpersoon opdrachtgever: Bart Braat

HERINRICHTING SPORTPARK DE HEIDE TE HEERENVEEN

Op sportpark De Heide in Heerenveen is behoefte aan een extra hockeyveld. Daarom wordt het sportpark uitgebreid met een nieuw zandkunstgras hockeyveld en worden de overige velden gerenoveerd. Het betreft hier de renovatie van een kunstgras combiveld van hockey en korfbal en de renovatie van een kunstgras korfbalveld. Tevens wordt een zandingestrooid hockeyveld omgebouwd naar een waterveld. KYBYS heeft voor de inrichting onderzoeken uitgevoerd, in samenspraak met de gemeente, stichting en verenigingen een programma van eisen opgesteld en een RAW bestek met bijlagen gemaakt. Hierna heeft Kybys de meervoudig onderhandse aanbesteding begeleid en is op basis van emvi het werk succesvol aanbesteed aan Antea Realisatie. Door aan te besteden op basis van emvi wordt aan de gebruiker extra kwaliteit geboden. De realisatie dient in de zomer van 2016 zijn afgerond. Kybys verzorgt de directievoering en houdt toezicht op het werk.

Aanneemsom: € 760.000,-

Naam opdrachtgever: Gemeente Heerenveen

Contactpersoon opdrachtgever: de heer D. van der Meulen

Architect: Kybys

Contactpersoon architect: de heer R. van der Woude

Aannemer: Antea Group

Contactpersoon aannemer: de heer E. de Rink

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5894

Engerlingen bestrijden: monitoring is de sleutel tot succes!

De vluchten van de mei- rozen- en junikever zijn reeds waargenomen. Dit houdt in dat het moment van bestrijden nadert. Peter Mook is een van de experts natuurgras bij Vos Capelle. Samen met zijn collega experts Johan Aalderink, Bart van Kollenburg en Dirk de Jong monitort hij de vlucht van diverse insecten nauwlettend.

“Goede biologische bestrijding is voor 90% timing. Biologische bestrijdingsmiddelen moeten worden ingezet op het moment dat het ongedierte het meest kwetsbaar is. Bij engertingen is dat het moment dat ze net uit het ei komen.” Zo vertelt Peter.

In mei leggen niet alleen vogels hun ei

De (mannelijke) rozenkever vloog dit jaar al vanaf 19 mei rond. Dat houdt in dat de eerste eitjes nu al afgezet worden door de in de grond achter gebleven vrouwtjes. De meikevers waren zoals altijd ruim eerder. “Door het gedrag van de kevers te monitoren kunnen wij veel nauwkeuriger en

dus effectiever bestrijden.” Gezien het tijdstip van de vlucht betekent dat, dat het nu het moment is om te bestrijden. Dus beste greenkeepers en fieldmanagers, nu is het moment!

De mogelijkheden

Deze methode van monitoren, timen en bestrijden, passen ze bij Vos Capelle al jaren toe in het 4Ever Green Concept. Zo hebben ze voorgaande jaren zeer goede resultaten geboekt bij vele golfbanen en sportvelden in het land. Hier heeft Vos Capelle gebruik gemaakt van Merit Turf©. Merit Turf© is het beste middel wanneer het gaat om een effectieve aanpak van alle soorten engertingen.

Wanneer je specifiek met de larven van de Rozenkever te maken hebt is Terranem (insectparasitaire aaltjes, ofwel nematoden) de beste biologische keuze. Het toepassen van Terranem vereist wat meer vakkennis maar is, mits goed toegepast, zeer effectief.

Vos Capelle is gespecialiseerd in het adviseren en leveren van producten voor het bestrijden van engertingen, emelten en andere plagen in het

“openbaar groen”. Heeft u vragen naar aanleiding van dit artikel neem dan vrijblijvend contact met hen op. Ze helpen u graag.

Kijk voor meer informatie op onze vernieuwde website:

www.voscapelle.nl

> Openbaar Groen > Downloads

WILT U MEER WETEN OVER BESTRIJDING VAN ZIEKTEN EN PLAGEN?

Neem contact op met de adviseurs van Vos Capelle.

Johan Aalderink

06-449 666 61 | jaalderink@voscapelle.nl

Peter Mook

06-191 739 44 | pmook@voscapelle.nl

Dirk de Jong

06-553 337 35 | djong@voscapelle.nl

Bart van Kollenburg

06-226 986 09 | bkollenburg@voscapelle.nl

Sprang-Capelle | www.voscapelle.nl

Vos Capelle, natuurlijk goed

In april uitgezette feromoonvallen om vlucht mei- en rozenkever te monitoren.

Kunstgras wacht groot budgetprobleem in 2018

Seminar Greenlive tour over verplichte herkeuringen voetbalvelden

Een nieuwe maatregel om kunstgrasvelden gebouwd vanaf 2010 na acht jaar te herkeuren, gaat in 2018 van start. Terwijl de KNVB vanuit Zeist strenge taal laat horen, boog een zaal vol met fieldmanagers zich onder leiding van een keuringsexpert over de gebruikersnorm voor die herkeuring. 'Dit gaat budgetproblemen geven', was de conclusie tijdens een seminar op sportpark De Toekomst (Ajax) dat deel uitmaakte van de Greenlive Tour.

Auteur: Peter Voskuil

De Greenlive tour is een nieuw initiatief van GKB Machines en de samenwerkende John Deere-dealers van Nederland. In de tweede helft van mei werden op vijf verschillende locaties in het land seminars en livedemonstraties van machinerie gehouden.

Belevingsdagen

'We hebben een programma gericht op de praktijk proberen samen te stellen,' aldus salesmanager Jan-Willem Kraaijeveld van machineproducent GKB uit Barendrecht. 'Belevingsdagen met veel live-demo's, waarbij de deelnemers echt konden ruiken

en proeven aan de praktijk.'

Om het geheel van inhoud te voorzien, werd het demogedeelte steeds voorafgegaan door seminars waar, verspreid over vijf dagen, acht sprekers een lezing hielden. Tussendoor werd in een ontspannen sfeer geluncht en werden ervaringen uitgewisseld. Op de bijeenkomsten, die gratis waren, kwamen gemiddeld zo'n vijftig deelnemers per keer af.

AFC Ajax

De een-na-laatste werd in Amsterdam gehouden, op een van de bijvelden van het trainingscomplex van AFC Ajax, met na afloop een afsluitende borrel

op De Toekomst. Voorafgaand aan het middagprogramma hielden Christian van Genugten van keuringsinstituut ISA Kiwa Sport en Arjan Knottnerus ieder ook nog een lezing.

Van Genugten ging in op de herkeuringen van kunstgras, die vanaf 2018 in Nederland verplicht worden. Velden die in 2010 of later zijn aangelegd, krijgen vanaf dan na acht jaar een herkeuring. Dat zou straks zomaar een golf aan afgekeurde velden kunnen opleveren. Een steekproef van Kiwa Isa Sport toonde in 2013 al aan dat van de vijftien willekeurig geteste velden vrijwel geen enkel

4 min. leestijd

ACTUEEL

veld voldeed aan de herkeuringsnormen. Vooral op stroefheid (20% afgekeurd), schokabsorbering (33% ondermaats) en balstuit (15% ontoereikend) voldeden de matten niet aan de gebruikersnormen bij herkeuringen.

KNVB

Centrale vraag: hoe streng gaat de KNVB straks handhaven? De eerste ronkende, rigoureuze geluiden over deze verplichting zijn al uit Zeist vernomen. Peter Batelaan van HB Adviesbureau vroeg zich vanuit de zaal af wat de KNVB gaat doen als er geen budget is. 'Wat dan? Clubs uit de competitie nemen?'

Gemeenten lijken in ieder geval nog niet klaar voor herkeuringen. Het ontbreekt aan geld om velden te vervangen of op te knappen. De meeste gemeenten werken met meerjareninvesteringen die niet zomaar aangepast kunnen worden. Vrijwilliger Paul Legez, voorzitter van de stichting die de velden van Legmeervogels in Amsterdam beheert: 'Bij een hoop gemeenten bepalen de kosten het beleid. De praktijk leert dat 99% van de gemeenten moeilijk is te overtuigen; die kiezen vaak voor de toch wat goedkopere velden. Hoe gaan we dat straks doen?'

Legez heeft zich verbaasd over de strenge normen voor kunstgrasvelden die nu uitgerold worden. 'Als ze kunstgras uit de competitie gaan halen, wanneer dan ook slechte natuurgrasvelden?' Op natuurgrasvelden duiken volgens Legez geregeld molshopen, konijnenholen en andere onvolkomenheden op, waar niemand op let.

Van Genugten pleitte voor verbetering van de initiële kwaliteit bij de aanleg van nieuwe velden. Is de beginkwaliteit hoger, dan overleeft het veld de herkeuring na acht jaar ook veel makkelijker. Los van dit alles is de FIFA bezig haar normen voor kunstgras aan te scherpen. De normen voor vering, stabiliteit, schokabsorptie, vlakheid, balstuit en stroefheid van de velden worden momenteel herzien en ondergebracht in twee eisenpakketten: Fifa Pro en Fifa Quality. Aan de belijning werden tot nu toe geen eisen gesteld, maar dat gaat straks veranderen. Verder is ook de uv-test verzwakt van 3000 naar 5000 uur.

**Velden die in 2010 of later
zijn aangelegd,
krijgen vanaf dan na acht
jaar een herkeuring**

Bonte parade

Volgens Van Genugten zal door dit alles onderhoud belangrijker gaan worden dan ooit. Constructie, gebruik en onderhoud bepalen immers de kwaliteit van kunstgras. Onderhoud is daarin volgens hem lang een ondergeschoven kindje geweest. Hij toonde wat foto's van praktijkvoorbeelden die hij en zijn collega's van het keuringsinstituut zo nu en dan aantreffen: een bonte parade van losse en openliggende naden, losse vezels, vervuiling (bijvoorbeeld mos en konijnenkeutels) en onnatuurlijk hoge belijningen. Wat is nou het beste onderhoud? Natuurlijk verschilt dat nog per veld ('het een blijft gevoelskwestie'), maar er zouden meer gezamenlijke onderzoeken en voorschriften moeten komen, vindt Van Genugten: 'Daar is nog wel wat werk te doen.' De KNVB zou meer op dit gebied moeten doen, vonden verschillende aanwezigen in de zaal.

Jan Willem Kraaijeveld

Christian van Genugten

Waarom neemt u geen super-abonnement?

Voor slechts € 215 per jaar
ontvangt u alle uitgaven van NWST.
In totaal 38 magazines boordevol
informatie over de groene sector.

**NU
SLECHTS
€215,-**

Stuur een mail naar Ilse Kuipers ilse@nwst.nl
en uw abonnement wordt omgezet
in een **super-abonnement**.

6 uitgaven €73,-

6 uitgaven €73,-

8 uitgaven €73,-

8 uitgaven €73,-

8 uitgaven €91,-

Sportveldmonitor

De FIFA hamert op een logboek voor het onderhoud. Er is een verplichting vanuit de wereldvoetbalbond om dat bij te houden, maar veel logboeken zijn niet up-to-date. Isa Kiwa Sport werkt daarom aan een Sportveldmonitor: een computerprogramma/app waarop beheerders kunnen checken wat er is gebeurd en dient te gebeuren. Doel: levensduur verlengen door meer controle op onderhoud bij onderaannemers, betere onderhoudsmethoden, een beter beroep kunnen doen op garantie, sneller ingrijpen als dingen fout gaan en betere inschattingen maken van noodzakelijke investeringen. Een eerste proef met het digitale logboek draait al in Den Haag en Rotterdam. Het eindproduct zal naar verwachting voor 2018 op de markt komen. Kosten zullen naar schatting zo rond de 2500 euro voor tien velden per jaar komen te liggen.

Volgens Arjan Knottnerus bestaat er een cruciaal verschil tussen onderhoud van kunst- en natuurgras. Bij natuurgras merk je direct wanneer er niet goed wordt onderhouden. Bij kunstgras niet. 'Pas na een of twee jaar begint het op te vallen. Dan kom je vaak al in het stadium van dingen herstellen en ben je te laat.' Fieldmanagers doen er goed aan veel vaker de infillhoogtemeter te hanteren, is zijn advies. De infillhoogte op peil houden voorkomt veel slijtage. Fabrikanten werken ondertussen aan een oplossing voor het probleem dat vezels vroeg of laat plat op hun rug komen te liggen en dan scheuren. Op de researchafdelingen wordt hard gezocht naar vezels die onder geen

beding meer scheuren.

Na de lezingen en de lunch in Amsterdam volgde nog een demonstratie van het materieel van GKB machines en John Deere. Jan-Willem Kraaijeveld kondigde daarbij aan dat de Quick Clean-kunstgrasreiniger van GKB (nu 1,80 m werkbreedte) voortaan ook in 1,50 en 1,20 m breedte leverbaar wordt. Daarnaast is de Rotobrush met 40 en 60 cm borstelbreedte uitgebreid met een 1,20 meter variant. Kraaijeveld: 'Ideaal voor het schoonmaken van trapveldjes in de stad waar veel zand

ligt, wat zo'n veldje keihard maakt. We hebben zelf al een prototype draaien en hij is bij ons intern zo populair dat ik hem niet eens meekreeg voor de demo.'

GREENLIVE TOUR KRIJGT VERVOLG IN 2017

Conclusie van de drie organisatoren na afloop: opzet geslaagd. 'We doen dit voor het eerst, maar als ik de opkomst en reacties hoor, denk ik dat we dit volgend jaar zeker gaan herhalen, laat verkoopmanager Willem Hak namens de zes samenwerkende dealers van John Deere weten. Waar het thema in 2016 onderhoud van kunstgras was, zal dat in 2017 waarschijnlijk een ander thema zijn.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5895

RECREATIEGRASSEN

VOOR HET MOOISTE RESULTAAT

**TOP
GREEN**

DE **STERKTE** VAN EEN
DEALERNETWERK
DESKUNDIG ADVIES EN SERVICE,
DAT MAAKT HET VERSCHIL

VOOR DEALERADRESSEN: ZIE WWW.TOPGREEN.ORG

Fieldmanager

Cry for help

**'Ik ben hockeybestuurder
en wij moeten iets met ons
kunstgras-hockeyveld'**

Gelukkig krijgen wij als Fieldmanager vaker mail van lezers. Soms wijzen ze ons op nieuwe ontwikkelingen, soms zijn ze kritisch. Dat we te veel of te weinig schrijven over natuurgras of kunstgras bijvoorbeeld. Maar de *cry for help* die eind april op ons bureau belandde was opmerkelijk. Kort samengevat: Ik ben hockeybestuurder en wij moeten iets met ons kunstgras-hockeyveld. Maar wat precies? Welke systemen zijn er? En wat zijn voor- maar vooral ook nadelen? Dat ene mailtje was al opmerkelijk in zijn uitgebreidheid. Toen er binnen 24 uur vanuit de andere kant van het land nog een soortgelijk hulproep kwam, kon er niet langer sprake zijn van toeval. Onze redactie ging aan de slag en het eindresultaat heeft u nu in handen. Een hockey-special waar werkelijk iedere vraag die wij konden verzinnen over selectie, aanleg, beheer en onderhoud wordt beantwoord.

**Een schimmig spel over geld dat tot doel heeft
de klant dom te houden te houden lijkt
me zo 2015**

De belangrijkste vraag, zo bleek uit een forum dat wij hielden bij Hockeyclub Nieuwkoop, is meteen de gevoeligste: harde data over investering. Hockeybestuurders, maar ook fieldmanagers in gemeentelijke dienst blijken hardnekkig op zoek te zijn naar betrouwbare cijfers van de kosten van hockeysystemen. Ook de KNHB, waarvan de inzet over het algemeen hogelijk

wordt gewaardeerd heeft deze lacune nooit in kunnen vullen. Dat is wellicht te snappen als je realiseert dat kunstgrasaannemers heel terughoudend zijn als het gaat om het vrijgeven van hun prijsniveau. Als je daar vraagt: 'Wat kost dit veld', dan krijg je een bedrag om je oren tussen de tweeënhalve en vijf ton en dan mag je zelf verzinnen of dit inclusief of exclusief hekwerken en berekening is. Vertaal dat eens naar de aankoop van een nieuwe middenklasser. 'Leuke auto meneer, past er goed bij. En voor een bedrag tussen de twintig en vijftig roodjes is ie van u.' De automarkt is inmiddels zo ontwikkeld dat er van meet af aan duidelijkheid wordt gegeven. Vaak kun je via een initiële zoektocht op internet al 99 procent van de prijs achterhalen en gaat de rituele dans in de showroom om niet veel meer dan een extra set automatten. Ik denk dat we daar in de sportsector ook naartoe moeten. Onderscheiden moet primair op kwaliteit, daarna op prijs, maar een schimmig spel dat tot doel heeft de klant dom te houden lijkt me zó 2015.

Met vriendelijk groet,

Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Hoofdredacteur

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5900